

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

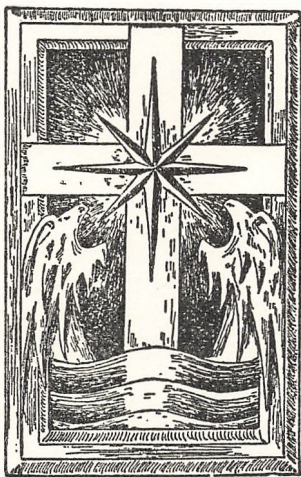
Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

GRUNDTVIGS HØJSKOLE

FREDERIKSBORG
1895 - 1970

Grundtvigs Højskole . Frederiksborg

Redigeret af
S. HAUGSTRUP JENSEN

Udgivet af
ELEVFORENINGEN

Trykt i
Frederiksborg Amts Avis bogtrykkeri

Eftertryk uden kildeangivelse ikke tilladt

Grundtvigs
Højskole
Frederiksborg

Udgivet af Elevforeningen

1970

Vort jubilæumsårsskrift

I 1956 havde skolen 100 års jubilæum. I år er der — til almindelig forvirring — 75 års jubilæum. Dengang var det åbningen af Grundtvigs Højskole, vi festede for. Det prægede årsskriftet, og Grundtvig-selskabet udgav en bog med den gamles taler ved skolens åbningsmøder. I år er det grundlæggelsen af Frederiksborg Højskole, vi mindes. Rigtignok er over tredive år svundet, siden de to skoler forenedes under det officielle navn »Grundtvigs Højskole ved Frederiksborg«. Alligevel er der grund til at markere mindeåret 1970. Dels står skolen endnu på det sted, hvor den begyndte for 75 år siden, dels sætter de fleste størst pris på Frederiksborg-navnet. Og trods al ærbødighed for folkehøjskolens fader har eleverne i alle 75 år kaldt sig Frederiksborgelever.

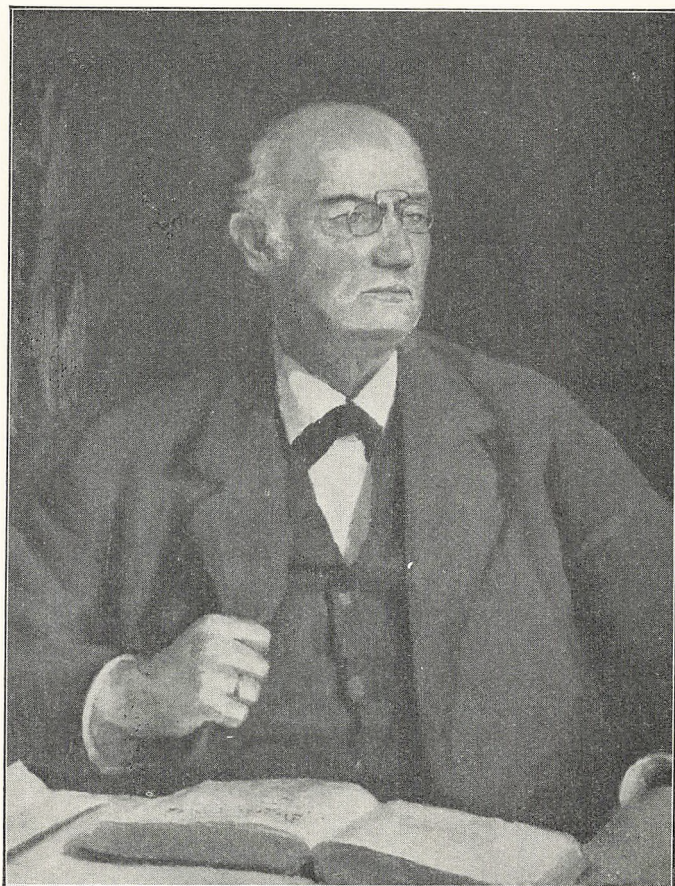
I 1895 blev to arealer købt. De havde forud tilhørt 10 af landets ledende personer — det ene biskop Absalon, hvis største jordegods ifølge Saxo var Ullerødgård i Nordsjælland, det andet rigets admiral, Herluf Trolle til godset Hillerødsholm, der siden blev til Hillerøds kongelige slot. Arealerne blev lagt sammen, og her rejste Holger Begtrup sin højskole. I hans og sønnen Frederik Begtrups 39 år, i Margrethe og C. P. O. Christiansens 17 somre og vintre og indtil nu har en smes tusinde elever tilbragt en oftest lykkelig del af deres ungdomsår på Frederiksborg Højskole. Mellem de danske har i årenes løb færdedes mange hundrede fra Færøerne, Norge, Sverige og Island. Men også et vist antal fra Finland, USA, Tyskland og Schweiz. Under de senere år desuden en voksende flok fra Grønland. I vor fredløse tid har ondskenen i verden ført unge fra Østtyskland, Ungarn, Tjekkoslaviet og Polen til skolen, ligesom de forandrede vilkår for udviklingslandene har bragt enkelte hertil fra Asien og Afrika.

Da skolen blev 25 og 50 år, fyldte dens første historie begge gange årsskriftet. I stedet for at levere en gentagelse nu i 75-året har en række af skolens forhenværende lærere og enkelte andre på de følgende bladet efterkommet redaktørens opfordring til ved denne lejlighed at give os glimt af minder og tanker ud fra deres tidligere tilknytning til skolen. På skolens og elevforeningens vegne: Tak til alle, som skrev! Og hermed: God læselyst! Det ønsker vi alle foreningens næsten 4000 medlemmer.

S. H. J.

INDHOLD

<i>S. Haugstrup Jensen: Vort jubilæumsårsskrift</i>	4
<i>Emil Petersen: Frederiksborg Højskole 1895-1970</i>	7
<i>N. P. Nielsen: Vinteren 1905-06 på Frederiksborg Højskole</i>	11
<i>Avisudklip fra 1895</i>	16
<i>Anders Ubrskov: Jakob Knudsen og Frederiksborg Højskole</i>	21
<i>Fra en gammel poesibog</i>	23
<i>Frederik Schrøder: Fra min Frederiksborgtid</i>	26
<i>Fritz Wartenweiler: Til Frederiksborg</i>	28
<i>Pip Christiansen: Min ankomst til Frederiksborg 1913</i>	31
<i>Asta Paulsen: Bettes skole i Hillerød</i>	35
<i>Uffe Grosen: Ved »Vinduet i Vest«</i>	38
<i>Peder Bukh: Lærer og lærling hos Holger Begtrup 1921-22</i>	42
<i>Valborg Jensen: Musikkens indtog i gymnastiksalen</i>	45
<i>Thomas Christensen: Ni år med Frederik og Søster</i>	47
<i>Carl M. Hauge: Byungdom på højskole —</i>	50
<i>Edwin Jubre: Også minder har deres prioriteter</i>	52
<i>Carl Guldagger: Møde med højskolen</i>	54
<i>Mathias Skrede: Kan et menneske være kjedelig?</i>	57
<i>Harald Norrby: Från Jokkemokk til Frederiksborg</i>	61
<i>Boye Andersen: Åke</i>	65
<i>Hermod Arne: Sejler en skude i sommervind —</i>	68
<i>Sigrid Moberg-Eklund: Minnen</i>	69
<i>Olav Akerlie: Ein norsklærars entré —</i>	71
<i>Sv. Erik Bjerre: At synge den samme sang</i>	73
<i>Anna Rydstedt-Dannstedt: Ett val</i>	77
<i>Kajsa Nyholm, f. Hellerstedt: Gammel kærlighed</i>	83
<i>Hanne Rydal Knudsen: Morgen</i>	85
<i>Ingegerd Blomstrand: Nycklarna till Grundtvigs Højskole ...</i>	87
<i>Pål Vannebo: Nordisk Studiehold</i>	89
<i>S. Haugstrup Jensen: Skoleåret 1969-70</i>	92
<i>Sv. Erik Bjerre: Forbenværende Frederiksborgere</i>	106
<i>Meddelelser</i>	108
<i>Eleverlisten</i>	110

Holger Begirup

Vinteren 1905-06 på Frederiksborg Højskole

Denne vinter blev min bedste og største oplevelse i ungdomsårene. Hele efteråret forud havde mit sind været fyldt af forventningens glæde. Det var en drøm fra min drengetid, der nu skulle opfyldes.

Gennem min mors fortælling fra hendes egen højskoletid var jeg indstillet på, at højskoletiden ville blive god og rig. Jeg kunne mærke, at når vore venner fra Odsherred talte om deres højskoleophold, så blev deres sind bevæget og fyldt med en lys glæde. Det, de havde mødt og fået der, levede de med og levede de på i hele deres liv. Og det er jo det, der lever i vort sind og hjerte, der er det bærende og giver livet sin rigdom og sit indhold.

Også begge mine brødre og min søster, der havde været elever på Frederiksborg Højskole, havde været med til at stemme forventningen højt. *Blev jeg så ikke skuffet?* Sådan går det jo ofte i livet, når man møder med højtstemte forventninger. Jeg må hertil svare: Jeg ventede mig meget af et ophold på en højskole, men jeg fik mere, end jeg ventede.

Den 3. november rejste min barndoms- og ungdomsven, Herman Nielsen, og jeg fra Kisserup til Hillerød. Her stod den unge højskolelærer Niels Eggert og tog imod os. Og da hele flokken var samlet, førte han os gennem hele byen forbi Frederiksborg Slot ud til højskolen, hvor forstander Holger Begtrup bød alle os 159 karle velkommen.

Derefter blev vi fordelt til vore værelser, som var meget spartanske. Der var kun fire senge og et bord i værelset. Stole var der ikke plads til – når vi skulle have vore fire kufferter eller skrin. Så ringede klokken ind til aftensmaden i spisestuen. Her blev lærerne præsenteret for os, og vi fik de ordensregler, hvorefter vi havde os at rette.

Begtrup havde en egen munter, men tillige myndig måde at tage tingene på, og vi følte os snart hjemme. Kun en enkelt led af hjemve og rejste igen. De ydre forhold var – efter vore begreber i dag – meget primitive. Vi havde på vore værelser en lille petroleumslampe. Varme var der ikke. Der var heller ikke noget, der hed »træk og slip«, men et

gammeldags w.c. i gården, men alt dette var vi jo vant til hjemmefra, så det generede os ikke.

Maden var der heller ingen flothed med, men den var altid vel tilberedt og smagte godt. På et par stykker brød var der i reglen pålæg. Ved middagsbordet, hvor de unge, ugifte lærere og hele Begtrupps familie spiste sammen med os elever, fik vi altid to retter mad. Her holdt Begtrup hver dag en kort tale med en aktuel orientering om, hvad der var sket hjemme og ude i den store verden. Det var en slags radioavis, men mere levende og mere munter og personlig end det, vi hører i radioavisen i dag.

Trods den noget spartanske kost tog vi dog alle på i vægt, for vi mødte til hvert måltid med en glubende appetit, og vi fik altid det, vi kunne spise. Var der ikke nok om aftenen, hentede vi en ekstra portion smørrebrød i køkkenet. Og hvor smagte bart rugbrød med margarine dog godt! Nogle lækkersultne elever gjorde af og til brug af bageren, der boede ved siden af skolen. Wienerbrød kostede dengang kun 4 øre pr. stk., så det var overkommeligt.

Naturligvis havde vi heller ikke varme i gymnastiksalen. Og dog var der en del, der tog koldt styrtebad hver dag. I skolestuerne var der kakkellovn og petroleumslamper. Centralvarme og elektrisk lys kendte vi ikke. Men trods denne i ydre henseende primitive tilværelse befandt vi os alle vel og havde det muntert og kammeratligt. Vel følte vi vist alle, at de første dage var både fysisk og psykisk anstrengende og krævende. Det at sidde på skolebænk dagen lang og skulle høre 3-4 foredrag var vi jo ikke vant til. Det krævede også anspændelse at skulle arbejde med de almindelige skolefag som dansk, regning og skrivning, når man hele sommeren havde gået bag ploven eller slidt i roerne. Ja, og så det at *sidde stille indendørs* hele dagen var også noget uvant. Men lidt efter lidt faldt vi til og blev glade for hver dag, der kom.

At gøre rede for, hvad det var, der greb os alle så stærkt og gjorde hver dag til en festdag for os vinteren igennem, er ikke let.

Lad mig først nævne *fællesskabet* mellem eleverne indbyrdes og tilige mellem eleverne og vore lærere. Dette fællesskab skabtes især gennem sangen og *ordet*; det levende ord, som ånden – både Guds ånd og folkets ånd – kan bruge til at gøre underværker, når det høres og modtages af unge, friske sind. Det, vi mødte gennem foredragene, var for mange af os en ny verden, som vi ikke havde kendt meget til før. Nu

FREDERIKSBORG 75ÅR

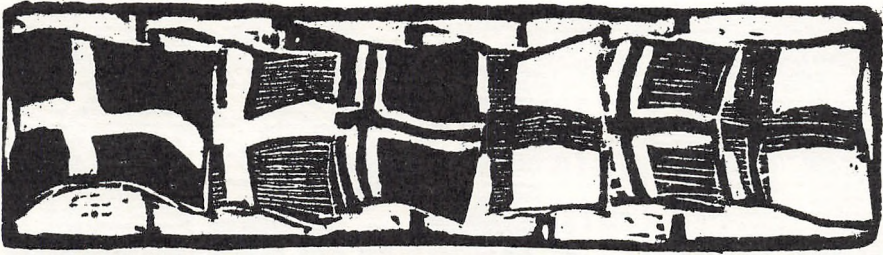
1895: UNDERVISNINGEN PÅ HOLGER
BEGTRUPS SKOLE BEGYNDER 3. NOV.
JOHANNE OG HOLGER BEGTRUP OG
VENNER DANNER FRIMENIGHED 1909
MED NIELS DAEL SOM PRÆST. —
ULRIK PLESNER OG NIELS SKOVGAARD
TEGNER OG UDSMYKKER KIRKEN.

1913 FÅR SKOLEN VED OMBYGNING
NUVÆRENDE FACADE MOD HAVEN, SOM
VAR ANLAGT AF N.J.NIELSEN KLODSKOV.
ARKITEKT: IVAR BENTSEN, HVIS FÅR,
ANDREAS B., TEGNEDE HUSET I 1895.
1925 VIDEREFØRES FREDERIKSBORG
AF ANNA OG FREDERIK L.BEGTRUP.

MARGRETHE OG C.P.O. CHRISTIANSEN
LEDER FRA 1934 SKOLEN SOM DANSK-
NORDISK FOLKEHØJSKOLE. ———

1937: FREDERIKSBORG SLUTTES
SAMMEN MED GRUNDTVIGS HØJSK.

KAREN OG S. HAUGSTRUP JENSEN
ER FRA 1951 FORSTANDERFOLK PÅ
FREDERIKSBORG. ———

1957: STORE NYE TILBYGNINGER
BLIVER TAGET I BRUG. ———

skikkelser. Men størst betydning for os fik vel nok foredragene om *Grundtvig*, som var Begtrups hovedemne. Begtrup var den tids betydeligste Grundtvig-forsker. Og hans eget livssyn, både historisk, folkeligt og menneskeligt – ja, også hans kirkelige og kristelige anskuelse – var i høj grad præget af Grundtvig. Derfor blev hans foredrag om Grundtvig aldrig døde eller kedelige. Og jeg antager, at vi hørte omtrent et halvt hundrede foredrag om Grundtvig og hans virke i det danske folk – lige op til vore dage.

Det andet store emne var *Søren Kierkegaard*. Men her kneb det noget for vore utrænede hjerner at følge med i Kierkegaards filosofiske tanker. Jeg hørte en del år senere, da jeg selv havde beskæftiget mig noget mere med Kierkegaard, Begtrup holde de samme foredrag, og da måtte jeg beundre hans indsigt i Kierkegaards forfatterskab og hans evne til at tale derom. Her kom Begtrups skarpe og klare forstand ham til hjælp.

Endelig må jeg nævne Begtrups gennemgang af »*Adam Homo*«. Den betog os alle. Ud fra dette store værk talte han om de livsspørgsmål, som rører sig i alle unge sind og hjerter. Åbent og dristigt, men tillige fint og nænsomt, blev der kastet lys ind over menneskelivets store og gådefulde problemer. Jeg tror, at disse foredrag om og ud fra »*Adam Homo*« gav os virkelig og realistisk livsoplysning og blev os til gavn og hjælp senere i vort liv, set ud fra både et religiøst og etisk-menneskeligt synspunkt. Hvor stærkt Begtrups foredrag optog eleverne, kunne vi mærke på de livlige samtaler, der fandt sted efter foredragene. Også hans middagstaler fra podiet i spisesalen gav udsyn og udvidede vor horisont, så vi blev interesserede i, hvad der skete, både i vor egen og ude i den store verden.

Men Begtrup var langtfra ene om at bære skolen. Han havde gode medarbejdere i sine fem medlærere. Først må jeg nævne *Thomas Bredsdorff*, som jeg havde den lykke at få som dansklærer. Bredsdorffs hovedemner var: »Danmarkshistorie indtil det 19. Aarhundrede«, »Den ældre og nyere Litteratur« og »Afsnit af Kirkens Historie«.

Som foredragsholder gav han ikke Begtrup meget efter. Ja, der var en del af eleverne, der foretrak Bredsdorff. Han mødte altid velforberedt og veloplagt. Selv når han i visse perioder var mærket af sygdom, holdt han sine foredrag med en ildhu og kraft, der betog os alle. Hans tale var så levende og personlig, at det slog gnister og tændte begej-

stringens ild i vore unge sind. Vi ville også være med til at kæmpe for frihed i kirke og skole, for retfærdighed, sandhed og ægthed i folkeliv og menneskeliv. Og for bedre vilkår på det sociale område. Sådan virkede Bredsdorffs tale i foredragssalen. Men måske gav han os endnu mere i vore dansktimer og ved sin gennemgang og kritik af vore stile og skriftlige opgaver. Hans måde at undervise på var ikke blot oplysende, men æggede til selvtænkning og inspirerede til at gå i gang med nye opgaver. Alt det lunkne og stillestående, det forlorne – højtidelige, det snæversynede, blev vi revet ud af. Han gav os lyst til at læse både den klassiske og moderne litteratur. Og så var han en mester til at få en samtale og debat i gang.

Selv om jeg i nogen måde savnede de elementære forkundskaber fra min skoletid for at være på hans hold, var jeg dog taknemmelig for, at jeg kom det. Høre og spørge, det kunne jeg. Og Bredsdorff var altid glad for, at vi spurgte. »Det er vejen til visdom,« sagde han.

Hen på vinteren hændte det da også af og til, at vi gjorde brug af hans tilbud om at tage imod os i hans private hjem, når vi havde et og andet på hjerte, som vi ikke selv kunne klare. I sådanne samtaler af personlig og fortrolig art, f. eks. om religiøse og etiske spørgsmål, var Bredsdorff en god rådgiver. Han havde en evne til tålmodigt at kunne lytte sig frem til og føle sig ind i vore uklare tanker og i vort urolige sind. Han forstod os og hjalp os. Som skriftefader og rådgiver var han bedre end Begtrup, der ellers havde meget lettere ved at snakke med folk. Begtrup gjorde en samtale for hurtigt færdig!

Den ældste af lærerne var *Ole Jensen*, som vi ikke kunne andet end holde af. Han var så mild og jævn og ligetil. Var altid villig til at hjælpe os til rette. Og da han selv havde været praktisk landmand og tjenestekarl, før han uddannede sig til friskole- og højskolelærer, så forstod han os på forhånd. I hans hjem kom jeg ofte. Hans kone, *Sørine*, og de tre døtre blev mine gode venner. I foredrag behandlede han bibelhistoriske emner, men talte også om forskellige digtere, f. eks. om *Kaalund*. Desuden havde han dansk, regning og bogføring samt samfundskundskab. Han var sognerådsformand i sognet i flere år.

Så var der den unge ildfulde lærer, *Niels Eggert*, senere grundlægger og forstander for Antvorskov Højskole. Han havde fysik og naturfag og var en livlig fortæller, som forstod at undervise og tale sådan, at vi alle glædede os til hans timer.

Frederiksborg Højskole. Højskolebladet skriver: „Det er nu fastslaaet, at Cand. theol. S. Begtrup fra Åstov til Efteraaret begynder en Højskole i Nærheden af Frederiksborg, i hvilken Egn han er barnefødt. Der er af Egnens Beboere tegnet ca. 20,000 Kr til Skolens Opførelse, og hvorvel Byggegrunden endnu ikke er kjøbt, er der dog al Sandsynlighed for, at Skolen kommer til at ligge $\frac{1}{4}$ Mil vest for Slottet ude i det aabne Land. Foruden Forstanderen vil Skolen faa 3 Lærere. Undervisningen vil blive af almindelig fællelig-historisk Art, og der vil særlig blive lagt Bægt paa Undervisning i Roderksmaalet.“

Den prisbelønnede
Brama-Livs-Elixir
faas i Hillerød kun søgte hos
Wilh. Hollmann.

Dr. Rods Vigtornemiddel
borttager fuldstændig i Løbet af faa Dage uden Smærter Vigtorne, Borter, Rysker
faas hos Hr. Alfred Petersen, Hillerød

Frederiksborg Højskole ved Hillerød Station.

Karleskole fra 2den November 1895 til Slutningen af Marts 1896. Nærmere Oplysninger gives og Indmeldelser modtages af undertegnede Forstander, hvis Adresse indtil 1ste Oktober d. A. er Askev ved Vejen.

Holger Begtrup.

Kursus I

Svensk Sygegymnastik og Massage.

Mit fuldstændige Kursus for Damer

Så sent som 14. februar 1895 var der endnu ikke taget et spadestik til den ny højskole. Det fremgår af en notits i Frederiksborg Amts Avis. Ikke før en måned senere blev halvdelen af grunden købt. Men midt i april var man i gang. Utroligt alligevel at Holger Begtrup allerede 16. oktober turde indbyde by og egn til et offentligt møde med 700-800 deltagere og 14 dage senere åbne skolen for det første elevhold. Det hele lignede rigtignok også allermost en sigøjnerlejr har Begtrup fortalt. Men han må have været en optimistisk mand for allerede i maj stod hans første skoleannonce i avisen. Annoncechefen har sikkert været fuldstændig ukendt med det ny fenomen på egnen for Begtrups bekendtgørelse er i avisen blevet anbragt imellem svensk massage ligtorneplaster og livseliksir!

Aabningsmødet

paa

Frederiksborg Højskole.

Søndag Efterm. Kl. 4 aabnedes Karle-
skolen paa Frederiksborg Højskole ved et
offentligt Møde, der snarere havde samlet
over end under 800 Mennesker, hvoraf en
stor Del var fra Byen. Den store Sal
var fyldt til sidste Plads, og oppe paa
Galleriet havde Skolens Elever samlet sig.

Ved Mødet, der indleedes med Afsyngel-
sen af „Op dog Zion, jer Du ej“, talte
Forstanderen og Lærer ved Skolen,
Cand. theol. Birkebøl Bredsdorff.
Pastor Conrad fra Marmorkirken, der
efter Indbydelse var kommen til Stede,
holdt derpaa en kort Tale til de unge,
hvorefter Begtrup gav nogle Meddelelser
om det daglige Arbejde ved Skolen. Lærer
Jensen, Grønhoft, bad sluttelig om Ordet
for at takke paa Tilhørernes Vegne for
disse Mødedage: han sluttede de hjertelige
Takkord med et Leve for Frederiksborg
Højskole og for Holger Begtrup, et Leve,
der besvarede med stærke Hurraraab.

Kl. var nu bleven henved 6 $\frac{1}{2}$. En hel
Del af de mødte, baade Land- og Byboere,
blev imidlertid paa Højskolen, hvor et be-
grænset Antal (100—150) ved saadanne
Møder kan blive bospist a 50 Ore pr. Maal-
tid. Efter Aftensbordet samlede man igjen
i den store Sal, der nu i al Jævnhed er
bleven stikfuldt betæret. Landskabsmaler
Bredsdorff lode „Feriegjæsterne“ op til
stor Morstab for Tilhørerne, der da ogsaa
til Slut lønede B. med Haandklap.

Først Kl. godt 9 stilledes Folk efter at
have tilbragt en Søndag Efterm. sammen
paa en god og fornøjelig Maade. Der er
ingen Tvivl om, at disse Møder, — hvor
mere forskjelligartede Venner end hidtil sik-
kert efterhaanden vil blive behandlede, —
vil blive til stor gjenfærdig Glæde for Egnens
Beboere i vid Omkreds og for Højskolen.

Første elevhold var på
52 karle, 29 sjællændere
(17 fra amtet og 2 fra
København), 5 falstringer,
1 lollik, 5 fynboer,
1 samsing og 11 jyder —
den ene sønderjyde.

Referatet fra åbningen
omtaler ikke vanskelig-
heder som under det
offentlige møde
14 dage før.

Da var huset kun
halvfærdigt.

Indervæggene i den store
gymnastiksal manglede.

Man måtte tildække
de rå vægge

med grene og blomster.

Kaffen mellem foredra-
gene foregik i det gladeste
virvar. Kopper og borde
slog ikke til så folk
trængte ud i køkkenet og
brugte pøglemaal og
grydeskeer til den brune
styrkedrik.

Trapper havde ikke
overalt afløst

håndværkernes stiger.

Haven eksisterede slet
ikke. Der var bar mark.

Men den dag eleverne
ankom, stod der

10 rodløse grantræer i
kreds omkring en 32 alen
høj, umalet men
flagsmykket granstamme
fra Gribskov.

Lidt vanskeligere var det for *J. R. Hedegaard*, som foruden at være tegnelærer og sanglærer havde naturfag. Han var et fint, stilfærdigt og beskedent menneske med megen sans for det skønne i naturen. Han var også en betydelig kunstmaler (udstiller på Charlottenborg). Men vi elever påskønnede ham ikke efter fortjeneste, skønt vi holdt af ham.

Det samme gjaldt gymnastiklærer *Bojesens* foredragstimer i sundheds-lære. Men i gymnastiksalen mønstrede Bojesen os med liv og energi. Disse gymnastiktimer var os til megen gavn og glæde. I det hele taget var vi glade for alle vore lærere. De var dygtige og hjælpsomme og havde alle en god vilje til at yde det bedste. – – –

Søndag aften var der i regelen musik og sang eller anden underholdning. Hertil ydede fru Begtrup et godt bidrag. Nogle enkelte gange kom frimenighedspræsten Niels Dael, Liselund, og holdt gudstjeneste på skolen. Ellers gik vi normalt i kirke hos slotspræst Paludan-Müller, Hillerød. Han havde noget at sige, men havde svært ved at få det sagt. Kapellanen havde det omvendt.

Så må jeg til sidst nævne den betydning, det havde at være sammen med 158 jævnaldrende unge mænd i fem måneder. Mange af dem blev mine gode venner – ja, for hele livet. Vi drøftede vinteren igennem alle mulige spørgsmål, dels privat og på tomandshånd, dels i små diskussionsklubber, og endelig ved vore lørdagsdiskussioner i foredragssalen. Her blev først bladet »*Kulsvieren*« læst op. Et blad, som eleverne selv redigerede og skrev, og hvori der blev debatteret mange spørgsmål og givet forskellige hieb til både eleverne og lærerne. Alt med en pædagogisk eller oplysende hensigt. Så kom diskussionen om et eller andet emne, enten fra det praktiske eller politiske område. Også kirke- og skolespørgsmål blev ofte drøftet.

Ved disse aftener blev vi trænet i at stå på en talerstol og forsvare vore standpunkter og synspunkter. Jeg var dengang stærkt politisk interesseret og blev ved »Folketingsvalget« om foråret opstillet som Venstres kandidat. Mine gode venner: Martin Birk, Jens Juul og Abel Brink var også opstillet, henholdsvis som radikal, socialdemokrat og retsstatsmand. Men jeg blev valgt med stor majoritet. En konservativ kandidat fik kun et par stemmer. Man spåede mig derfor en stor fremtid som venstrepolitiker; men nogle år efter tabte jeg interessen for *partipolitik*, som jeg syntes var for ensidig og for snæversynet. Partierne havde for lidt sans for helheden, de tænkte mere på at fremme

Vinteren 1905-06 på Frederiksborg Højskole

egne interesser end på at fremme hele folkets vel. Især syntes jeg ofte, man glemte dem, der trængte hårdest. Derfor har jeg i mange år stået uden for de politiske partier, men har ikke af den grund tabt min interesse for politik.

Hen på foråret var vi en lille flok elever på 11 mand, der blev enig om at være fælles om en *vandrebog* for på den måde at bevare forbindelsen med hinanden i årene fremover. Vi var meget forskellige i politisk henseende og på anden måde. Havde også forskellige erhverv og interesser, men netop dette gjorde, at vandrebogen aldrig blev ensformig og kedelig. Åbent og frit måtte vi skrive, hvad vi ville. Nu har denne vandrebog gået fra den ene til den anden i 64 år, og sammenholdet og venskabet fra de unge år på højskolen har bekræftet Grundtvigs ord:

*»Aldrig briste, skønt de brage,
rosenbånd fra ungdomsdage«.*

Et rigt fællesskab har vi haft, selvom vi boede spredt ud over det ganske land. Ja, en enkelt rejste til U.S.A., en anden til Paris. Også vandrebogen var en af de gaver, der blev skænket os som elever på højskolen, og som vi tog med ud i livet, da vi skiltes sidst i marts 1906.

Flere af os, der lever endnu, mødtes ved elevmødet i sommeren 1965 og havde nogle gode timer sammen. – Vi var ikke blevet fremmede for hinanden trods de mange år. Det kunne vi takke vandrebogen for. Der

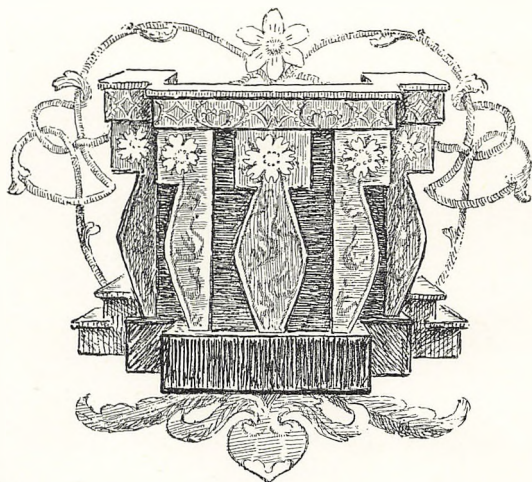
var således i vinterens løb knyttet mange bånd mellem os elever, men da april kom, længtes mange os af alligevel efter at komme hjem og tage fat på det praktiske landbrugsarbejde igen. – –

Med lyst og glæde tog jeg atter fat hjemme på min fars gård, dybt taknemlig for, hvad jeg havde oplevet den vinter på Frederiksborg Højskole. Jeg sagde til mig selv: »Denne vinters skønne og herlige oplevelser forpligter os gamle højskoleelever til at gøre vor gerning endnu bedre og til at dele vor glæde med dem, vi skal leve iblandt og arbejde sammen med. Det er i livets hverdag, det skal kendes, at vi har været på højskole. Her skal vi stå vor prøve«.

Da højskolen – nu kaldet »Grundtvigs Højskole ved Frederiksborg« – holdt sit 50 års-jubilæum, havde jeg den oplevelse at mødes med to af dens gamle elever, som havde fået en indflydelsesrig betydning i vort politiske liv: landbrugsminister Bording og statsminister Knud Kristensen.

Sidstnævnte var opfordret til at tale om højskolen på jydernes vegne, jeg på sjællændernes. Vi var begge enige om, at højskolen, som vi havde mødt den i Begtrups tid, havde givet os værdier af stor betydning for hele vort liv. Det mindedes vi og sagde tak for den dag.

N. P. Nielsen.

Jakob Knudsen og Frederiksborg Højskole

Holger Begtrup og Jakob Knudsen var Venner, og det var for Resten underligt nok, for de lignede ikke hinanden. Begtrup var Sjællænder og Knudsen Vestjyde. Deres Sind var ligesaa forskellige som Gribskov og den jyske Hede.

Men Venner var de altsaa. –

Jakob Knudsen var født 1858 og døde i Birkerød 1917. Fra 1904 til 1909 boede han i Nyhuse, en tyve Minutters Gang fra Højskolen. I de Aar kom han der ofte. Han holdt Foredrag, Oplæsning, mest Holberg, og han sang eller fortalte mindre Oplevelser, altsammen med Talent.

Engang talte han for Sommerskolen om Goethes Faust med Hovedvægten paa *det evigt kvindelige*, og det gjorde han paa en saa gribende Maade, at Pigerne lyttede som aldrig før. Man kunde høre en Naal falde til Jorden. Foredraget var fra 11 til 12, og naar en af os Lærere havde den Time, skulde vi passe paa at holde op til Tiden; ellers blev vi *ringet ud*, og det var ikke noget, man satte Pris paa.

Den Dag blev det langt over Tiden. Klokken var vel halveet, men ingen vovede at ringe Jakob Knudsen ud. Da han sluttede, var Maden taget af Bordet og skulde ind igen. Det varede altsaa nogen Tid, før Middagsmaden kunde indtages. Man saa da Pigerne gaa to og to i den store, smukke Have, tavse og eftertænkssomme. Den Formiddag havde Frederiksborg Højskole haft Besøg af *den kongelige Gæst*.

— — —

En af Holger Begtrups største Bedrifter – jeg sagde *Bedrifter* – var Afholdelsen af Fruebjergmøderne i Gribskov. Om disse Møder har jeg gjort Rede i den nu forlængst udsolgte Bog »Gribskov fortæller«.

Her talte Jakob Knudsen Søndag den 26. Juni 1904. Han sagde blandt andet: Jeg er Jyde med Liv og Sjæl. Det kan maaske derfor have sin Interesse at høre, hvad Indtryk Sjælland har gjort paa mig. Uagtet jeg elsker Jylland højere end Sjælland, kan jeg ikke vægre mig ved den Forestilling, at Sjælland er det egentlige Danmark. Jeg ved ikke

bestemt, hvorfor jeg har denne Fornemmelse, men Sjælland er nu engang for mig det egentlige danske Landskab, skønt jeg synes bedre om den jyske Natur. Det er, ligesom jeg holder mere af Skorpen end af det egentlige Brød.

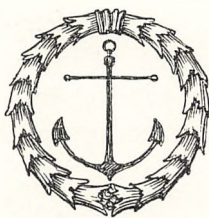
Nordsjælland er for mig Kongens Sjælland. Det er *Danmarks Stadsstue*; det eneste, vi har at vise frem i Sammenligning med andre Landes Tiltrækninger. Der er Øresund. Man skal gaa til Strædet ved Konstantinopel for at se et saa stolt Syn, som Skibene paa Øresund frembyder. Saa er der de mange Slotte. For mig spiller Frederiksborg Slot en stor Rolle, maaske fordi jeg har det dagligt for Øje. Her færdedes Christian IV og Frederik VII, her levede Præsten og Skjalden C. Hostrup.

Og saa er der en Ting til, som har gjort mig denne Egn dyrebar. I disse Egne færdedes Søren Kierkegaard meget. Som Barn kom han ind til en Slægtning, der ejede en Gaard herude, og da han blev voksen, gik han, naar Tungsindet faldt over ham, hen til Gammeltorv og lejede en hestetrukket Kalechevogn, som kørte ham hertil. Gribskov var hans kæreste Opholdssted, og særlig havde han udvalgt sig Stedet ved Ottevejskrogen. Det indeholdt for ham en dyb Allegori, at det var ensomt, skønt otte Veje stødte sammen.

Disse Stemningers brogede Flok er det, der frembringer Fædrelandskærligheden. Disse Stemninger dels af privat og dels af historisk Art er det, der gør, at man føler sit Land som sit Hjem og sit Folk som sin Slægt.

Omtalen af disse to saa tankerige og værdifulde Foredrag være da min Hilsen til den gamle Skoles 75 Aarsdag.

Anders Uhrskov.

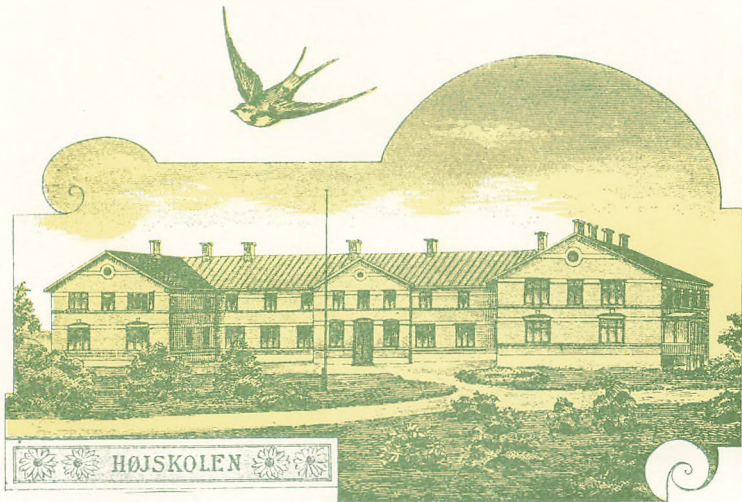

Næste side: Lærerkredsen i 1897. Stående øverst: Fru Sørine Jensen. Derpå fra venstre: Holger Begtrup, Gudrun Bredsdorff, fru Johanne Begtrup.

Næste række: Dora Bülow, Ole Jensen, Thomas Bredsdorff, fru Kristine Bojesen, Erik Begtrup.

Nederste række: Klodskov, Gunner Begtrup, Kirstine Svensgaard, Johannes Bojesen.

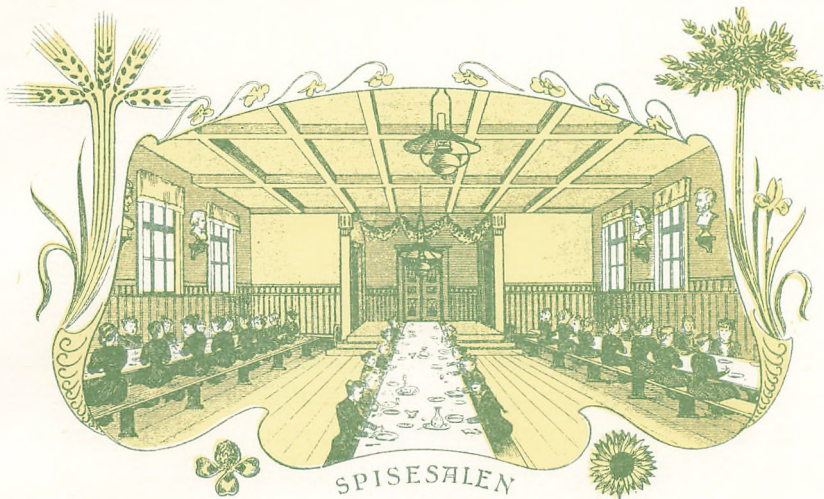

25 juli 99

Den lille Leale
Dig ventligt minde
Oen Sang og Tale,
Som lød herinde!

Holger Bejtrup

Anna Larsen, Tjæreby, var elev i sommeren 1899. Ovenfor ses første side af hendes poesibog og på næste side tre illustrationer fra samme. Det er højskolens spisesal og den store gymnastiksal, bygget af træ, der stod til 1937. Desuden i midten højskolen set fra nordvest. Vejen er den nuværende Frederiksværksgade, der gik nærmere skolens bygninger end nu, men derpå slog et stort sving ind gennem Ullerød. Den høje udhusbygning længst til venstre brændte i 1920.

SPISESALEN

GYMNASTIKSALEN.

Fra min Frederiksborgtid

Inden jeg begyndte at studere, talte jeg med Holger Begtrup. Mine fremtidsplaner sigtede nemlig mod folkehøjskolen. Medens det omkring århundredskiftet var oplagt, at det teologiske studium endnu var den slagne vej til højskolen, var mine jævnaldrende omkring 1907 ved at foretrække historie eller statsvidenskab. Begtrup, der i sin tid havde taget teologisk eksamen på rekordtid, anbefalede mig afgjort at begynde med teologien, fordi kirkehistorien giver et overblik over den åndshistoriske udvikling. Så kunne jeg bagefter supplere med øvelser i historie og dansk.

Den læseplan fulgte jeg, dog afbrudt af rekruttjeneste. Efter den samlede jeg kræfterne om en guldmedailleafhandling i dansk kirkehistorie at aflevere 15. januar 1914. Klokkeren var 21.30, da jeg mødte hos dekanen med den. Dagen efter pakkede jeg mine sager og tog til Hillerød. Jeg havde tænkt lidt på at bruge resten af vinteren til besøg på flere skoler: Vallekilde, Ryslinge, men Begtrup holdt på mig, og det kom jeg ikke til at fortryde .

Der var dengang et lille studerende hold knyttet til skolen, en udvidet afdeling for tidligere højskoleelever, populært kaldet »Vinduet i Vest« efter en afhandling i Højskolebladet, hvori Begtrup havde slået til lyd for at knytte stærkere forbindelse med vore angelsachsiske frændre. Det sang han også om i »Vort land er kun en lille bid«. Et par vintre havde han haft en englænder som lærer, men da denne slet ikke fik lært dansk, måtte Bette (Elisabeth) Begtrup hjælpe til med sprogundervisningen. Det var nok med tanke på dette lille videregående hold, en halv snes »vinduesgaster«, at Begtrup holdt på mig. Det var i alt fald her, det meste af mit arbejde faldt hin vinter. Selv fulgte jeg som elev Begtrups egne timer.

Hvordan gik dagen? Ja, vi var med til morgensangen i spisestuen, hvor Begtrup som husfader læste et stykke af Aksel Sørensens oversættelse af Ny Testamente. Jeg husker, hvor glad han var for »Om alle mine lemmer var fuld af idel sang«. Selv havde han første time i »Vin-

Fra min Frederiksborgtid

duet«, der holdt til i den lille stue til venstre for elevindgangen. Her kunne han tage emner op, han i sin tid havde dyrket på Askov, f. eks. målsaga (d. v. s. sproghistorie), hvorigennem man kan aflæse de forskellige kulturpåvirkninger, vort folk tid efter anden har været ude for. Eller han tog de klassiske græske tragedier frem. Inden mit komme havde han arbejdet med Grundtvigs skrifter. Jeg gennemgik apostelsagaen (apostlenes gerninger) og, efter Chr. Kolds anvisning, de kirkelige retninger og trossamfund. Vi skiftedes til at give en skriftlig opgave om ugen.

I øvrigt fulgte vi Begtrup's foredrag på den store skole. Han var dengang ved at lægge sidste hånd på »Det danske folks historie i det 19. årh.«, som blev afsluttet lige ved den 1. verdenskrigs udbrud. Vi nød godt af hans middagstaler, hvor han i pausen mellem de to retter på grundlag af »Sandsigeren« (Politiken) fortalte »historien bagfra« ud fra dagens begivenheder.

Fra Askov havde man til at begynde med set lidt skævt til denne udvidede højskole, men når Begtrup i april holdt sin foredragsrække derovre, mødtes han med flere af sine »glarmestre«. I sit »Levned« omtaler han disse elevkuld som nogle af de bedste lærlinge, han har haft. En enkelt af dem blev præst, nogle højskolemænd, andre vandrelærere i Sydslesvig. Hans unge lærere fulgte hans vink og søgte til kværkernes skoler i England, Fircroft og Woodbrooke. Det har særlig sat spor i Uffe Grosens gerning.

I sit sigte mod verden udenom os og i sin arbejdsmåde var der noget i dette forsøg, der peger frem mod, hvad der har udfoldet sig i højskolerne efter Begtrup's tid.

Fr. Schrøder.

Til Frederiksborg

Frederiksborg er for mig indgangsdøren til den danske højskole og dermed til mit livs arbejde. En jernbane-assistent, ven af den schweiziske præst for den reformerte menighed i Gothersgade, København, havde ført mig til et møde i højskoleforeningen på Svanholmsvejen. Der har jeg hørt det første højskoleforedrag. Holger Begtrup talte om et besynderligt emne, intet mindre end »Dansk ravnegelder«. Hvor mange grundtvigianere af i dag kender denne digtning? Huske kan jeg ikke meget. Det vigtigste: raven Hugin hvisker Odin i øret: »Om et halvt århundrede kommer folk fra alle verdenshjørner til Danmark. De vil få øje for den særlige måde, danskerne fejrer deres fester på. Fester, ikke præget af fylderier – præget af ånd.«

På denne tid (1910) åbnede Begtrup sit »vindue i vest«: forbindelsen med kvækerne i Bournville/Birmingham, med Tom Bryans »residential college« »Fircroft« i skyggen af Cadburys chokoladefabrik. – Den unge schweiziske student anede noget om et »vindue i syd«, hinsides Kaiser Wilhelms Tyskland. Han var betaget af forsamlingen, som fulgte talerens ord, og af selve taleren, som talte

*»sandt om stort og småt
og jævnt om alt det høje«.*

Det var et stort øjeblik, da Begtrup indbød mig til at besøge højskolen fjorten dage efter den nye begyndelse i november.

Om det første foredrag i foredragssalen med de malede bjælker har jeg talt så tit. Det drejede sig om Henrik Steffens, »lynildsmanden«. – En oplevelse var også det første måltid i spisesalen. Efter maden gav forstanderen et lille overblik over dagens hændelser: Tolstoj var død, og finansministeren, Alberti, arresteret.

Straks blev jeg klar over, at højskolen blev vigtigere for mig end universitetet (den »sorte skole«). Havde jeg været helt fri i mine beslutninger, ville jeg med det samme have indmeldt mig som elev. Jeg blev

da i hvert fald »weekend-elev«. Gennem foredragene om lørdagene fik jeg et indtryk af det, der var blevet talt om ugen igennem. Søndagen med pastor Hedemann og fru Cecilia førte mig ind i dansk (fri)menighedsliv. Besøget af Niels Dael, fri-præsten fra Argentina, grundlæggeren af menighedsskolen i Liselund, gav mig lejlighed til at blive bekendt med hans tanker om det »almindelige præstedømme«. Et foredrag af Thomas Bredsdorff åbnede blikket for den moderne danske litteratur.

Skolens lærere? Der var to ting, som fængslede hos folketingsmanden Frederik Nørgård: hans foredrag om Napoleon og hans fortælling om forhandlingerne på Kristiansborg slot, der efter branden lå i ruiner. – Ole Jensen var interessant i dansktimerne. Anders Uhrskov endogså i regnetimerne. Sådant noget havde jeg aldrig mødt før. Hvordan skulle jeg kunne beskrive det?

Den personlighed, jeg står mest i gæld til, er fru Begtrup. Hendes varme gæstfrihed og den åbne tale, hun førte, gjorde hende til en stedfortrædende mor i det fremmede land. Hun var bange for, at al den opsigt, jeg vakte, skulle ødelægge mig. Jeg hører endnu i dag hendes røst, da hun spurgte: »Bliver De nu ikke spoleret?«

Det, jeg ikke kunne høre på Frederiksborg højskole, fik jeg lov til at læse i Begtrups »Det danske folks historie« og i »Grundtvigs Samlede Skrifter«, som Begtrup udgav.

April måned gav endnu engang lejlighed til at trænge dybere ind: Begtrups foredrag i Askov. – Jeg kan ikke blive træt af at takke ham for hans råd, at tage over til Alfred Povlsen: »Det er manden for dig,« sagde han. Det blev han.

C. P. O. var min (ældre, modnere) studenterkammerat, som dengang endnu ikke havde forbindelse med højskolen. Hans studenter-gruppe »Efter 70« førte ind til det moderne åndelige liv i Danmark. Han gav mig lejlighed til at tale for historie-læsende studenter om min barndoms-helt, *Thomas Bornhauser*, præsten i min hjemegn, som indledte 1830ernes revolution i Schweiz. Jeg blev noget forarget over, at C. P. O. fandt min helt noget retorisk. »Hanegal«, som skulle vække schweizerne, syntes han, var bare genlyd af den franske hane. (Sandsynligvis havde *han* ret, ikke jeg!).

På det nordiske højskolelærerkursus (jan. 1913) mødte C. P. O. som ung Askovlærer. Han var ikke enig med Begtrup i hans opfattelse af

Grundtvig og sagde det ret tydeligt med ungdoms glød. Det kom til et opgør mellem den unge mand og min »danske far«, gamle Alfred Povlsen. Ung – gammel for næsten 60 år siden!

Det største, jeg oplevede med C. P. O., var hans besøg på Herzberg, da han kom hjem fra et længere ophold i Frankrig – var det i trap-pisternes kloster? Det, han fortalte om disse brødres liv, var aldeles fascinerende.

Og så hele hans arbejde for det fælles-nordiske! Ved ham fik jeg forbindelse med begyndelsen i Kungälv.

Mærkeligt var det sidste foredrag af C. P. O. – UNESCO-mødet i Helsingør 1949 besøgte en dag forskellige danske højskoler. På Frederiksborg fik de delegerede fra alverden naturligvis et foredrag om Grundtvig – på engelsk. Men de færreste forstod det; det var nationalisme, syntes de, næsten som nazisme. De var lige så kritiske over for pigernes gymnastik på plænen.

Pip har jeg altid beundret. Jeg var ikke så glad for måden, hun engang førte mig ind i foredragssalen på. Jeg blev så flov. – Jeg var så glad for hendes indsats m. h. t. tyskerne efter krigen.

Hvad skal jeg sige om det sidste besøg på Grundtvigs højskole? Det var for kort. Jeg fik ikke tid til at få et indtryk af det liv, som rører sig *nu*. Får jeg lov til at komme igen i vinter?

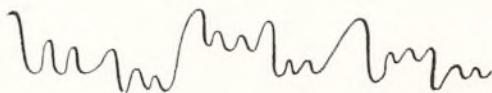
Altid har jeg været meget glad for årbogen, i år (1969) især for betretningen om begyndelsen til et skole-demokrati.

En varm tak til Ernst J. Borup skal ikke glemmes.

Og nu hører jeg Begtrup's sang fra Fruebjerg:

»Vort land er kun en lille bid . . .«

Fritz Wartenweiler.

Min ankomst til Frederiksborg 1913

I mine læseår i København var Frederiksborg Højskole mit feriehjem. Det var en stor begivenhed, da min søster og jeg første gang fik et brev fra fru Begtrup: Kunne I ikke have lyst til at komme herud i pinsen? Jo, lysten manglede sandelig ikke. På landet – alene dette var en lyksalighed for landbørn, som nu var på stenbroen. Og så på en højskole! Det måtte jo være som at komme hjem!

Det blev det nu slet ikke. Det blev snarere en opdagelsesrejse. Vi opdagede, at hver skole har sit ansigt, som især kommer af skolens beliggenhed og forstanderfolkernes ejendommelighed. Vi kom fra en nærmest vestjysk præget skole med forældre, hvis udtalte krav om pligt og ansvar var tydelige for enhver. Og Kongeåen rislede sin sørgesang over det tabte land.

Nu kom vi til et sommerland i sin skønneste pragt, hvor hele familien levede med i naturens liv. Grib skov ligesom hørte med til skolen! Mens vi i Askov straks førte eleverne ned til Kongeåen, gik vi her, pinsedag var det vist, i flok og følge i skoven, anført af Begtrup selv, der sang for, så det kunne høres til de bageste rækker, – og med Dannebrog båret foran! Det var den danske sommer! Og at lejre sig på et af de skønne udsigtssteder og nyde den medbragte mad – og så synge, mens man så op i de pinsegrønne grene, det var vidunderligt!

Vi mærkede snart, at både Begtrup og fru Begtrup var ægte nord-sjællændere, som vore egne forældre var jyder. Hvordan havde de dog kunnet bo så mange år i Askov, hvor de fire ældste børn var født. Jeg syntes, at alle børnene i den grad var sjællændere i sammenligning med os jyder. Nu var de ældste jo væk, så det var »Drengene«, vi mærkede mest til, vi var lige gamle med dem. De var uhyre forskellige. Den kloge Gunnar led af tungsind. Frederik var et fyrværkeri af viden om naturen, spekuleren over Søren Kierkegaard og kemi – han ville være ingeniør. Vi sad som betagne og beundrende tilhørere, når han talte om litteratur – ligegyldig fra hvilket land. Dansk litteratur var mit fag, – men jeg følte mig bitte lille ved siden af ham, han havde en evne

til dybdeboring i litteraturens skikkelser, som jeg aldrig kunne nå. Og samtidig var han så fortrolig med alt i Grib skov. Han kendte alle planter, alle smutveje, selv på cykle og i mørke, – og at komme med ham på »Hejretur« var en stor oplevelse. Jo, til deres hjemverden hørte Nordsjællands natur med Grib skov som centrum. Det var betagende for et par indesluttede jyder. Den yngste, Aksel, var utilnærmelig indesluttet. Mens vi var mange sammen på Frederiks værelse, kom Aksel aldrig med, vi så ham kun forsvinde ind ad sin dør, jeg tror aldrig jeg den gang har hørt ham sige et ord.

På den ene side var deres hjem åbent og gæstfrit, – men på den anden side mere »samlet« end vort, og det nød vi. Der var ubeskrivelig hyggeligt, når man om morgenen kom ned i »den lille spisestue« med de skønne, fornemme møbler, hvor det høje petroleumsapparat på et lille bord ved siden af buffeten holdt vandet i kog, for alle kom ikke til samme tid. Og dette morgenbord! Kryddere! Og verdens dejligste svedskeblommemarmelade, der smagte, som om al Nordsjællands sødme gementes deri. Sådant måtte det være på en herregård! – Begtrup sad ikke for bordenden som husfader. Han listede rundt og tog det, han ville have. – Det var lige modsat min svigerfader, som rakte en krummet pegefinger frem over bordet og sagde: »Kringle«, og så måtte den store børneflokk se at finde ud af, hvad »kringle« denne gang skulle betyde. – Begtrup gik rundt i sit *rige*, enten det så var ved morgenbordet eller i køkkenregionerne eller i den store have, og man mærkede det på hans nynnen, at han var lykkelig i sit rige.

Fru Begtrup var derimod den rolige. Man vidste, hvor man havde hende. Hun havde en ubevidst evne til at »trone«. Hun lignede de berømte Zahrtmannske malerier af Leonora Christina, så man måtte tro, hun havde stået model. Hun var virkelig »kongelig«. Og mens jeg altid husker Begtrup næsten lydløst listende om og uventet dukke op, husker jeg altid fru Begtrup, »Moderen«, som hun kaldtes, siddende, samlende, iagttagende. Hun havde et lille bitte drivhus i havestuen. Man kunne lige sidde derinde på en barnestol, men ellers var det prangende fuldt af herlige planter, store og små, som røbede husmoderens »grønne fingre«.

Hun underviste ikke på skolen, men om aftenen sang hun ofte for eleverne. Når hun sad på forhøjningen i spisesalen og sang folkeviser, blev hendes skikkelse eet med visernes store kvindeskikkelser.

Hun sang vist godt, men det husker jeg ikke, det var selve den »åbenbaring« af visens kvinde, som greb mig. – Det er ikke den ringeste måde at undervise i litteratur på, – men det kræver »Moderens« format.

Anderledes var det i Begtrups timer! Jeg var vant til at gå med til foredragene, og jeg havde jo hørt så meget om denne vidunderlige fortolker af dansk digtning. Jeg ville naturligvis med, – men drengene sagde: Lad dog være! Der var så meget andet, vi havde for. Men hvor er jeg glad for, at jeg kom med! at jeg hørte »Adam Homo« og mange, mange Grundtvigdigte. Begtrups talestemme var jo et under. Alt, hvad det danske sprog kan udtrykke af fylde, af varme, af – kærlighed og af tak for al denne danske verdens herlighed. Man kunne forledes til blot at sidde og lukke øjnene og lytte til denne velklang.

Eengang til et efterårsmøde fik jeg dog Frederik lokket med til foredrag. Der var stuvende fuldt, pyntet med grønne grene i ribberne, og jeg havde viseligen sørget for, at vi i god tid sad på forreste række på balkonen. »Er du klar over, at nu skal vi høre de to største talere i Danmark?« spurgte jeg Frederik. Den anden taler var Vilhelm Andersen. Frederik så spørgende på mig, – det havde han såmænd ikke tænkt på. Men bagefter måtte han indrømme, at de havde talt udmærket. – Senere forstod Frederik til fulde sin faders værd, – men man skal vist hjemmefra for rigtig at opdage sine forældre.

Om aftenen var der tebord i dagligstuen. Alle møblerne i det Begtrupske hjem var meget smukke, de var vist alle håndskårne. I dagligstuen var der en hjørnesofa med et lille bord foran – modsat sofa og bord, hvor der dagen igennem stod en skål æbler, som alle havde lov at tage af, når det passede dem. Jeg har aldrig vovet det, det var så modsat, hvad jeg var vant til! Men hvor de andre huggede i sig! Mellem disse to grupper var der altid en åben gang. Og mens vi andre sad i grupperne og nød vores te, vandrede »Faderen« frem og tilbage ad denne spadseresti og snappede af og til en af fru Begtrups berømte tvebakker. Og så glimtede alt hans vid! Jeg havde aldrig før vidst, hvad »intellektuel« betyder. *Nu så* jeg det. Hvor han kunne lege med oplevelser, avisartikler, et eller andet, han var optaget af. Han var drilsk og spids, – og dog uimodståelig. Af og til kom en af lærerne og sluttede sig til. Når det var Fr. Nørgaard, som var rigsdagsmand, gik det løs med politik.

Begtrup havde sine egne ideer om, hvordan man skal holde højskole.

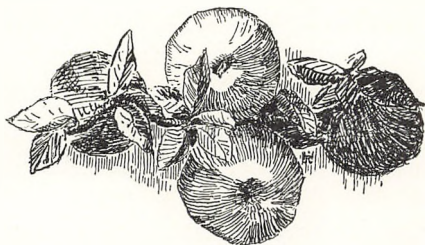
Pip Christiansen

Han havde jo selv udviklet sig fra »den udvidede« til den almindelige højskole for elever, som første gang var på højskole. En af hans ideer var, at theologi var den rette forberedelse til at blive højskolelærer, men at cand. mag.erne, som i disse år kom til, især på Askov, ødelagde den folkelige højskole. C. P. O. Christiansen lå i de 4 krigsår 1914–18 som »militær brødkusk« i Nordsjælland. Han besluttede at bruge sin fritid til at lære Frederiksborg og Vallekilde rigtig at kende. Hver fritidag stillede han trolig og blev meget vel modtaget. Han nød Begtrups timer, – men om aftenen måtte »magisteren« holde for og stå for skud. Han egnede sig nu ikke til at diskutere, og det gjorde Begtrup vist heller ikke. Han gik rolig frem og tilbage med drøje hug til den arme akademiske synder, der tavs fandt sig i det, mens jeg skælvede, – for det var jo også et angreb på Askov. Når Begtrup syntes, at nu burde gæsterne trække sig tilbage, standsede han på sin vandring foran hjørneskabet med uret. Det trak han op. Og enhver gæst vidste, at det betød: Godnat! Hvor længe familiens aftensæde trak ud, opdagede jeg aldrig.

Børnene havde det meget friere end vi hjemme! Når Frederik havde opdaget et eller andet i skoven, som kun kunne ses om natten, – så vi af sted, vi piger som medpassagerer på drengenes cykler, og kom først hjem sent på natten. Men dér stod ingen med uret i hånden. Begtrup lukkede selv et vindue op i »Lille Bælt« og kastede nøglen ned til os! – Jo, det var vel nok et ferieparadis!

– – Ingen kunne ane, at jeg selv engang skulle komme til at bo her og komme til at elske disse stuer – og denne forunderlige have, så det i høj grad gjorde sit til, at det blev mine lykkeligste år. Og at den utilnærmelige Aksel skulle blive den af »drene«, jeg fik mest at gøre med! Han holdt også så meget af dette sted, at han ville gøre et stort arbejde i årevis for skolens beståen.

Pip Christiansen.

Bettes Skole i Hillerød

Bette hed egentlig Elisabeth Begtrup og var datter af Holger Begtrup. Hun var født i 1886 og døde i 1936. Den skole, der var frugten af hendes flittige og kærlige arbejde med børn, kunne ikke fortsættes efter hendes død, men den er værd at mindes.

Bette var blevet uddannet på Zahles kvindeseminarium, og med den kundskabsmængde, hun havde fået, som basis, forøgede hun stadig sin viden, vågen for alt, der kunne have betydning for hendes skolearbejde, modtagelig, stilfærdigt vurderende, som det var hendes natur.

Beskeden var hun i sit ydre og i sit indre, man kan sige, at hun var et hverdagsmenneske, når man ikke dermed forstår noget gråt, men tænker på en, der har sans for det daglige livs glæde og rigdom ved flittigt arbejde. Hendes viden om livets nød og lykke og om dets sande og evige værdier gjorde hendes hjerte ydmygt, gav hende kærlighed til børnene og lyst til at give dem af sin videns rigdom. For børn var hun en god ven, hun nedlod sig ikke til dem, ophøjede dem heller ikke, men med en naturlig myndighed og gennem et tålmodigt lyttende sind kom hun dem nær. Hvad hun kunne fortælle med sin lidt klangløse stemme var næring for deres fantasi og følelser. Venlig og ligefrem var hun i omgang med en tør, lidt satirisk form for humor. Men vrede kunne hun blive, så det forslog, hvis hun så noget ondt og grimt.

Alt dette må man vide for at forstå, hvordan hendes skole var, for hende var det, der prægede den og gav tonen an.

I det ydre var skolen beskeden som sin ejer, det var et lille rødmalet træhus med hvide vinduesrammer og en frodig vedbend op ad væggen. Indgangsdøren var en grøn halvdør, og foran den var en lille træveranda. Indenfor var der en gang og fire klasseværelser. Til et af dem, de yngstes, var der kun adgang gennem et andet klasseværelse, derfor førte der en lille trappe op til vindueskarmen og ned på den anden side, så de små kunne gå ud og ind ad vinduet og undgå at forstyrre de større børn.

De yngstes stue var et usædvanligt skolerum. Her var mange forskellige stole og borde, der var skiltebogstaver og tal, kulørt papir, lim, far-

ver, montessori-legetøj, kuglerammer og rammer med tøj, der kunne knappes, snøres eller bindes, stavetavler med billeder og meget andet, ting, der var valgt med den hensigt at gøre skolearbejdet til en glæde og ikke til en byrde.

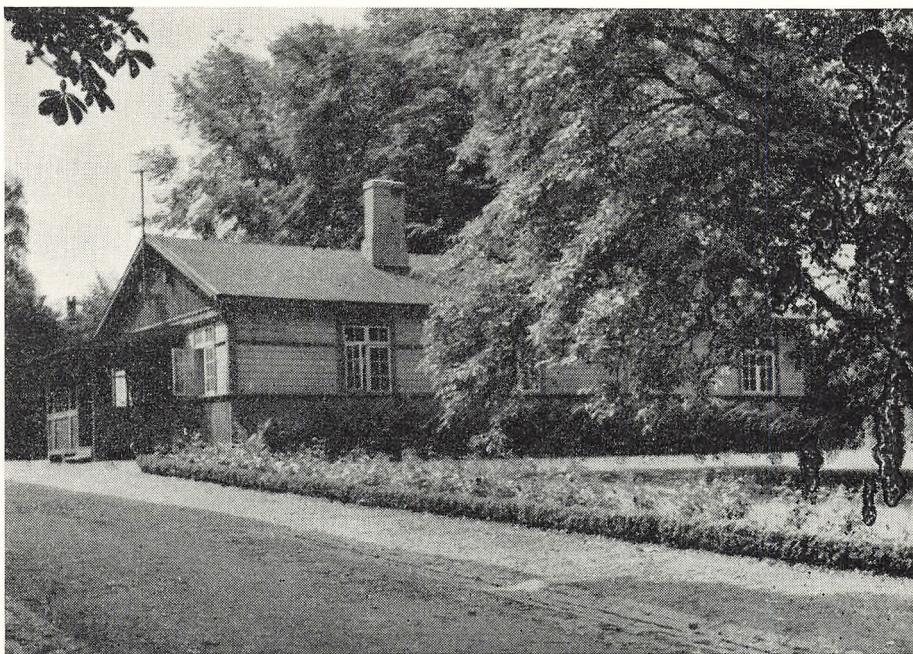
Også de andre skolestuer var udstyret med morsomme ting, som Bette havde købt for sine sparsomme penge, eller som børnene selv havde lavet og foræret hende. Der var grønne glaskugler, som driver i land fra fiskernes net, der var modeller af grønlandske hytter, slæder, kajakker o. a., der var barnetegninger og gengivelser af cimærerne fra Notre Dame Kirken i Paris, der var hvalbarder, friske blomster og udstoppede fugle, og der var farvereproduktioner af Skovgårds folkevisebilleder for blot at nævne lidt deraf, mærkeligt, broget og interessant var det, glimt af livets mangfoldighed.

Børnene var delt i fire hold med hver sin lærer. Det ældste hold, som atter var delt i fire mindre afdelinger, havde Bette selv. Med sine kolleger havde hun et godt samarbejde, lærerskifte var såre sjældent. En lærer, J. R. Hedegård, havde selv i sine yngre dage haft en friskole og ville gerne undervise mindre for at få tid til at male. For børnene fortalte han mange folkeeventyr og tegnede trolde og nisser, prinser og prinsesser dertil.

Foruden de faste lærere kom Bettes mor over i skolen for at fortælle bibelhistorie for de mindre børn og for at lære dem bibelhistoriske sange. Og faster Eline kom der. Hun var jo Bettes faster, men ligesom alle børnene sagde Bette, sådan var Eline Begtrup også faster for dem. Hele skolen var forsamlet i den største stue, når faster Eline fortalte naturhistorie, hun gjorde det ypperligt, for hun elskede naturen og havde drevet naturhistoriske studier fra sin tidlige ungdom. Hun tegnede også på tavlen, så børnene rigtigt kunne forstå, hvordan de små ting så ud, som man ikke selv får øje på. I tilgift vankede der undertiden en historie; alle, der kendte faster Eline, vil kunne huske: »Det rovser, det brovser i mine sølvbovser«.

Bag Bettes skole stod ingen grundtvigsk forældrereds. Det var en svaghed, og det gjorde, at skolen ikke kunne fortsætte efter hendes død. Men det havde den fordel, at også børn fra ikke-grundtvigske hjem fik lejlighed til at gå i friskole i større tal end almindeligt er.

Skolens liv var præget af Bettes sind. Jeg tænker på de dejlige, frie lege, børnene havde omkring skolen i dens lille have. Ved officielle sko-

»Nyrops Hus« – »Bettes Skole« – »Hytten«

ler kan det være et problem at få eleverne til at hilse på lærere udenfor skoletiden. Bette vinkede til sine børn, når hun kørte forbi dem på vej til byen, og de til hende.

I skolen gik der engang en lille dreng der var dværg. Han havde det godt der og var glad og munter. Så kom en dag en anden skole på besøg, og de fremmede børn sagde, at Helmar var en dværg.

Hans kammerater var vrede og forargede: »De siger noget grimt om Helmar, de siger, han er sådan en styg en fra eventyrerne«.

Selv kunne Bette ikke synge, men børnene kunne. En af deres yndlingsalmer var »Giv mig, Gud, en salmetunge«.

*....Se fra dine drivebuse
i det fri, hvor storme suse,
poder plantes ud.
Og når de som sne er hvide,
finest frugt om vintertide
bære de for Gud.*

Asta Paulsen.

Ved „Vinduet i vest”

Ved den tid Holger Begtrup åbnede højskolens vindue mod vest, kunne Danmark efter en overfladisk betragtning synes at være hjemsted for et harmonisk samfund. I de politisk og økonomisk toneangivende kredse rådede en optimistisk stemning. Der var tillid til fremtiden. Det gjaldt også det folkelige oplysningsarbejde. Det var folkehøjskolens medbørstid. Og denne skole havde evnet at drage til sig en række meget betydelige kvinder og mænd, der med ære førte pionerernes gerning videre. Nogle af de mest klartsynede fandt dog deres arbejdsfelt for indhegnet. De fandt det fornødent at minde om den gamle sandhed, at der er en verden uden for Verona. Holger Begtrup så det klart. Ud fra sin store viden og indleven i dansk åndsliv, især som det var levet i vort folk i de sidste halvandet hundrede år, havde han gjort dette til midtpunktet på Frederiksborg Højskole. En af hans unge lærere, Sigfred Munch, kaldte Frederiksborg »den danske af alle højskoler«. Men Begtrup havde en fin næse. Han så faren ved også i folkelig henseende at være sig selv nok, og han forstod, at fremtiden ville sprænge enhver national selvtilstrækkelighed. Men ad hvilke veje skulle danskerne søge forbindelse med den store verden? Fra sin Askovtid havde Begtrup taget med til Frederiksborg en levende samhu med Norden, især med Norge. Men Norden var og blev kun den naturlige mellemstation til et større land.

I sin levnedsbog fortæller Holger Begtrup: »Da jeg en nat ved århundredskiftet sad alene i ventesalen på Fredericia banegård, opsteg der pludselig den tanke i mit sind: Du er endnu ikke for gammel til at lære engelsk og sætte dig ind i åndslivet derovre! Jeg blev så glad ved dette huskud, at jeg kom til at le højt i min ensomhed . . .

Ved en rejse i Tyskland havde jeg fået øget afsmag for den preussiske militarisme trods al den intelligens, som var lagt deri. I modsætning dertil var jeg tiltalt af den ny verdensdannelse i England og Amerika, som havde sit grundlag i det praktiske nutidsliv og kun havde lidt at gøre med klassisk lærdom i romersk ånd . . . Jeg glædede mig over, at menneskeligheden havde en anderledes fri mark for sig i England end i Tysk-

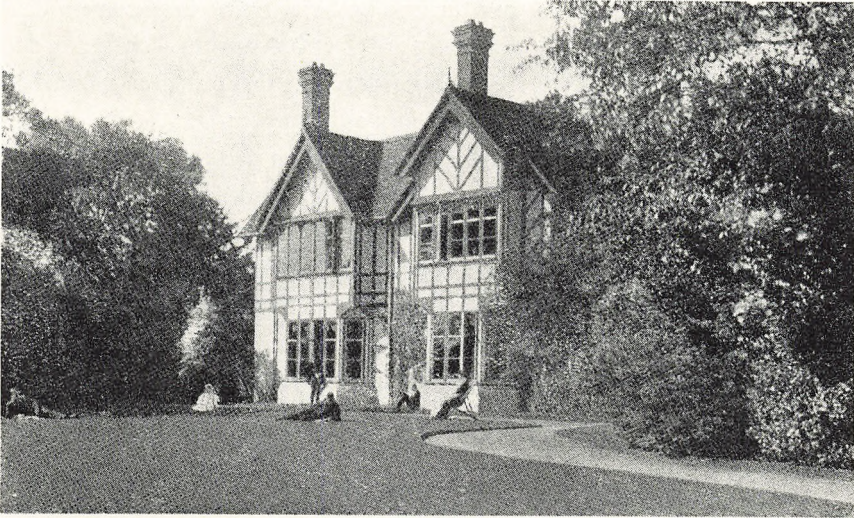
land, hvis kejserlighed altid havde været mig modbydelig. Den engelske historie lærte mig, at kampen mod naturmagterne, som jeg personificerede i den britiske søfarer, var en langt bedre skole i ægte mandighed end soldatervæsenet, hvis ypperste udtryk jeg fandt i en intelligent og æresygt preussisk officer, men som vore ivrige forsvarsvenner også gjorde til målestok for mod og manddom i vort lille fædreland. Men disse forestillinger fik først rigtig liv i mig, da jeg kom i personlig forbindelse med engelske mennesker og kom til at samvirke med dem i folkeoplysningen«.

Nu var Holger Begtrup ingenlunde den første danske højskolemand, som fik øje for England og de værdier, en dansker kunne finde derovre. Valdemar Bennike, Jakob E. Lange, Grønvald Nielsen og Anders Vedel havde alle, før Begtrup »opdagede England«, fulgt Grundtvigs vej over Vesterhavet og havde ved længere Englands-ophold tilegnet sig en betydelig viden om engelsk kultur- og samfundsforhold, hvad deres manddomsgerning i den frie skole bar vidne om. Men Holger Begtrup var manden, som kunne få en hidtil sparsomt befærde vej til at stråle med tiltrækningskraft. Han havde simpelthen alle forhåndsbetingelser herfor; han var kundskabsrig, overordentlig veltalende, anset og landskendt både som taler og skribent. Han nød som få sin samtids opmærksomhed. Og nu pegede han mod vest. Den vej gik forlængst vort gode bacon og smør og dermed en ikke ringe interesse hos vore dygtige landmænd. Men Begtrup så her faren for en nok så udpræget materialistisk interesse. »Den bro, som er bygget af smør og flæsk og æg og penge, den må gøres til en åndens bane, hvis der ikke skal komme idel verdslighed ud af denne verdenshandel«.

Den londonske skolemand Mr. I. S. Thornton, som var blevet levende interesseret i den nordiske folkehøjskole, og som gennem en menneskealder jævnlige besøgte vore højskoler og deltog i nordiske højskolemøder, bragte Begtrup i forbindelse med kvækerne i Birmingham og York. Her havde de store chokoladefabrikanter, Cadbury og Rowntree, igangsat en meget værdifuld voksenoplysning blandt arbejdere og funktionærer. Men den afgørende begivenhed blev for Begtrup mødet med en mand just fra denne kreds, Tom Bryan. Denne engelske Christen Kold havde allerede i 1908 sammen med en flok landsmænd besøgt Danmark for at få forståelse af vor andelsbevægelse, og under deres besøg på Vallekilde Højskole hørte de Bennikes foredrag om Kold. Det gjorde et meget stærkt indtryk på Tom Bryan. (Englænderne lytter med lyst til Kolds

enkle erfaringer, mens tyskerne hellere tumler med Grundtvigs filosofiske tanker). Da Bennike stilfærdigt sagde: Skaberen har en god mening med hvert menneskes liv, gav det et jump (et sæt) i Bryan, og det slog ham: Det er jo det, jeg vil fortælle mine unge landsmænd. Januar 1909 åbnede han den første engelske højskole i villaen Fircroft i Bournville efter dansk forbillede. Skolen fik fra begyndelsen og i alle følgende år rundelig støtte af Cadbury-familien. På Mr. Thorntons initiativ kom Bryan i august 1909 med en flok af sine elever til Frederiksborg Højskole til et 8 dages møde. For Begtrup blev det en strålende og uforglemmelig oplevelse, især mødet med Tom Bryan. »Jeg mærkede straks, at denne mand var en ordfører af Guds nåde, ja, at han overgik de fleste danske højskolemænd i sin brug af »det levende ord«. Det var intet under, at han var blevet begejstret for Christen Kold, meget mere end for Grundtvig, som han næsten intet kendte til«. Dette møde blev indledning til en livlig vekselvirkning mellem Frederiksborg og Fircroft. Mellem de to forstandere kom en brevveksling i gang, og i 1910 drog Begtrup i spidsen for en lille gruppe danske, fortrinsvis præster og højskolefolk, på genbesøg på Fircroft. I 1911 og 1912 kom Tom Bryan tre gange til Frederiksborg, og Begtrup rejste både i 1912 og 1915 over til sine engelske venner. Begtrup kendte sig højlig tiltalt af kvækernes jævne livsstil, og »dybere inde kunne vi samstemme med dem i det rent menneskelige, der ikke gør forskel på folk efter deres ydre vilkår. Kongen er ikke mer end et menneske, og tiggeren er også et menneske . . . Men det fellowship eller fællesskab mellem mennesker, som kvækerne virker for, var, som alt i England, mere vidtspændende end i vort lille land. Derovre lærte jeg at kende den almindelige menneskelighed (humanity) som mer end en sødladen drøm«. I kvækernes aktive og ansvarsbevidste menneskelighed og i deres levende religiøsitet fandt Begtrup et fælles grundlag for dem og os i et folkeoplysende arbejde. Men han var en så fuldblods grundtvigianer, at han med sin store lærefader måtte tage bestemt afstand fra deres stilling til sakramenterne og derfor betvivlede deres adgang til kristennavnet. Hans nære ungdomsven Jakob Knudsen, som var en ikke mindre trofast grundtvigianer, havde her et mindre dogmatisk syn.

I »Højskolebladet«s julenummer 1910 og i nytårsnummeret 1911 har Begtrup fortalt udførligt om sit møde med England. Han blev fra den tid en ihærdig læser af engelsk historie og skrev efter flere års studium

Fircroft

en (utrykt) Englands Historie. Han talte ofte hjemme og ude om »Vinduet i vest«, og med den ulyksalige lyst, vi herhjemme har til at hæfte fjollede etiketter på mennesker, der viser et nyt og frisk initiativ, kaldte man ham den »engelskgale« højskolemand. Andre ville slå det hele hen ved at sige: det er godt nok med et vindu i vest, men vi skal også have et i nord, et i syd og et i øst. Og et overmodent fromt mandfolk tilføjede: men især et i loftet, op til himlen.

Men Begtrup handlede. Han knyttede til sin vinterskole en lille særlig afdeling, et »Vinduet i vest«, med plads til 10–12 unge mænd, som tidligere havde været på højskole; de fik en grundig undervisning i engelsk sprog og historie; nogle af dem drog senere til Fircroft eller til kvækerens højborg, det nærliggende Woodbrooke College. Verdenskrigen 1914–18 og Tom Bryans tidlige død medførte, at kontakten mellem Frederiksborg og de engelske skoler blev svagere. Efter en halv snes års forløb fandt Begtrup det af flere grunde rigtigt at standse den lille afdeling. Men »Vinduet i vest« blev ikke lukket; en række yngre højskolemænd drog i mellemkrigsårene til England og modtog varige indtryk, som kom til at præge deres gerning i højskolen. De kaldte på vor samhu med det engelske folk, som gennem to verdenskrige under de største ofre vel først og fremmest stred for egne interesser, men bidrog afgørende til at

nedkæmpe en umenneskelig militarisme og befri flere europæiske nationer for et frygteligt terror- og voldsstyre. Det bør huskes – også når den trold, der fjæler sig i ethvert folk, i perioder har taget magten i England og da har bragt skam over øriget og sorg til dets venner.

Holger Begtrup øvede en god gerning, da han satte et vindu i vest i »den danske af alle højskoler«. Eftertiden skulle vise et helt andet billede af Danmark og verden end det, man på overfladen kendte for 60 år siden. Det skulle blive en hård og blodig verden. Men den nationale selvtilstrækkelighed var uigenkaldelig forbi. Sveriges unge, begavede statsminister, Olof Palme, har ret, når han slutter sin bog »Politik er at ville« med sætningen: Fremtiden hører internationalismen til.

Uffe Grosen.

Lærer og lærling hos Holger Begtrup 1921 - 22

Mit år som lærer på Frederiksborg Højskole indledtes under det nordiske højskolelærermøde på Molkom Højskole, Sverige, i efteråret 1921. Jeg rejste sammen med Frederiksborg-lærerne derop, og under rejsen lod Begtrup forblommede ord falde om, at de svenske højskoler var humanistiske læreanstalter, led i det offentlige skolevæsen, og ikke folkelige, grundtvigske højskoler. Det måtte ikke skjules fra dansk side.

Begtrup optrådte under mødet afslappet og uformelt – til synlig irritation for de »stilige« svenskere. Han var ikke foredragsholder ved mødet, men mod slutningen af en nøje tilrettelagt aftenfest stod han helt uden for programmet frem og holdt en tale om højskolens idé og oprindelse, der tydeligt havde brod mod svenskerne, ja, så meget sprængstof indeholdt talen, at rygten gik, at værtsfolkets højskolefolk ville henstille til Frederiksborgforstanderen – den danske højskoles »store gamle mand« – at forlade mødet.

Næste dag holdt den tidligere Frederiksborglærer, forstander Thomas Bredsdorff, foredrag om »Det personlige i højskolen«. Han sagde i grunden det samme som Begtrup, men på en upolemisk måde og med

en så gribende undertone, at svenskerne forsonedes og afstod fra enhver tilrettevisning af Begtrup. – –

Og så oplevede man da et år på Holger Begtrups højskole. Der var meget dygtige lærere på skolen dengang. Jeg har lyst til at nævne *Helge Hostrup*, en søn af »gamle« Hostrup, digteren. Helge Hostrup havde været forstander på to højskoler, men var for tiden arbejdsløs og havde bosat sig i nærheden af Frederiksborg. Begtrup og Hostrup var ungdomsvenner, så det var en selvfølge, at der blev gjort brug af den særprægede digtersøn, som tillige var dattersøn af digteren Hauch. Når han fortalte for eleverne om disse forfædre og deres digterkreds, blev der på strålende måde holdt personlig højskole. Det samme gjaldt, når han talte om realismen i 1880erne. Han havde i ungdommen følt sig draget mod Georg Brandes, hvilket gav hans kristne vidnesbyrd i den ældre alder en egen personlig styrke.

Men dagene på Frederiksborg var Begtrups. Skolen blev ledet patriarkalsk. »Fader Begtrup«, sagde eleverne, men de var ikke helt uden frygt for hans stregthed. En gang samtalte han med et lille hold om de farvede folkeslag; men med sin store intelligens havde han ikke let ved at finde det plan, hvor det var naturligt for de unge at bevæge sig, og han kunne lide at stille pludselige spørgsmål til de enkelte, som måske ikke fulgte nøje med. »Hvad farve har negerne?« tordnede han på een gang til en ung mand, som var lidt fraværende. »De er – – røde!« stammede den ulykkelige nervøst. –

Vi to ugifte lærere skulle skiftes til at spise sammen med eleverne ved aftensbordet, hvor forstanderen ikke var til stede. Vi hævdede, at den slags opsyn var overflødigt, og blev så også fri. Men efter den tid hed det i regelen, når Begtrup så os: »De rotter sig sammen, de to!«

Han yndede den skæmtende tone over for de unge – i mangel af evne til at samtale på lige fod. Det var vist i grunden en art generthed, som dog Hostrup led under i meget forstærket grad. Begtrup fortalte om ham, at han lagde sine foredragsrejser sådan til rette, at han kunne tilbringe mest mulig tid i toget for at undgå at skulle konversere sine værter. Ved en lejlighed hørte Hostrup manden, hvor han boede, sige til hustruen i køkkenet: »Nu må du afløse mig inde i stuen, for den foredragsholder er endda streng at underholde.«

Men når de to venner sad sammen, f. eks. ved eftermiddagskaffen, forsvandt al forlegenhed, sindene blev frodige, den ene bemærkning og

fortælling affødte den anden, alvor og gammen afløste hinanden, så det var frydefuldt for en ung højskolelærer at lytte til.

Dagens højdepunkt var dog morgensangen og eftermiddagsforedraget, efter at Begtrup var vendt hjem fra sin spadseretur til Hillerød efter posten. Han gjorde i foredragene strejftog ud i den store verden, men var kun sig selv, når han lod det danske folks historie genfødes gennem sin jævne, men så fængslende fortælling. Et indre lys opklarede livet for os, der lyttede; som et rensende væld og en kvægende, nærende drik nåede hans ord vore hjerter.

»Det var godt i dag, knægt,« kunne han sige, når vi gik fra foredragssalen.

»Ja!«

»Det skyldes ånden!«

Der var et stænk af selvironi i de sidste ord. Begtrup var ikke tilfreds med sig selv. Han vidste også, at han ikke forsagede ydre virkemidler. Men dybest set var der alvor i ordene – og sandhed.

Det var ikke mundsvejr, når Begtrup talte om den folkelige højskole. Han ville og evnede mere end at videregive sin enorme viden eller en humanistisk livsform i populariseret skikkelse. Han var en røst, der råbte i ørkenen, båret af den åndsmagt, der har skabt alt det, som folket er og ejer.

Måtte det samme lykkes for vor tids højskolefolk. Ungdommen hungre og tørster efter livsindhold og derfor efter livsnæring. Den personlige, folkelige højskole kan give, hvad de unge inderst begærer, så livet kan blive meningsfyldt.

Den må ikke nøjes med at give mindre, må ikke blive »svensk«. – –

Hjertelig hilsen til de enkelte gamle elever, som måtte læse dette, både fra min kone (elev om vinteren) og fra undertegnede

Peder Bukh.

Fra sommerskolernes tid

Da musikken holdt sit »indtog« i gymnastiksalen på Frederiksborg Højskole

Det var endnu i Holger Begrups tid, at jeg en sommer fik betroet det ene af de to gymnastikhold, som hver formiddag havde gymnastik.

Skolens første og – gennem mange år – eneste gymnastiklærerinde Kirstine Svengård (vinterlærerinde fra Tim), var på det tidspunkt endnu lærerinde i håndarbejde og sundhedslære ved skolen, men gymnastikken havde hun givet fra sig, og for øvrigt blev denne sommer hendes sidste, idet hun døde næste forår.

Jeg ved, hun ofte havde tænkt sig mig som sin efterfølger, da jeg havde været hendes trofaste discipel i gymnastiksalen, fra jeg var 4–5 år.

Det var meget spændende at skulle begynde med sit eget hold. Ganske vist havde jeg ledet frivillig gymnastik i forskellige forsamlingshuse i landet, men dette var alligevel noget helt andet. Svengård skulle

nødigt skuffes. Desuden følte jeg, man ikke var helt sikker på, jeg kunne »klare ærterne«, for man havde antaget en gymnastiklærerinde mere.

Vi var altså to om jobbet og havde hver sit hold, hvilket jo uvilkaarligt skabte en smule konkurrence. Den anden gymnastiklærerinde underviste også i håndarbejde – et stort fag dengang – og boede imellem eleverne, mens jeg kun havde den ene gymnastiktimeste daglig og ellers passede mit arbejde i Bettens Børneskole og boede hjemme.

Nå, men den første sommer gik det da så godt med gymnastikken, at jeg også det følgende år fik et hold.

Nu havde jeg i nogle vintre rejst til København og fået undervisning hos gymnastikpædagogen Agnete Bertram, og jeg var blevet meget optaget af hendes gymnastik. Hun brugte musik til alle øvelserne, hvilket slet ikke var almindeligt ude omkring den gang.

Jeg nød i fulde drag at udføre øvelserne til musik, følte, at noget ligesom forløstes i mig, og jeg tænkte: den oplevelse må du prøve, om du kan give sommerpigerne!

Men hvordan skulle det realiseres? Vi havde intet klaver i gymnastiksalen.

Nu var det skik og brug, at vi, før sommerskolen sluttede til august, en af de sidste dage havde gymnastikopvisning og udstilling af alle de fine, nystrøgne håndarbejder. »Mon det dog ikke kunne lykkes at lave en opvisning med musik til ved den lejlighed?« tænkte jeg.

Men hvordan med klaver, og hvem kunne spille?

Det sidste problem så jeg snart udvej for.

Min ældste søster var netop hjemme på sommerferie, og ville hun påtage sig at spille for os, var musikken i de rette hænder.

Hun var villig! Men så var det klaveret? Det skulle transporteres fra spisestuen til gymnastiksalen, og vi måtte jo have det en tid for at indøve programmet.

Jeg »skød hjertet op i livet«, gik til fru Begtrup – en meget myndig og bestemt kvinde, som vi havde stor respekt for – og forelagde hende min plan og bad om klaverets flytning. Aldrig skal jeg glemme, at jeg omgående fik tilladelsen. Klaveret blev flyttet, og vi gik i gang med arbejdet. Pigerne nød at bevæge sig til musikken, det var der ingen tvivl om. Vi fik da også lært vort program, og det gik rigtig fint til opvisningen. Således blev Frederiksborg – på en stilfærdig og upåagtet

måde – den første højskole, der, så vidt jeg ved, tog musikken i brug til gymnastik.

Og musikken var kommet for at blive! Selvfølgelig betød det ekstra forberedelse at lave en timeseddel, når der skulle musik til. Men det var møjen værd. Der fandtes ikke den gang – som senere – musik komponeret og beregnet til det brug. Man måtte selv lede her og der og var vel ikke altid lige heldig med valget.

Det næste år, da Frederik og Søster Begtrup havde overtaget ledelsen af skolen, blev jeg »heltids« ansat om sommeren. Jeg underviste og deltog forøvrigt i alt, hvad der den gang hørte til en »sommerlærerindes« arbejde og pligter. Desuden boede jeg i skoletiden på elevgangen midt i flokken, hvilket betød uhyre meget for samværet.

I gymnastiksalen blev det nu Søster Begtrup, der sad ved klaveret, og vi havde et dejligt samarbejde i flere år.

Ja, sådan gik det til, da musikken holdt sit »indtog« i gymnastiksalen på Frederiksborg Højskole sommeren 1925.

Valborg Jensen.

Ni år med Frederik og Søster

Det var i Askov i sommeren 1925. En gruppe elever fra sommerens højskolelærerkursus havde haft særtime med Jacob Appel, og han havde med den myndighed og klarhed, som var ham egen, forklaret os, at menneskets hjerne er en vidunderlig indretning, som kan udrette store ting, men det er allsammen omsonst, hvis hjertet ikke er med.

Ved udgangen standsede han mig, tog mig i jakkeopslaget og sagde: »Du skal til Frederiksborg højskole til november.«

Det følte som et ridderslag. Frederiksborg højskole var en af de store, ansete skoler, og jeg blev da også almindelig misundt af kammeraterne, der også spejdede efter en lærerplads.

Det blev til ni år på Frederiksborg. Ni indholdsrige og oplevelsesfyldte år, som altid vil stå i en særlig glans for mig. Mange ting bidrog dertil: Først måske, at jeg var ung og opsat på at lave en hel masse og

her fik brug for alle mine evner og kræfter. Vel også samværet med de mange unge, som var så nær på min egen alder, at vi altid kunne være på talefod. Nævnes skal også mine ældre, erfarne kolleger, som jeg ikke nåede til navlen, men som tog imod mig som ligemand og hjalp mig med råd og dåd.

Men mest af alt var det nu alligevel samarbejdet med Frederik og Søster, som gjorde disse år så rige for mig. Frederik Begtrup overtog skolen fra sin far på samme tid, som jeg kom, og vi forlod også skolen på samme tid. Vi var næsten lige gamle, og selv om Frederik var et hestehoved foran mig i evner og personlighed, tror jeg nok, at vi begge følte os som nybegyndere, og det skabte et særligt fællesskab, måske også fordi der var så stort et spring i alder mellem os og den gamle lærerstab.

Vi drøftede sammen forslag til fornyelse. Vi eksperimenterede, måske også mere end godt var. Vi kunne tale åbent og ærligt om alle forhold, og vi drøftede grundigt, hvad der kunne være galt, hvis noget mislykkedes. Til gengæld glædede vi os stort, når det lykkedes at få eleverne aktivt med i noget og ikke mindst, når vi kunne få nogle virkelige diskussioner i gang med dem.

Fra Holger Begtrups tid havde Frederiksborg højskole »et vindue i vest«. Frederik ville have udsyn til alle sider. Det var vi enige om, og her lærte jeg meget af ham, fordi han var så langt mere vidende om forhold og synspunkter både i øst og vest. Det blev især karlene, vi kunne få optaget af disse ting, og det gav grundlag for kraftige meningsudvekslinger, ikke mindst da vi også fik unge arbejdere med, men spændende var det.

Ingen af os brød os om den gamle facon, hvor forstanderen var en slags Vorherre. Det mærkede eleverne hurtigt, og vi kom aldrig til at hedde andet end Frederik og Thomas. Men det flød ikke ud i den rene formløshed af den grund.

Frederik var en myndig forstander, og de regler, der blev sat for skolelivet, lå fast, og dem måtte andre rette sig efter, selv Karl Nielsen, der var den tids provo og hævdede, at såvel lærere som elever kun skulle gå til time, når de havde lyst.

Elevmæssigt blev det ikke nogen succes, og her må jeg nok tage min del af skylden for det dalende elevtal. Min pacifisme og andre yderligtgående synspunkter var ikke velset i de kredse, som dengang støt-

Anna og Frederik Begtrup

tede skolen. Frederiksborg Amts Avis lod selveste gamle Grundtvig smide mig ud af himlen og lod forstå, at jeg ikke havde min plads på Holger Begtrups gamle, højtansete skole. Det kunne nok give anledning til bekymring hos en skoleleder, men Frederik ville ikke lægge noget bånd på mig i nogen henseende. Det var storsindet, og dette storsind var typisk for ham og for Søster med. Hun delte mange af de tanker, vi arbejdede med, og hun skulle nok have været noget mere med i det egentlige skolearbejde, som hun havde så mange forudsætninger for.

Vi prøvede på vor måde at forny højskolen. Det gav brydninger og førte som nævnt ikke til succes. Men fornyelse skal til, og jeg tror Frederik Begtrup's indsats hørte med i den fornyelse, som måtte komme, og som C. P. O. og nu Haugstrup Jensen har gennemført med et resultat, som en gammel Frederiksborglærer har grund til at glæde sig over.

Man må vist betegne de ni år som en overgangstid for Holger Begtrup's gamle skole, som nu bærer Grundtvigs navn, en nødvendig overgangstid for ikke at stivne i traditioner. For mig blev det en modningstid, som jeg er dybt taknemmelig for. Takken gælder mange, men mest Frederik og Søster.

Thomas Christensen.

P.S. Må jeg samtidig have lov til at udtrykke mine bedste ønsker for min gamle skole og dens nuværende lærerstab.

Byungdom på højskole -

Det ville være interessant, om det var muligt at kontakte de mange københavnske arbejdsløse, som i slutningen af tyverne invaderede Frederiksborg højskole. De kom ikke af indre trang, men udelukkende fordi deres fagforeninger kort og godt meddelte dem, at der ingen penge var til understøttelse, men hvis de tog på højskole, kunne de i det mindste få det daglige brød.

Og så kom de da, den triste og modløse flok, og fyldte op i den elevflok, som ikke i disse år var overvældende stor. Landbrugskrisen rasede, og det sædvanlige klientel, som tidligere fyldte skolen, var blevet færre.

Hvad kunne højskolen så give disse københavnske arbejdere, hvis eneste kendskab til højskolen højst var, at det var »bondeskoler«? Opgaven var ikke let at løse, og det var næsten umuligt at skabe enhed i elevflokkene, der med så forskellige forudsætninger var samlet under samme tag til en hel vinters dagligt samvær i skolestuer, foredragssal og fritid.

Jeg var selv fra byen og havde fundet vej til højskolen via Askov

Thomas Christensen, Irene Skovgaard, Valborg Jensen og Carl M. Hauge

og var nu landet som ung lærer på Begtrup's gamle, landskendte skole. Jeg skulle vel derved have visse forudsætninger for at knytte båndene mellem by og land, men det kunne jo kun blive en såre lille indsats overfor den store opgave, som man stod overfor.

Men med forstander Frederik Begtrup i spidsen gik vi alle ind på at få det mest mulige ud af arbejdet med alle dets daglige problemer. Lykkedes det så at nå at komme disse højskolefremmede, man kunne vel næsten sige højskolefjendske unge, ind på livet og få vakt deres interesse for, hvad vi gerne ville give dem med på vejen videre i livet? Svaret vil selvfølgelig bedst kunne gives af de unge selv, derfor mit indledende spørgsmål om at få dem i tale, hvis det havde været muligt, men det er det jo desværre ikke. Jeg lader spørgsmålet stå åbent, selv om jeg naturligvis inderst inde håber på, at der blev sået sædekorn, som trods alt groede på den hårde stengrund.

Men ungdommen af i dag er måske ganske uden interesse i at høre om disse »oldnordiske« samfundsforhold for en menneskealder siden. Velfærdssamfundet, som vi oplever det i dag, har jo vendt op og ned på alle disse forhold. Vi havde vel også dengang vore drømme om et nyt og bedre samfund med mere menneskeværdige forhold. Vi troede, at den sunde fornuft ville sejre i verden og nye storkrige være utænke-

lige, men sådan gik det jo ikke. Verden er jo ikke blevet noget paradys at leve i trods alle økonomiske og tekniske fremskridt med forbedrede livsvilkår og fuld beskæftigelse. Og ikke mindst ungdommen synes da også at være utilfreds med alt og alle, hvad vi ældre, der har kendt de gamle dage, kan have svært ved at forstå. Men hvis »Det ny samfund«, som vi i år har set udfolde sig i Frøstrup, skal give udtryk for et nyt livsmønster, må vi helt give op. Men heldigvis er disse »ungdomsoprørere« eller »aktivister«, eller hvad de nu vil kaldes, kun et meget lille fåtal af dansk ungdom. Ellers stod det også sløjt til i bedømmelsen af fremtiden.

Men meget er sket i det korte spand af tid, som vi har levet. By og land er heldigvis kommet hinanden nærmere, og højskolens liv og virke rækker i dag ud til alle kredse af vort folk. Men selv om de ydre rammer er andre i dag, må vi have lov til at håbe på, at Grundtvigs budskab om »det levende ord« stadig må lyde fra højskolens talerstole. Men her nærer jeg ingen ængstelse. Vore dygtige højskolefolk kender både dagen og vejen fremad.

Carl M. Hauge.

Også minder har deres prioriteter

Man sidder i minder til højt op over skorstenen; men også minder har deres prioriteter. Blandt mine indtager Frederiksborg-minderne en ganske høj prioritet.

For en ung højskolelærer, der d. 1. maj 1936, en dejlig og festlig forårsdag, drog gennem det skønne Nordsjælland til Frederiksborg Højskole, lå livet fremover fyldt med de forunderligste forventninger. Sindet var spændt til bristepunktet – man var fyldt med både glade og ængstelige tanker. Man glædede sig usigeligt til opgaven; men magtede man den? Kunne man honorere de ret betydelige krav, som man vidste ville blive stillet til én?

Det var en hjælp, en overmåde stor hjælp, for den unge højskolelærer, at Frederiksborg Højskole viste sig at være et lyst og livsbekræf-

tende virkefelt. Man oplevede ikke blot denne første sommerskole, men også alle de følgende som en række af møder, fester, udflugter ved siden af den daglige undervisning og det fint afstemte samvær mellem lærere og elever.

Frederiksborg Højskole var jo i disse år i udtalt grad en *dansk-nordisk højskole*; – eleverne skulle møde *Danmark og Norden*; derfor fejrede vi *Norges 17. maj – Danmarks 5. juni – Svenska flaggens dag d. 6. juni – Valdemarsdagen d. 15. juni*, lige fra den årle morgen med en begejstret C. P. O. stående ret og rank, mens Nordens flag gik til tops.

Livet på Frederiksborg var dengang præget af et fortættet og energisk arbejde med »de nynordiske tanker« – dette gjaldt såvel den festlige, næsten poetiske sommerskole som den mere sagligt og sindigt forløbende vinterskole – både sommer og vinter var der en åben debat om nordiske og samfundsbetonede emner.

Primus motor var C. P. O. – Jeg tror ikke, jeg har kendt et mere flittigt og aktivt menneske end C. P. O. – idérig, fantasifuld og beåndet; en målbevidst arbejdende historiker med en strålende evne til i sine grafiske rids på den lange sorte tavle (C. P. O. elskede »store tavler«) med mange slags farvekridt at skildre historiens centrale og vidtrækkende begivenheder; men altid bundet af en videnskabelig redelighed. Eleverne smittedes af hans fængslende og levende fremstilling – »*Vi kan-bogen*« blev fyldt med tegninger og collager helt selvstændigt udformet efter den enkelte elevs intentioner og særlige evner.

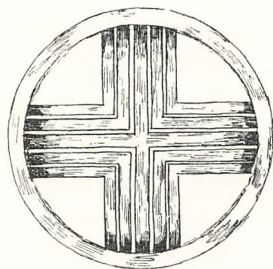
Og så var der Pip, målbevidst, viljebestemt – koncentreret energi – som C. P. O. inspirerende og igangsættende. Hun var først og fremmest en betydelig pædagog – men hun var meget mere end det: man kan ikke se væk fra, at hun også var skolens administrator, et anstrengende og krævende job i sig selv; og så ledede hun endda sangkor og iscenesatte de skuespil, som både sommer og vinter indtog en central plads i skolens arbejde på de musiske områder; glemmes må heller ikke hendes timer om »kvindens stilling«, som var udtryk for en helt igennem selvstændig vurdering, ny og overraskende for sin tid, præget af dyb respekt for de menneskelige muligheder i det evige spil mellem mand og kvinde –; Pip var her faktisk forud for sin tid, idet her i virkeligheden var tale om en form for »familiekundskab«, et fag, der først for alvor slog igennem i 1950erne.

I en kort oversigt er det umuligt at få det hele med – mindernes mængde overvælder mig. Lad mig derfor slutte med følgende:

Uforglemmeligt står for mig det festlige fællesskab, der trivedes i lærerkredsen med C. P. O. og Pip i spidsen; disse to dygtige og særprægede mennesker, der visselig stillede store krav til deres medarbejdere, men som på denne basis skabte *den nynordiske højskole* på Frederiksborg – senere kaldet *Grundtvigs Højskole*; C. P. O. med særlige relationer til Norge og Pip med særlige relationer til Sverige –; men for dem begge var skolens motto Grundtvigs løsen:

»Norden i det hele –
Danmark fremfor alt«.

E. Juhre.

Møde med højskolen

»Kender De noget til den danske folkehøjskole?«

»Ja, jeg har jo læst om Grundtvig og højskolen!«

»Har De aldrig været på en højskole?«

»Nej!«

»Nå. Ja, så ved De altså ingenting, men nu skal jeg fortælle lidt om den.«

Denne replikveksling fandt sted sommeren 1937 i Grundtvigs Hus i København mellem Margrethe Christiansen og undertegnede Carl Guldagger Hansen, nybleven cand. mag. i naturhistorie og geografi. Ca. en time fortalte Pip nu om livet på højskolen og sluttede: »Vil De så komme som lærer til Frederiksborg til vinter?« – »Vil De ikke se

C. P. O. Christiansen

mine papirer, eksamensbevis m. m.?« – »Behøves ikke. Jeg har forhørt mig!«

Det blev »ja«, og 1. nov. 1937 arriverede jeg til Frederiksborg og blev modtaget af en ældre herre med ordene: »Jaså, du er den nye lærer, cand. mag. i naturhistorie og geografi. Ja, det er Pips idé. Jeg fralægger mig alt ansvar. Men velkommen skal du være! – og kom nu med ud til Eva, så er du i gode hænder.« Det var C. P. O.s velkomst, og dermed var jeg dumpet ned i en gerning, der ikke blev for en vinter, men 10 år her og derefter Kungälv, et liv i et dansk-nordisk fællesskab, som ingen bedre end C. P. O. og Pip kunne føre ind i.

Foredragssalen

Minderne herfra er mange. Fra den gamle sal med Isakbilledet bag talerstolen og på den modsatte væg Grundtvig og Kold seende kritisk på den stakkels nybegynder i foredragets vanskelige kunst. Men her var jo læremestre: feststunder, når C. P. O. manede frem sine vældige

syner om kampen mellem ondt og godt i verden, her kæmpende med en alt for lille tavle, hvor farvekridtene blomstrede frem og efterhånden også på C. P. O.'s pande, når han tørrede sveden bort med en tilkridtet hånd eller lommestørklæde. Festlige timer, men også tunge stunder, når C. P. O. gav baggrunden for de store verdensbegivenheder som Hitlers indmarch i Østrig, vinterkrigens tunge alvor og vor egen skæbne under besættelsen.

Aldrig glemmer man Marcus Melchior, der fortalte os om det jødiske folk samme aften, som pogromerne var begyndt i Berlin. Han havde lovet at komme den aften, og på en opringning i anledning af begivenhederne svarede han: »Jeg må i synagogen først, så jeg kommer lidt senere, men der er intet sted jeg hellere står i aften end på en dansk folkehøjskole.«

Lige så stærkt står mindet om Kaj Munks besøg jan. 41, da han læste udkastet til »Niels Ebbesen« i den overfyldte spisesal, og dagen efter talte til os om at handle klogt eller handle rigtigt. C. P. O. ville, han skulle tale frit, og han lovede det, men efter at vi havde sunget »hans« nationalsang: »I Danmark er jeg født« – stod han lidt tavs, så på os, og så kom det: »Nej, en digter taler gennem sine bøger, hent mine.« De kom, og han læste – ypperligt – 1. akt af »Cant« og en artikel fra »Himmel og Jord«, men midt under oplæsningen standsede han, så på C. P. O. og udbrød: »Så, nu er primussen varmet op, nu kan vi tale frit –« og ned på gulvet røg alle bøgerne, men vi sad tryllebundet.

Det blev vi også, når Inge Krokann, stor og tung, tog plads bag talerstolen, og mens øjnene lyste bag brillerne og hænderne næsten ømt spillede levende med fortalte om Olav Duun. Her lyste Norge for os, »det skjulte Norge« åbnede sig, og fra bygdeskildringerne voksede frem et universelt syn på menneskets livsvilkår, gennemlyst af hans smil og ord, der sagde os så meget om, hvad det vil sige at være menneske.

Teaterminder

Fra de mange vinter- og sommerskuespilindøvelser myldrer minderne frem. Her nogle af dem.

Den første vinter (37–38) opførte vi »Kongsemnerne«. Pip instruerede, og bag hende sad ofte Inge Krokann med sine kloge og gode øjne, hvori man snart kunne læse, om det lykkedes. Jeg havde fået bisp

Nicolas' rolle, og efter ihærdigt arbejde af Pip blev de store monologer i dødsscenen levende, men det kneb jo lidt, da vi spillede i spisesalen, og den små Jens Carl under den værste dødsrallen udbrød højlydt: »Det er jo bare Guldagger, som ligger og skriger!«

At bevare alvoren under en opførelse af »Sigurd Jorsalfar« var også vanskeligt. Kongen havde et af sine vældige vredesudbrud, og hans tro væbner iler efter bibelen for at berolige ham ved den. »Sværg på denne hellige bog,« udbrød han patetisk, mens han løftede bogen, hvor der synligt for alle stod: »Kraks vejviser«.

Spændende var det altid at være med i C. P. O.'s skuespil, hvor replikkerne hentedes hos ham, endnu blækvåde. Her var »Finlands flag«, »Christian den Anden«, »Gustav Adolf« m. fl. I Chr. II spillede C. P. O. selv med som Luther. Men det var ikke let, han blev så optaget af de andres spil, at han glemte sin entré og så pludselig for ind, frit improviserende over sine replikker, uden at modspilleren kunne ane, når han skulle falde ind, men altid kom hjælpen til sidst og fra C. P. O. et beundrende: »Det klarede du pragtfuldt!«

Carl Guldagger.

Kan et menneske være kjedelig?

Det kommer et brev. Allerede konvolutten røper at det er fra Frederiksborg. Og det går i det samme en gyllen strøm gennem meg. »Jeg kommer i hu« for å tale med sagaens ord »at jeg dér var mangan gang glad.«

Jeg får opp brevet og leser at de skal jubilere der i år. Og så er det spørsmål om jeg med få ord kan bidra med noe til jubileringen. – – Og det burde være såre lett ettersom jeg så mange år baketter føler gleden og takknemligheten boble opp i meg. Allikevel er jeg engstelig for at jeg ikke makter å forme disse følelsene i ord. De viker unna og vil ikke la seg fange enda de har betydd så mye for meg – både personlig og for min gjerning. Noe vil bli borte under forsøket ved å feste dem til papiret. Men jeg får ta resikoen for å mislykkes.

Selv om minnene omfatter opplevelser i samvær med lærere – elever samlet og i grupper – i klasserom – festsal – på turer og i det fri, får

jeg her nøyes med kildene til den livsfylde som samfunnet her var besjelet av.

Det heter stundom: »Det mennesket glemmer jeg aldri.« Dette får jeg endre til: »De menneskene glemmer jeg aldri.« Og når det er sagt, gjetter alle som opplevde Frederiksborg samtidig med meg at jeg nå tenker på C. P. O. og Pip.

Det første som slo meg ved Frederiksborg, var hva to mennesker kan bety for hverandre og for livet rundt seg. Det er mangt å fremheve ved dette forstanderpar – deres særlige menneskelige kvalifikasjoner – C. P. O.s symbol- og billedskapende evner – hans leik med farger og hans tegneferdighet m. m. – Pips allsidige begavelse – ikke minst hennes suverene beherskelse av talerstolen. Og allikevel anser jeg ikke disse evner for å være det største ved dem. Nei det største – det som gav opplevelse og inspirasjon til medlærere og elever var at de opphevet tyngdekraften.

Nå er visst tyngdekraften og Newtons fallover svært viktige. Men jeg har aldri interessert meg for dem. At jorden trekker på oss opplever vi alle tilstrekkelig til at vi erkjenner tyngdekraften – ikke minst synes den å gjøre seg gjeldende på moderne skoleungdom, så mitt problem er hvordan jeg skal oppheve denne – om ikke helt (det er vel godt at vi som arkonauten har et ståsted når noe skal løftes) så en smule.

Her var C. P. O. suveren, og Welhavens ord: »Salig den isse som begeistrings ørn har svevet over med de brede vinger«, som står på hans minneplate – kunne ikke være mer velvalgte. Selv følte han seg også båret på ørnevinger, og ut fra denne løftethet smittet han elever og medlærere med sit oppdriftsglade utrop: »Vi kan!« Dette utroptet ble da også navnet på elevenes protokollignende arbeidsbøker.

Møtet med slike mennesker som C. P. O. og Pip får en til å lete etter deres livskilder. Og selv om C. P. O. og Pip som andre mennesker har noe hemmelig med seg som ikke lar seg avdekke, openbarte de – da mest C. P. O. med sitt opne sinn mye av sine hovedkilder. Og dette er ikke det minst givende i forholdet forstander – lærer – elever.

Det en først oppdaget var som alt nevnt ved disse to hva de var for hverandre. Det var den store erosopplevelse. Ingen kunne unngå å merke hyppigheten C. P. O. brukte navnet Pip – og heller ikke tonefallet han sa det med. Hvor store rikdommer de fant hos hverandre kunne ingen måle. Men jeg tror at har noen merket paradissødmens

boble opp i hjertene ved en erosopplevelse, så måtte det være disse to. Og sammen og kanskje i tilknytning til denne opplevelsen av Guds agape – kjærligheten ovenned var de kilder som mer enn andre gjorde dem til de store pedagoger. C. P. O. var meget opptatt av skapingsunderet og talte gjerne om den første artikkel og om Gudbildet i menneskene.

Ut fra dette livssynet var disse to alltid på leiting etter hva menneskene de møtte – ikke minst elevene – bar i seg av muligheter – og hvorledes de skulle vekkes til bevissthet om sine muligheter og herligheten ved å være mennesker. Den som skal vekke til denne bevissthet, må selv ha opplevet det vidunderlige for å kunne gå inn for skatteleitingen med engasjement og innerlighet. Og begge disse bar denne livsopplevelse med seg i sin gjerning.

Skal jeg til slutt dra ut det viktigste av hva jeg opplevet og lærte av disse to, var det at det styggeste skjeldsord vi kan bruke på et menneske er verken tosk – tyv eller kjeltring, men kjedelig, for de finnes ikke – ingen så fattig at det ikke finnes et eller annet spennende i dem. Det det spørres om er om vi har evne å lokke det fram, få dem til å gi det form.

Jeg har her lyst å dra fram et par konkrete tilfeller som gav meg en lærepenge i min gjerning.

En jydsk »pie« som jeg anså å være en direkte etterkommer av de gamle molboere arbeidde C. P. O. forgjeves med. At han gidder, tenkte jeg. Men så en dag fikk han et svar ut av henne. (C. P. O. var foredragets mann, men enda mer var han ute etter samtale og dialog). Da kom det fra C. P. O.: »Hør! – hva hun sier . . . det sa hun, og med det mener hun . . . hvilke tanker. Men jeg er nå ikke enig.« Jo, dialogen – samtalen var målet for ham. . . »Pien« ble aldri noe stort lys, men fra det øyeblikket fikk hun et lys i øynene som gjorde at vi avskrev henne slektskapen med molboerne.

Et annet tilfelle gjaldt en norsk jente som enda mindre hadde skinnnet med seg, og det til forskjell fra de andre norske jentene som hadde et utseende jeg var barnslig stolt av.

»Kan du få henne til å ligne et menneske i påklledning – arm og beinføring,« sa jeg til gymnastikklærerinnen, »så tror jeg ikke vi skal sette oss større mål for henne.« Svaret hun gav var: »Jeg kan ikke ta fatt på det umulige.«

Ufattelig syntes det meg at C. P. O. gad gå arm i arm med henne i parken. Men omsider oppdaget jeg at de til og med lo og skravlet hjertelig sammen. Og en dag han sendte henne på talerstolen, trodde jeg ikke mine egne øyne, og heller ikke mine egne ører da hun riktig kom igang. Og det ble ikke den siste heller. Og en dag jeg ville ha henne litt til beste, var det hun som kasserte inn æren for lattersalven som fulgte. Hvordan hun senere så ut i klærne, kan jeg ikke huske. Det ble en bagatell mot det jeg husker – nemlig en åndfull gløgg – engasjert elev. Og lærdommen jeg måtte ta mot var den at hadde jeg vært forstander for skolen, ville hun blitt uoppdaget, og jeg hadde vel bare husket henne som en kjedelig elev. Men kjedelige elever finnes ikke – bare lærere som ikke har ild i seg til å tenne en elev-sjel med.

— — —

Og så vil jeg avslutte med at disse og mange flere minner – opplevelser og gleder fra Frederiksborg deler jeg med min Kirsti som var der nede sammen med meg. – Hun hadde dessuten vært der et par omganger før, så jeg hilser på det hjerteligste fra oss begge.

Kirsti og Mathias Skrede.

Från Jokkmokk till Frederiksborg

Absolut ensam stod jag där med min resväska bredvid mig. Tegelröd låg den stora skolbyggnaden framför mig. Över huvudingången stod i en nisch bysten av en grinig gubbe i skepparkrans.

Jag hade kommit för att vara svensk lärare på Frederiksborg under den kommande sommarkursen. Grundtvig tittade mycket kritiskt på mig, när jag slank in genom huvudingången. Där inne syntes inte en människa. Finns det något tommare än en folkhögskola under kursfri tid? Utan alla de unga rösterna, utan alla dessa ungdomar som gör den till en levande skola. Till slut hittade jag fram till köket och fann där »kökchenchefen« Grete.

Detta skedde en vårdag för 21 år sedan. Men jag minns det som idag: »Fru Christiansen er indisponeret idag. Men hun tar imod på sit værelse«. Och jag följde Grete genom tomma korridorer.

*

Pip. Hon satt vid sit skrivbord. Jag såg henne i profil. Liten. Sammanbiten. Glasögon på näsan. Knut i nacken. Fullständigt koncentrerad på sitt arbete. Ett grundtvigianskt barnbarnsbarn med folkhögskolan i blodet alltsedan Rödding och Askov, Cornelius Appel och Ludvig Schröder. Hon hade sett Björnson göra sitt intåg på Askov, träffat folk som sett Grundtvig och Kold. Ja, allt detta visste jag ju inte då, när jag satt där placerad i en stol, ännu ej bevärdigad med en blick från denna mäktiga kvinna. Hon var skolans egentliga administrativa chef, liksom hennes make, CPO, var dess idémässiga ledare, ett skapande geni, som tack vare denna viljestarka och plikttrogna kvinna, inte bara tilläts skona sitt svaga hjärta utan även kunde låta sin idérika hjärna arbeta med vad som var hans starka sida: »det levande ord« antingen det gällde dagens inspirerande historieföredrag eller den ledande artikeln i Kristeligt Dagblad, som blev till under några korta morgontimmar i sängen, där han låg på läkarens order. Det sades att hans hjärta skulle slockna vilken minut som helst, om han ej följde den ordinationen. Så hade han levat i årtal ett fotsteg från döden. Kanske

var det denna dramatiska livssituation, som gjort honom till den han var, en av de mest levande människor jag någonsin träffat . . . CPO, hjärtemänniskan med hjärtfel. Först när jag sitter här och skriver detta, förstår jag helt, vad Pip betydde för att han skulle kunna utveckla sin livsstil så suveränt utan tyngden av de administrativa plikter, som skulle ha dödat denna konstnärssjäl, vars mest geniala begåvning var hans sprakande fantasi. Hon var hans högra hand – arbets handen utan vilken aldrig skolan kunnat fungera.

Vad skrev hon på denna dag, Pip? Var det ett papper, som måste bli färdigt att sändas till undervisningsministeriet eller gällde det hennes föredragsserie »Kvindens stilling«? Kvindens stilling på Grundtvigs højskole var i varje fall uppenbar.

Inte ett ord. Inte en blick . . . Men så plötsligt svänger hon runt på stolen. Ansiktet lyser upp och hon börjar tala . . . svenska! Den mest perfekta svenska jag någonsin hört en dansk tala. En svenska som hon med sin okuvliga energi lyckats lära sig en gång som elev på Sörängens folkhögskola i Sverige. Spänningen släppte, och så satt vi där inbegripna i ett samtal om den skola, där jag nu skulle arbeta. Det sades några varnande ord: det hade funnits svenska lärare på Frederiksborg, för vilka det farliga Köpenhamn legat allför nära. Hon tänkte kanske att den unga svenska lärare, som satt framför henne och som var bosatt vid polcirkeln och arbetade vid världens vid den tidpunkten nordligaste folkhögskola, Samernas Folkhögskola, hade en del ogjort, när det gällde storstadslivet och dess nattliga faror. Och för all del, visst hade hon rätt på sätt och vis: »Jokkmokk by night« var inte speciellt lockande! För övrigt kände jag mig förbryllad efter denna första »konfrontation« (som det numera heter) med den grundtvigianska folkhögskolan. När jag vandrade tillbaka genom Frederiksborgs tomma korridorer, hade jag fått något att tänka på. Hade hon inte sagt, att jag inte fick undervisa om något, som ej hade med livet, med livsproblem, livsanskuelse att göra? Vad i all sin dar hade min undervisning i svenskt språk, historia och litteratur med livsåskådning att göra?

Dagarna gick. Jag hade lämnat ett Jokkmokk klätt i snö. Isen låg ännu på älven. Och nu de första dagarna i maj 1949 slog fruktblommen ut i trädgården utanför mitt fönster. Allt hade gått så fort. Allt blommade och grönskade, och snart fann jag mig själv vid folkhögskolans källor drickande dess läskande vatten.

CPO föreläste varje morgon i historia för 170 somerpiger – i en så levande dialog med sin publik att inte ens den mest jordbundna och ointellektuella bondepige fick någon lust att slumra till. Ämnet var *demokratins historia*, och spännande utvecklingslinjer drogs från Magna Charta till ärorika revolutionen via den amerikanska revolten och den franska revolutionen fram till det demokratiska genombrottet i Danmark från 1849 till 1949.

Det var levande aktuell historia. CPO jämförde alltid med nutiden – vi kände alltid att hörde med i historien, vi själva satt i sista järnvägsvagnen i historiens långa tåg. Av CPO fick jag lära mig att *historia är jämförelse*. Vad vi fick höra angick oss själva: frihet, jämlikhet og självstyre.

En intensiv sommar gick med teater, elevmöte, musikläger. Norska, danska och svenska nationaldagarna firades, och mycket, mycket annat hände. I nordisk hold samarbetade dansk, norsk och svensk lärare med en liten vital grupp elever från de flesta nordiska länderna inklusive Färöarna. Vi diskuterade skärningspunkterna i nordisk historia: drottning Margareta, Stockholms blodbad, Karl XII Andra gånger presenterade vi ledande nordiska författare för varandra.

Per Aabel kom och läste H C Andersen på norska en minnesvärd kväll. I CPO:s och Pips stue samlades lärarkretsen till kaffe eller te två gånger om dagen, och CPO hade nästen alltid sprängstoff till givande diskussioner.

Min svenska företräderska som lärare på Frederiksborg hade i förväg sagt: CPO lär man riktigt känna på nära håll, först när man möter honom i långkalsongerna i korridoren utanför hans sovrum på andra våningen i huvudbyggnaden. Det gjorde jag kanske också, men vad jag framför allt minns, var ett par samtal hos CPO, när han hade sina timmar i sängen på förmiddagen. Jag satt på sängkanten – han frågade ut mig om samerna (»Borde inte samerna ha en egen flagga?»). Vad jag själv frågade honom, minns jag inte, men vi kom varandra mycket nära – framför allt därför att CPO var en människa utan förbehåll, ständigt öppen som ett barn. Generöst och fullständigt spontant och naturligt gav han besökaren del av sitt rika hjärtas varma flöden.

För mig blev denna danska sommar av genomgripande betydelse. Jag tror jag hade lärt mig något väsentligt om pedagogisk och mänsklig kontakt i »Skolen for Livet«.

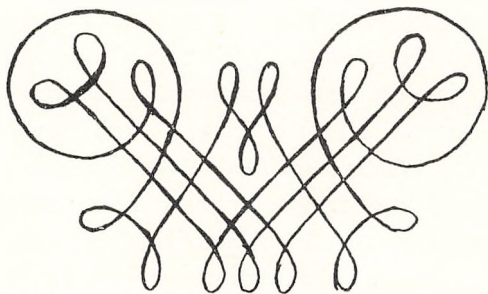
Harald Norrby

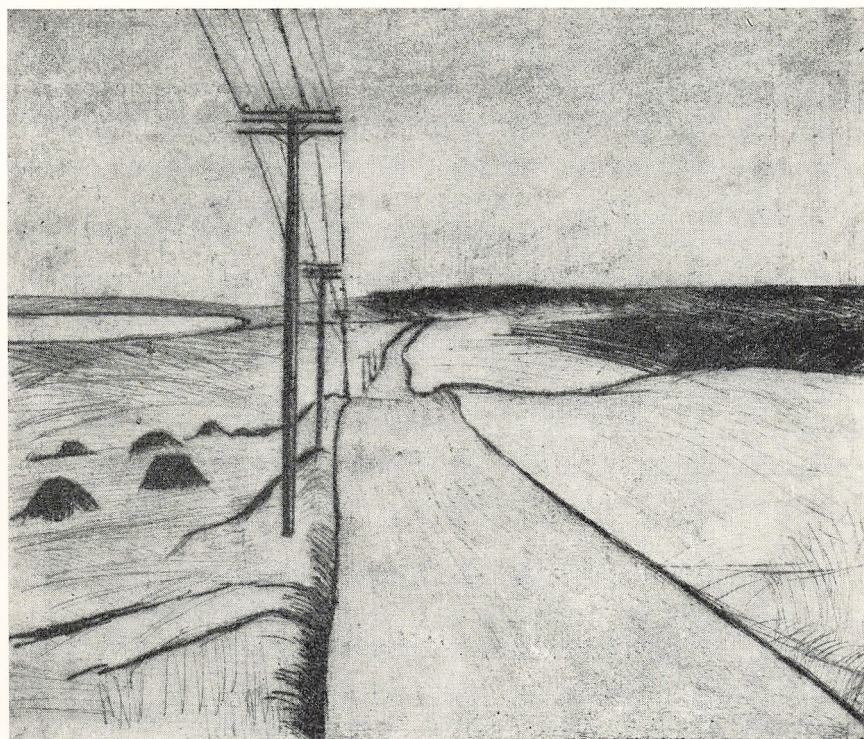
Budet om CPO:s död två år senare nådde mig samma dag som jag hade fattat beslutet att tacka ja till att bli rektor för Pitedalens ny-startade folkhögskola. I arbetet på den nya skolan verkade han ständigt levande och inspirerande inom mig. Kontakten med Frederiksborg fortsatte och många nordsvenska elever (och ett par lärare) fann de följande åren från Pitedalen till det Frederiksborg, som nu stod under Haugstrups ledning.

Alltnog, jag har aldrig slutat tänka på, vad Pip menade med uppmaningen första dagen på Frederiksborg. »Du skal aldrig undervise om noget som ikke har med livet at gøre.« Den uppmaningen har ringt i mina öron genom hela min tid som folkhögskollärare. Livsoplysning handlar det om, att levandegöra kunskaper, aktualisera historien, uppleva dikten, sången, konstverket tillsammans med eleverna. Kanske var det det, som han menade med »det levende ord«, han den där bistert blickande gubben ovanför huvudingången till Grundtvigs højskole? Inte »grammatikalsk Fuldkommenhed og leksikalsk Fuldstændighed« skulle folkhögskolan ge, men livsoplysning, levende ord, skrev Grundtvig 1838. Den ska göra så även idag för att ha rätt att kalla sig folkhögskola, antingen det är i Danmark, Finland, Island, Norge eller Sverige.

För mig som folkhögskoleman betydde det islossning att komma från Jokkmokk till Frederiksborg.

Harald Norrby.

Åke

Åke kom fra Nord-Sverige og var elev på Frederiksborg i min tid. Åke var uhelbredelig syg og vidste det. Han kendte sin dom og var fortrolig med den. Men Åke havde et godt humør og levede allerede i evigheden. Han gik højst til to timer om dagen. Resten brugte han til at fordøje, hvad han havde hørt. Måske slog det til en dag ekstra. Kun en enkelt gang var Åke til time hos mig. Jeg havde lavet en sammenligning mellem »Den grimme ælling« og »Ørneflugt«. Adskillige gange i de følgende dage kom Åke og ville snakke om en detalje eller en tanke, indtil han følte sig helt fortrolig med historierne og bag om deres tankegang. Så smilede og nikkede Åke og udsøgte sig det næste emne.

Han lyttede undrende, når klokken ringede, de andre strømmede af sted. Hvorfor dette jag? – Åke skulle klippes, og da han fik den tanke, gik han til Hillerød til frisøren. Det var over lukketid, men døren var endnu ikke låset. Åke gik stiltfærdigt ind og satte sig i stolen. Barberen sagde noget til ham, som Åke ikke forstod. Åke smilede bare og nikkede og sagde: »Klippas.« – Barberen sagde en hel masse i en fart, og Åke nikkede bare og sagde »klippas« igen. Barberen gik uden for døren og gestikulerede og sagde igen en hel masse. Men Åke blev stadig siddende og sagde påny stiltfærdigt: »Ja, tak, klippas.« – Så rystede barberen på hovedet, kom med forklæde og saks og klippede Åke. – Først da Åke kom udenfor igen, så han op og blev klar over, at barberen havde villet gøre ham begribeligt, at der var lukket, og at han ikke kunne blive klippet. Men Åke blev klippet, og både han og vi morede os over historien, der også belyser en væsentlig side af historien om Åke.

Ved afslutningen holdt Åke en tale som en af de sidste. Han sagde, at en ting havde han undret sig meget over på Frederiksborg uden at finde svar, og det var, hvorfor alle mennesker havde så travlt med at nå mest muligt. Hjemme havde hans far et lille sted med en ko. Om dagen trak Åke afsted med koen ud til en lille græsning en kilometer borte. På vejen standsede koen af og til for at græsse lidt, og Åke ventede imens. Men når de nåede ud til marken, satte Åke sig på en sten eller lagde sig i græsset og funderede, mens solen bagte ham, og koen græssede fredeligt. »Man får så mange gode tanker sådan,« sagde han. Når koen ikke ville æde mere, så gik de hjem, og Åke følte, at så havde de begge haft en god dag med mening i.

Erindringen om Åke er blot et enkelt billede fra min Frederiksborg-tid. Men det er også for mig blevet noget væsentligt, som jeg fik lyst til at drage frem i denne forbindelse. Ellers vil jeg ikke fremhæve personer eller tegne glories. Vi var en flok mennesker ved Frederiksborg i de tre år. Vi arbejdede godt sammen og havde vel både fortrin og skrøbeligheder. Men jeg tror, at vi havde det tilfælles, at vi vidste, at det at arbejde med mennesker også forpligtede os selv som mennesker. De bedste timer oplevede man egentlig ikke som lærer, men som ung på lige fod med eleverne. Jeg husker en enkelt situation. Der havde været en diskussion om livsanskuelse og kristendom, – formentlig sat i gang af et foredrag af Pip. Jeg havde givet mit besyv med så »objek-

tivt«, som man den gang kunne det i slige sager. På den ene side og på den anden side o. s. v. og sådan siger den og den. Ved midnatstid blev der banket på min dør, og en lille gruppe mandfolk kom ind. De var ikke færdige med diskussionen. Vi skulle fortsætte. Da jeg igen begyndte at væve udenom, blev jeg afbrudt med omtrent følgende ord: »Nu ingen snak om, hvad den og den mener. Vi er kommet her for at få at vide, hvad du mener.« – Vi kom hinanden ved som mennesker, og vi kunne give hinanden noget, – ikke ud fra bedrevenen, men ud af menneskelighed.

Jeg var lærer på Frederiksborg, men jeg var også i lære, og jeg har vel aldrig lært mere. Jeg følte, der blev stillet krav til mig, og jeg søgte at leve op til disse krav, så godt jeg kunne. Jeg bragte efterskolen med mig til Frederiksborg, og det var måske min pædagogiske styrke, men jeg fik også noget meget væsentligt med tilbage fra højskolen, som måske ikke har gjort det lettere for mig at holde efterskole, men som alligevel har været en afgørende inspiration.

Og så rider tiden hastig. I dag er der ikke meget, der ligner dengang, og det græder jeg ikke over. De mennesker, vi i dag møder både i højskolen og efterskolen, har en helt anden baggrund og måske også en anden fremtid. De tegner firmaet på ondt og godt. Men lindene blomstrer hvert år, og Åke græsser måske endnu med sin ko et eller andet sted.

Boye Andersen.

»Sejler en skude for sommervind«

Så mange nye ord melder seg i 70-åra: identitetsproblematikk, pluralisme, populisme, framandgjering, establishment, og frå undervisningssektoren: fleksibilitet, integrering, seminarundervisning. Men kor nye er eigenleg omgrepa i ein folkehøgskulesituasjon?

Eg dukkar 20 år attende til »oldtida«, 1950 – og kjenner meg midt i ein folkehøgskuletradisjon på sitt beste, midt i ei samtid. Sommaren 1950. Gymnastikk i parken med Rigmor. Friluftsteater med lærar-kollegiet. Ekskursjonar, soldans ein pinsemorgon, musikkleir, særhold, nordisk samarbeid. C. P. O. og Pip og eit kollegium ein skal leita lenge etter.

Folkehøgskulearbeidet er alltid eit teamwork. Det kjenner ein sterkare og sterkare di lenger ein er med i dette arbeidet og lærer det å kjenna frå innsida. Det er eit tillitstilhøve mellom medmenneske. Men over 1950-teamet ragar dei to personlegdomane C. P.O. og Pip, rådgjevarar og rettleiarar for ein ung nordmann.

Omgrepet populisme har nærmast vorte eit slagord sidan det dukka opp i »Rise of Meritocracy« frå 60-åra. Det folkelege i høgskulesamanheng er eldre og meir enn eit slagord for di det er ei livsinnstilling. Identitetsproblematikken »löyste« me i Nordisk Hold i arbeid med »Per Gynt« og »Kalloccain« – med god hjelp frå C. P. O. og Emil, og for/mot the Establishment vart til ein draum om det dynamiske samfunnet der aktive, sjölvstendige, oppreiste menneske vart medskaparar og medansvarlige i det store spelet – utan diktat frå moterørsler og pressgrupper. Eigenleg representerte sommarskulen ein slags storfamilie i sams ansvar.

Over det heile kling enno tonar frå musikkseminaret, og skuta seglar i sommarbrisen mot ei ny framtid skapt av medmenneskelighet og folkelighet. Ein bevegar seg i menuetten innlagd i »Egelykke« og nynnar på ei halvglöymd strofe frå Den danske sang. Eit folkehøgskuleopp-hald er ein forunderleg ting.

..Eg er redd for at desse linene har vorte fragmentariske, ei samling

brotstykke, men eg trur at her finst komponentar til det som i beste meining skaper ei høgskuleoppleving. Slik var det den gongen, slik vil nye høgskuleopphald bli skapte i møtet mellom medmenneske. Og songen frå musikkseminaret får ei djupare meining: »Sejler en skude for sommervind . . .«.

Hermod Arne.

Minnen

Att välja det bästa i en skattkammare är svårt. Därför är det inte lätt att ur minnets rika gömmor leta fram det som lyser klarast från min tid som svensk lärare på Grundtvigs højskole under en vinter och tre somrar för ungefär tjugo år sedan.

För en nybliven svensk fil. mag. var mötet med højskolen närmast chockartat. Den kamratliga stämningen i lärarkretsen och mellan lärare och elever skilde sig märkbart från universitetsmiljön, men jag upplevde denna vänliga atmosfär som något mycket positivt. Sättet att undervisa var också i många fall hel olikt vad jag var van vid från Lund, där undervisningen präglades av krav på objektivitet och vetenskaplighet. Här ställde jag mig till en början frågande. Ingen som lyssnade kunde visserligen undgå att ryckas med av CPO:s utblickar över världshistorien eller Pips inträngande återgivning av Pelle Erobreren. Men ändå! Lättare var det att finna sig tillrätta i den mindre studiekretsen under oförglömliga diskussioner kring Martin A. Hansens verk med Vilhelm som ledare eller kring centrala mänskliga problem, då CPO gav oss med av sin stora livserfarenhet och då eleverna inte var åhörare utan tog aktiv del i samtalet. Här lärde jag mig så småningom förstå, att det som bar upp undervisningen vid Grundtvigs højskole och gjorde den framgångsrik var lärarnas förmåga att möta eleverna på den punkt, där dessa befann sig, och att just lärarnas engagemang i arbetet var ett villkor för att även till en början likgiltiga elever skulle få upp ögonen för tillvarons problem och få intresse för studier.

Bland alla glada och roliga minnen och intryck från min tid vid Grundtvigs højskole framstår denna erfarenhet som det mest värdefulla: »Du måste möte dina elever på deras eget plan« och »Du måste som lärare vara personligt engagerad av ditt arbete för att nå resultat«. Dessa lärdomar har varit ovärderliga under min skiftande lärarbana inom olika skolformer, inte minst inom vuxenutbildning och nu vid lärarhögskola. För detta tackar jag alla på Frederiksborg, främst CPO och Pip, som var goda föredömen.

Sigrid Moberg-Eklund.

Ein norsklærars entré --

Begrepet »Norsk og nordisk lærar på Frederiksborg« burde kanskje få sin grundigare analyse enn det her er tid og plass til. Dette blir nokre små glimt frå ein »norsklærars dagbok«.

Det første problem som ein nordisk lærar stod framfor, var sjølve entréen på skolen – både i direkte og overført tyding.

Det er nok ennå dei av mine kollegaer frå den gongen som med ein smil minnst min eigen entré: Ein 22-årig teologisk student med sid frakk, vid hatt, paraply – og ein masse högtidlegheit. Takk, eg høyrer ennå kommentarane for meg! Teologhatten og paraplyen var det ein heller lett sak å bli av med – det tok nok lengre tid med högtidlegheten. Andre har vel hatt ei meir perfekt landing enn eg hadde. Men mange av mine nordiske kollegaer har nok kjent på at dette var ein vanskeleg operasjon, fordi det var så snart å snuble i eit eller anna ukjent. Og langt inne i ein lurde angsten for det »danske grin«. Kanskje var det innbiling – men det gjorde ein varsam og avventande – og stundom passiv. Og i heilt mørke stunder kunne ein bli litt bitter over lagnaden: Kvifor er danskane så mykje meir intelligente enn vi, meir snartenkte og munnrappe? Den kvikke replikken som skulle ha kunne setje alt på sin rette plass, melde seg desverre som oftast alt for seint. Eg kjenner til at ein og annan nordisk kollega ikkje kom utover dette punkt. Men for dei aller fleste var nok dette ein overgang. Snart var ein blitt ein del av eit inspirerande fellesskap. Språklege barrierar var snart overvunne, og ein hadde fått tak i »tonen«. Ein kjende seg heime. Ein hørde til. Og da ein hadde fått fast grunn under fötene, kunne ein byrje sjå seg omkring, og oppdage alt fleire nyansar i bildet. Ein måtte smile av eins eigne heimelaga stereotypar, som ein etter ein måtte leggast bort. Danskane var ikkje alltid så intelligente. Ikkje alle danskar var alltid blide. Og ein vart glad ved å oppdaga dette. Og litt etter litt tok ein til å tru på verdien og rikdomen i å lære eit anna folk å kjenne – ikkje minst eit nordisk.

Eins entré i skolestua var heller ikkje utan problem. Kva skulle ein

undervise i? Skolens leiing ga ein stor fridom. Dette var ei utfordring som verka utviklande. Vi vart tvinga til å eksperimentere – prøve og feile – og freiste å gjere alt betre neste gong. For ein ung lærar var dette ei nyttig erfaring å ta med seg. Og for eins eiga utvikling var det fint ikkje å bli låst fast i ein bestemt lærarrolle. Ein tok så smått til å skimte konturane av ein høgskolelærar i møtet med eins danske kollegaer. Men korleis såg dei danske lærarane på ein? Eg har ein mistanke om at dei stundom tykte at vi nordiske lærarar førde litt av eit luksustilvære, med langt mindre arbeid og færre plikter enn ein vanleg dansk høgskulelærar. Det tener dei til ære at dei aldri let seg merke av slike tankar. Men sjølv kunne ein også av og til lengte etter å være ein vanleg lærar. Det kunne nemleg til tider være noko slitsamt å skulle representere eit heilt folk »på godt og vondt«. Dei små drillerier ved lærarkaffien lærde ein etter kvart å parrere. Verre var det når ein kjende det som ei plikt å agere det fantom som på dansk kallast »en nordmand«. Korleis skulle ein få fortalt elevane – og andre med – at nordmennene var vanlege menneske? Det var ei opplysning som vart motatt med den aller største skepsis: – det kan umogeleg vere sant! Mange av dei danske elevane hadde tatt Björnson-tradisjonen i arv. Ikkje få hadde lesi hans bondeforteljingar, fleire kunne songane hans. Den gongen våga eg sjølv knapt nemne at denne tradisjonen var nesten ukjend for meg, og kjendest uhyre passé for ein ung nordmann. Men ein vart lett sjølvopptatt og interessert i emnet. Korleis ser danskane på Norge? Ein oppdaga at meir reflekterte naturer som f. eks. Martin A. Hansen rett nok unngjekk det romantiske glansbilde, men – fordi han ville være underfundig – tilla han norsk natur, norske hus og norske menneske proporsjonar og dimensjonar som ein hadde vanskar med å kjennast ved. Så ga ein seg på Nordisk Hold ut på ei spennande oppdagingsferd i lag med sin danske og svenske kollega, gjennom det nordiske kulturlandskapet. Stadig vart ein presentert for nytt stoff, nye spørsmål og nye synspunkt. Aldri kunne noko seiast absolutt og for alltid. Timane på Nordisk Hold tona jamt ut med eit spørsmål som dreiv ein vidare fram på vegen – og gjer det den dag i dag.

Olav Akerlie.

At synge den samme sang

Hilsen til den 75-årige jubilar, Frederiksborg, og ikke at forglemme, til den 39 år ældre partner, Grundtvigs Højskole: i kraft af partnerskabet bliver jubilæet et led i en 114-årig historie. Haugstrup har opfordret fhv. frederiksborglærere til at sende et lille bidrag i anledning af jubilæet. Jeg vil forsøge med et stemningsbillede fra begyndelsen af halvtredserne, da man hårdt tynget af højskoletraditionen begyndte som lærer på Frederiksborg.

Der var mange elever og følgelig mange forskellige hold og program-punkter. Der var foredrag, frifag, særfag, sproghold, danskhold, gymnastik, film, korsang, udflugter, politiske diskussionsaftener, ungdomsfor-eningsaftener, lørdagsunderholdning, skuespil under diverse opsætninger, hjemmeaftener etc. En sådan opremsning siger dog ikke meget, udover at der i hvert fald ikke syntes at have været for få program-punkter. Men der var ikke tale om aktiviteter uden sammenhæng, tværtimod, netop ordet *sammenhæng* var en god karakteristik af højskolearbejdet.

Der var mange praktisk betonedede ting, i dansk f. eks. diktat, stile og grammatik. Jeg husker nogle indiske besøgende, der overværede en dansktime i »røde skolestue«. Stile blev gennemgået, herunder grammatiske spørgsmål. Det var de meget forbavsede over, idet de havde troet, at vi inden for den danske højskole var »åndelige« hele tiden.

Noget af det mest sublime kunne komme frem, når en elev eller en gruppe elever fik til opgave at forestå en time. Enkelte gjorde det så godt og fremsatte så rammende kommentarer, at den unge lærer måtte spørge sig selv: hvor ved eleven dog det fra, for han har sikkert ikke læst den bog eller de bestemte artikler om emnet. Når noget sådant skete, oplevede man lidt af det, som er baggrunden for, at mange udlændinge er interesseret i at stifte bekendtskab med dansk folkeoplysning.

Dagen var på en god måde indrammet af morgensang og aftensang, og timerne blev i vægterstil markeret ved en sang – pudsig nok dannede regnetimerne dog i de fleste tilfælde en undtagelse fra denne regel. Derimod genhører man let den taktfaste syngen fra gymnastiksalen.

Der var en helhed over højskolen, som betingede oplevelsen – og en sådan var der tale om. Der var trivsel – uden specielle trivselsrum. Elever og lærere var kreative – uden at dette ord blev brugt. Folk talte samme sprog, og de sang de samme sange.

Nu skal man selvfølgelig passe på ikke at pådutte andre en opfattelse, som de rent faktisk ikke havde. Der kunne være elever, som var udenfor på den ene eller anden facon, som ikke var »in« enten forskyldt eller uforskyldt. Den gamle højskole havde selvfølgelig også sine problemer.

Skolen var i halvtredserne en stærk organisme, der på godt og ondt formede sit eget univers, og der var en ligefrem vekselvirkning mellem det, som skolen tilbød, og som eleverne var parate til at lade sig engagere i.

Det er karakteristisk for et højskolejubilæum, at man kipper med flaget i dagens anledning, men at man er fuldt så meget optaget af den kommende udvikling.

Det er næppe nogen overdrivelse at fastslå, at den danske højskole ikke længere er i centrum af udviklingen. Den må som andre veletablerede organisationer, f. eks. de traditionelle foreninger, konstatere, at udviklingen i dag er så voldsom, at det endog er meget svært blot at følge med.

Afgørende ændringer i produktion og samfundsformer medfører altid uro, og det bliver vigtigt både at være med på fremskridt og at kunne sige stop uden at virke forhistorisk. Den, der i dag indtager en negativ forsvarsattitude mod samfundsoprøret, kan ikke forvente at blive hørt. I de mange aktuelle problemer må højskolen derfor nyvurdere sin rolle og ikke være bange for på én gang at blive betragtet som revolutionær og reaktionær.

Der er et voldsomt behov for en større menneskeliggørelse af samfundet. Men en sådan menneskeliggørelse opnås ikke ved militante, u-parlamentariske metoder, som medfører en gruppedeling, der er uforenelig med demokratisk udvikling. Vi har i Danmark set antydninger af »amerikanske« tilstande også på dette område og læser med uro følgende konklusion fra en amerikansk rapport: »Det amerikanske samfund trues af en alles krig mod alle, hvis ikke generationerne søger at møde hinanden. Den krise, der i dag præger de amerikanske universiteter, er uden fortilfælde i historien. Den udspringer af en splittelse i De Forenede Stater, der er lige så dybtgående som den, der herskede under borgerkrigen,

og den må betragtes som en trussel mod nationens evner til at overleve.«

Den danske situation er så meget lettere at overskue end den amerikanske. Men det er vigtigt, at de yderliggående synspunkter ikke kommer til at dominere, at vi undgår polarisering, som det så smukt medder på nudansk. Der er et enormt behov for en voksenundervisning, som er samfundsbevarende og samfundsreformerende.

Skal der fortsat være sammenhæng i vor danske hverdag, må mange nu og da synge den samme sang eller være engageret i noget andet, som har et fælles formål. Lad dette være et af ønskerne for den danske højskole og i denne sammenhæng specielt for Frederiksborg, at den må være med til at forlige tilsyneladende uforenelige modsætninger og være med til at skabe en syntese, som forener det bedste i den gamle og den ny kultur.

Sv. Erik Bjerre.

Ett val

En novemberkväll 1955 steg jag av bussen vid Brugsen och gick med handväska, resväska och skrivmaskin fram emot Grundtvigs Højskole. Jag hade inte anmält exakt tid för min ankomst utan hade bara meddelat, att jag skulle komma fram emot kvällen. Jag stannade och vilade armarna, ryggen och axlarna, rätade på kroppen och tittade uppåt.

Kvällssvart drev nattluften över den nordsjälländska slätten. Moln drev i blåsten, stjärnhimlen var inte total, för det låg moln under den, men jag såg ändå många stjärnor. För ögat syntes det, som om stjärnorna växte i terrasser, som vinrankorna i floddalarna neråt Europa, och jag skrev sedan en mycket liten dikt härom. Men vad jag upplevde i den stunden, skrev jag inte ned i dikten. En känsla av total övergivenhet, av total ensamhet, där jag stod helt innesluten under den mörka svarta novemberhimlen, bemäktigade sig mig. Skulle jag klara de uppgifter, som väntade mig?

Jag kom från Lund med ett filosofie magisterbrev, som skulle komma efter mig per post senare i november, och med ett sju veckors gediget misslyckande i enhetsskolans sjunde klass bakom mig något år tidigare. Skulle denna tjänst kunna utfalla likadant? Borde jag hellre gå tillbaka till hållplatsen och ta tåget tillbaka till Helsingør och färjan över Öresund och så till sist tåget hem till Lund i kväll?

Att fly var onekligen en möjlighet, men det var en dålig möjlighet, som jag inte kunde godkänna inför mig själv. Det fanns inte just nu någon återvändo till nya studielån i Lund. Jag måste arbeta nu och förtjäna litet pengar eller helst mycket pengar. – Alla förhandlingar med tidningar och förlag hade strandat. Bibliotekarie ville jag inte bli. Man måste vara så pedantiskt ordentlig i det yrket hade jag hört. Alla ängsliga tankar om min framtid på någon ekonomisk basis över huvud taget virvlade runt med boklöven i novemberkvällsblåsten.

Det fanns ingenting annat att göra än att gå vidare söderut på landsvägskanten. Och jag kom fram, och jag kom fram till huset, som jag besökt en eftermiddag ett par veckor tidigare. En lång yngling, troligen

redan gymnasist, tog emot mig i kapprummet till Haugstrups stue. Han var ganska tystlåten, lugn och stilla, litet blek i hyn, något rödhårig. Det var Henrik. Han gick efter Haugstrup och Karen och så blev jag varmt hälsad välkommen med mat och dryck och fick installera mig på svensklärrummet Østerlide ...

Och så började skolan.

Eleverna kom indragande med väskor och sängkläder och tog internatet i besittning. Och novembermörkret smög sig in mot väggarna på husen, och decemberblåsten kom med frost. Det fanns en hemkänsla i allt detta: Jag är slättbarn, öbarn, född på Öland. Jag erfor även en hemkänsla tillsammans med dessa elever, vilkas olika dialekter jag dock de första veckorna hade svårt för att förstå.

Jag hade kommit direkt från universitetsstaden, men jag var upp-vuxen på en lantgård. Igenproppade kanaler i mitt medvetande rensades åter upp. Jag fann åter vägar till mina rötter i bondemiljön, när jag undervisade och förklarade saker och ting för mina elever eller överhuvud samtalande med dem. – Tidigt i kursen, kanske efter någon månad, gjorde jag mitt livs kanske fortfarande största misslyckande i undervisningen. Jag skulle på studieholdet orientera om de nordiska språken, ta upp släktskapen dem emellan, visa på några skillnader. Jag skulle även rita av det pedagogiskt åskådliga »språkträdet« i Justus Elgeskogs lärebok i svenska. Jag hade repeterat ett alldeles för stort material för att få fram bra exempel. Jag var trött av förberedelser, och jag var mycket rädd för att misslyckas. Och jag misslyckades totalt. Exempler flög ifrån mig som individerna i en sparvflock, som ingen människa kan hålla reda på. Jag klarade inte ens att visa fram linjerna i detta förvisso rika ämne. Emil Petersen och Olav Akerlie var också med och efter studieholdet konstaterade vi tillsammans lugnt, att jag hade misslyckats. Då föll ett stort lugn över mig, och jag sade till mig själv: »Det är klart, att du kan misslyckas många flera gånger i ditt liv. Men det här var ändå ett präktigt misslyckande, för du har fullständigt havererat med din lektion.«

Därigenom att Emil och Olav tog mitt fiasko så naturligt och lugnt, grundlades hos mig en vänskapens känsla för dem, som inte torkat ut, fastän många år kan skilja oss åt. – Längre fram skulle jag få erfara den starka upplevelse vi lärare och elever tillsammans hade t. ex. inför

Martin A. Hansens »Løgneren« – en roman, som inte lämnat mig opåverkad även sett i femton års perspektiv som nu.

Julkretsen randades, Lucia skulle firas, Haugstrup bad mig skriva något för Luciamorgonen – och jag gjorde det. Jag har själv inte kvar detta utkast, men jag minns, att jag blev glad över att få göra det och att det var en upplevelse för mig som ensam ung poet att få uppleva, att min dikt kunde leva i ett gemenskapens varma sammanhang.

Efter jullovet kom jag tillbaka till skolan, och arbetet slöt oss inne i sin jämna dygnsrytm. På vintern låg Öresund igenfruset inte bara i »halsen« mellan Helsingør och Hälsingborg utan även längre ned i sundet. Färjorna skruvade sig fram mellan hammarna. Det var en hård vinter, men våren kom så småningom med barfläckar på gårderna. En sådan dag skrev jag »Töäker«.

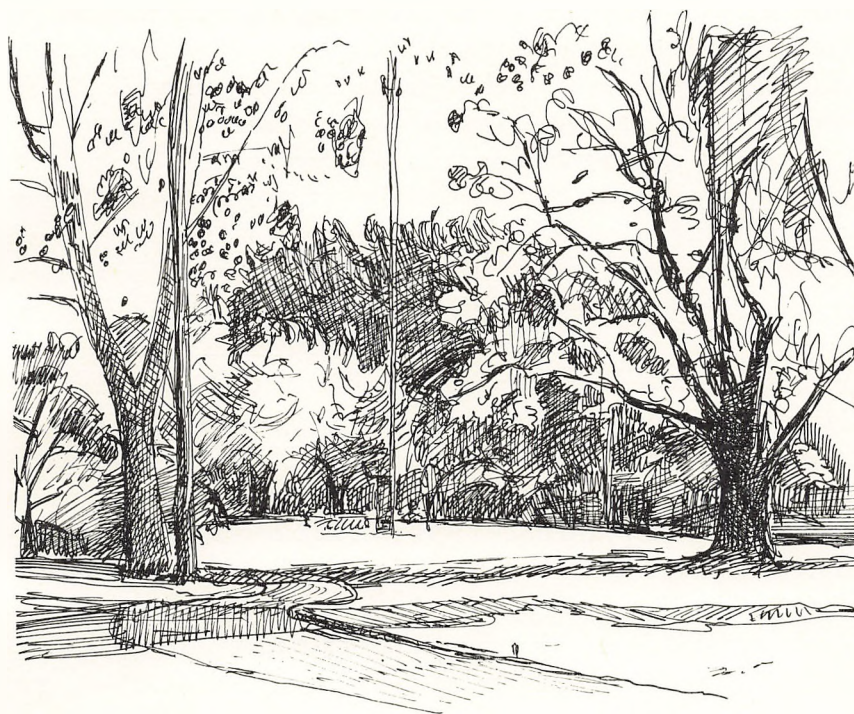
*Våt och glad
väntar nu
den svarta åkern
vårens frön.*

*Svart är våren
först och vit
som en ko
av låglandsras.*

*Brun är våren
sen och brinner
som hjortens skinn
i pingstskogen.*

Vi slutade vinterkursen alldeles i slutet av mars, och det var mycket svårt. Vi hade bildat ett kollektiv, som bara skulle bestå i fem månader. Sedan skulle ungdomar skingras åt olika håll i livet. Det kostar saknad med eller utan tårar att så skiljas åt . . .

I maj var jag själv åter tillbaka på Grundtvigs Højskole. Den 4. maj tände vi ljus i alla fönstren till minne av befrielsen denna dag 1945. Det var ännu sval grön vår. I huset och i trädgården levde nu 115 kanske 125 unga flickor. Det var lättare att undervisa nu. Det var

andra gången. Men jag fick ju ändra ett och annat, göra upp ett annat program. Men det var bara roligt. Vid pingst blommade för det mesta akacian. Och, almfröna, almfröna, så de kunde virvla! Jag läste Nerudas diktsamling »Den stora oceanen«, när de virvlade som mest en försommar. Under Danmarkstiden läste jag även Kierkegaard, först på ett krampaktigt sätt, men så småningom kunde jag andas i dessa texter. Utom det att jag läste om »Enten–Eller«, så läste jag Billeskov-Jansens urval om och om igen. Jag blev aldrig färdig med Kierkegaard, och det blir man ju inte. Av Grundtvig läste jag mest psalmerna. Jag livades upp av det innerliga livet i dem. De står för mig fortfarande närmare än svensken Wallins psalmer. Blev det så, därför att jag bodde på Grundtvigs Højskole, eller var det så längst inne i hjärtat ändå? – Det vet jag inte själv. Den danska högmässan var för mig en innerlig fest, antingen jag deltog i högmässan i valgmenighedskirken med Skovgaards hjortar betande al fresco högt över altaret eller i högmässan i

Frederiksborgs lysande praktfulla slottskyrka. Och psalmsången! Jag kan inte sjunga, men alle de andra bar mig i sången ända. Jag vet inte, vad det beror på, men en dansk högmässa är för mig en större högtidsstund än högmässan i något annat evangeliskt-lutherskt land.

Beror detta på den grundtvigianska anda jag tagit intryck av, fastän jag aldrig mycket talat om det? Grundtvig visade mig ändå vägen en bit framåt i livet, kanske hela livet. Han var ju både skald, präst och skolman. Själv hade jag dragits åt kallelsen att bli präst, innan lagen om kvinnliga präster var stadfäst i Sverige. I besvikelsen över att inte få bli präst skrev jag min första diktsamling och räknades in bland lundapoeterna. Men jag behövde en social aktivitet för att kanalisera mig själv, jag behövde få arbeta med andra, kanske någon gång få hjälpa andra – inte bara själv bli hjälpt – och så blev jag folkhögskollärare. Under ett stort inre modstånd kom jag fram till detta, att jag var både poet och pedagog. Min första vinterkurs vid Grundtvigs Højskole hade blivit ödesdiger för mig: Den akademiska prestigekampen släppte något litet i sänder. Men det har varit en långsam process, kanske avslutad först i storstadens anonymitet under mina fyra stockholmsår, men det var på Frederiksborg vinterkursen 1955–56, som denna process började.

Sommarsolen steg över pingsten. Vi gick i ljusa bokskogar, och flickorna cyklade till stranden ibland på söndagarna. Musiklägrens midsommarfest var en fest med ljud av många instrument, farande genom vindens alla eolsharpor i parken. Och sången, sången! Och musiklägret tog slut, och vi vände oss emot elevmötet i mitten av juli »dette store høje bjerg, som vi alle skal over«, som Haugstrup sade inför varje elevmöte. Och de kom 600 eller flera eller färre dessa gamla elever, och dansen av föredrag, måltider, sång och teater varade under två, tre dagar.

Jag minns en måndag vid middagstiden efter ett elevmöte: Torben, tre år på trappan till Haugstrups stue ställer stora röda lastbilen framför dörren och säger, skakande sitt lockiga långa hår över sina solbrända kinder, medan han sade: »Nu må ikke nogen komme ind her mere!«

Jag gjorde en handling av respekt för den lille pojken. Jag hälsade inte på honom, sade ingenting till honom. Du lille, lille, vad du är trött! Jag var också trött och gick för att sova ett par timmar, men jag

E t t v a l

var glad samtidigt; glad som efter en mycket lyckad fest – och trött som efter en mycket lyckad fest.

I veckan efter elevmötet for vi till Kullen i Skåne. Det blev glada färder på sundet. Det fanns vilda klippor att se och fascineras av vid stranden av denna vresigt ståtliga horst, som skjuter ut sitt näs som en halvport över Öresund.

Fem somrar var jag på Grundtvigs Højskole. Det var ljusa perioder – men inte alltid – för jag gick ibland i ett inre mörker, som vännerna på skolan gång på gång drog mig loss ur, med en biltur, med en öl och smørrebød, med ett samtal om allt . . .

En augustikväll några dagar efter slutet på den sommarkurs, som blev min sista, erfor jag kanske uppbrottet mer definitivt än förut: Då skrev jag dikten »I hjärtats motvåg«:

Jag har packat ihop min sommar.

Allt är reducerat

till de dygnsnödvändigaste

böckerna, kläderna, munsbitarna

hos en flaska Tuborg med guldfez.

Bara koffertarna blundar här omkring mig

nära sista nattens sömn

i mit nedpackade sommarrum,

där min Grundtvig i radering ännu sitter

i sin kris vid altarskranket i Udby kirke.

Så vet jag långsamt mitt i hjärtats motvåg,

att livet ännu ej är reducerat.

Jag skall på nytt packa upp

livets gamla koffertar

i nya rum.

Så var det: jag måste fara vidare, göra uppbrott, fastän jag själv inte riktigt visste, om jag ville göra detta uppbrott . . .

Men intrycken från Grundtvigs Højskole bär jag med mig, inte som i en portfölj utan jag bär dem öppet i mitt hjärta, som man bär de upplevelser och erfarenheter, som format ens liv så, att det kom att åter igen växa i ljuset och söka sig till ljuset.

Anna Rydstedt-Dannstedt.

Gammel kærlighed

»Gammal kärlek rostar aldrig,« siger man og min kærlighed til Danmark vågnede tidligt, ved at vi havde en dansk barnepige som hed Inger Kastrup, men blev kaldt Kasserolle, og hendes pandekager var nok til at vække kærlighed til madglædens hjemland. Under krigen kom der mange danske flygtninge til mit hjem, Ljungskile folkhögskola på Sveriges vestkyst, bl. a. lille søde lune Sigrid Trier fra Vallekilde, en rigtig højskolemor med fløjlsbånd og fortælleevner. Drømmen om Danmark blev yderligere styrket ved påskebesøgene af Krogerups elever og lærere. Det var en skøn tid, og om aftenen bredte røgen sig i vore stuer og debatten gik højt, og af og til hørte man Roar Skovmands markante latter eller Hal Kochs venlige sarkasme, Tora Wests iver eller K. B. Andersens skarpe replik, medens Gedde roligt bolmede løs på sin evige cigar. Jeg husker også en ung Erik Knudsen med dramatisk strittende hår og en entusiastisk Engberg-Pedersen. Fra naboskolen ved Frederiksborg kom Nordens store favn, C. P. O. Christiansen, glad og veloplagt indtil det sidste. Han døde på min fars skole, og før min afrejse til Frederiksborg gik jeg op på den talerstol, hvor han havde stået, og kikkede ind i øjnene på højskolefædrene Grundtvig og Kold, som hænger der i kæmpeportræt, og jeg bad en stille bøn for mit nye arbejde, og det viste sig at være tiltrængt. Min entré på Frederiksborg Højskole var nemlig ikke særlig vellykket. Min mor havde tvunget en dragt på mig »for man kan ikke komme i lange bukser«, og jeg prøvede desperat at føle mig naturlig i denne fangedragt og anstrengte mig virkelig for at gøre et godt indtryk på min nye chef, men det er jeg ikke god til, og det hele var enormt pinligt, og da Haugstrup præsenterede Fritz Norlan forsøgte jeg med: »Længes De ikke efter de høje fjelde?« – »Næhæh,« kom der, fulgt af en fritzisk skraldatter, og så gik samtalen i stå, og jeg så min danske drøm ryge langt væk. Ingen så på mine fine svenske papirer men bare på mig, og jeg vaklede ud, overbevist om at en kamel ikke kom igennem det nåleøje, men det gjorde den alligevel og dumpede virkelig ned på jorden igen. Der blev ikke tale om at være

Vinterdrama - Vroom, 1970

en slags svensk ånd men om noget meget mere håndfast og jordbundet og den daglige lille svenskekrig gjorde, at man i stedet blev gradvis mere dansk, lærte at smile til verden ... undtagen om morgenen. Vi havde fælles vaskested vi unge lærere, og det vænnede jeg mig aldrig til. Medens jeg genert stod og pjaskede i en kumme, røg døren op og ind styrtede tre gratier, der cirklede under bruseren i en hvinende dans. Gratierne var Hanne Rydal, Tine Tang og Kirsten Sønderby, og jeg nød deres selskab i alle andre sammenhænge – bare ikke dér. Lærerfællesskabet på Nordisk Studiehold var derimod en sjov og lærerig oplevelse. Men når store ånder skal være i samme lokale, er det ikke altid at de kan ånde lige godt alle tre, så sommetider sad en af profeterne i vinduet og skulede Ibsensk frem foran sig. Det var spændende at se, hvornår vedkommende ville kravle ned fra vinduet og glide ind i kredsen igen. Der var tilløb til debat, men den krogerupske idékamp har jeg aldrig genfundet siden i Danmark. Så snart man synes at nu er den der og nu er det sjovt, så kommer en eller anden med kager og kaffe og det drukner i kaffen og hyggen. Det der ædefællesskab er svært endnu og efter ti-frokost takkede jeg og blev meget forbavset da det skulle gen-

tage sig hver dag. Jeg kan heller aldrig huske spisesedlen, når jeg har været til fest, men den er det eneste man spørger om. Ikke hvad man ellers har oplevet. Men man bliver nok gradvis mere dansk! På Frederiksborg fik jeg i hvert fald prøvet mig over evne og dér fandt jeg mig selv, også min mand, og en dramatisk nat fødte jeg omtrent mine børn der. Det var ikke meget galt og vigtigere oplevelser kan et sted ikke give. Her fik man også lejlighed til at prøve hvad man duede til på en scene og bag en scene som instruktør, en balancekunst med komplicerede sjæle. Jeg husker også oplæsningsaftnerne i spisesalen med suggestiv stemning, hvor Lisbeth Winther tabte et metalfad som sagde dong midt i en øm scene mellem Fritz Norlan og Hanne Rydal. Her husker jeg også lyspantomimerne til Lucia og afskedsprocessionen af elever, som ikke kunne forstå at det hele nu var forbi.

Jeg glemmer aldrig en aften hos Mariegaards, hvor telefonen pludselig kimer, og vi får at vide, at John F. Kennedy er skudt. Det var lamrende, og vi gik hjem, Vilhjalmur, Hanne og jeg en stjerneklar aften uden at sige ret meget. Jorden gyngede lidt og det var godt at være sammen. Dagen efter hørte jeg min far græde i telefonen. Kennedys død tog ham så hårdt, at jeg mistede ham nogle dage senere. Han så begyndelsen til en ny fascistisk bølge og et koldere klima i vor politiske verden, ligesom i naziårene, og jeg tror ikke, at han havde orket med det en gang til. Det bliver vores sag desværre, men det er jo en helt anden historie.

Kajsa Nyholm, f. Hellerstedt.

Morgen

Morgen for fem – seks – eller syv år siden. Har ikke lyst til at vågne. Sover videre, skønt underbevidstheden forlængst har registreret, at det er en ganske almindelig arbejdsdag, tilmed en onsdag. Nægter at åbne øjnene, men det blir det ikke spor bedre af. Apparatet derinde snurrer bare endnu omhyggeligere. Engelsk, dansk, litteratur . . . Der vil være tømmermænd på bænken i Nordisk Stue i dag. Endnu omkring midnat var Svends ford ikke staldet ind. »For 117. gang: He, she og it has – ikke: have!« Og hvordan vil det gå med stilen om nr. 279. NN er ulykkelig forelsket i UU. UU leger med TT, og SS har ikke andet i hovedet end PP. – Højskolen burde være for folk over 30. Jamen ikke udelukkende af den grund. Nu Morten Niensens digte:

»Jeg har ikke det jeg kan hælde mit Hoved til,« står der i *»Men jeg er mig selv«*.

»Jeg gjorde mig fri og sagde min Fader Farvel«.

Så længe man uden at blinke kan synge Hostrups *»Den trænger ud«*, ja, så har man bestemt hverken gjort sig fri eller sagt farvel til sin far. Det vil derfor ikke være muligt at sætte sig ind i, hvordan det er ikke at have noget at hælde sit hoved til.

*»Vi la'r os ej af dagens ve
vort gode håb betage
og aldrig friste til at se
på livet som en plage.«*

Det må være dejligt at have det sådan, men man skal sandelig have nogle solide skyklapper på, hvis det skal kunne lade sig gennemføre, eller også skal man være flasket op med gymnastikforeningsfloskler. (Hil dig, vor fane, Du danske mand). Hvor umandig og magtesløs lyder så ikke Morten Nielsen:

*»Tomheden staar i hvert eneste Skridt jeg gaar
og i hver lille levende Ting blev jeg Dødskulden vær.«*

Et menneske som med begejstring kan synge, *»men finde først hvad kraft vi har, for ej at stå til skamme«* vil ikke give så meget som bare

en lille indrømmelse til ordet tomhed. Det findes ikke. Til gengæld vil samme menneske heller aldrig nogensinde opleve kolbøtten, underet.

*»Men hvordan er det sket, at det ikke kan angå mig mere?
At jeg er mig selv, og har Varme og Stilhed nok?«*

— — —
Hov! Onsdag. Solen skal ringes op af mig i dag. Stryger ned ad trapperne, undgår at se nogen. Haven. Skråt morgenlys over staudebedet. Vådt græs. Træerne. Svend på havetraktoren i den fjerneste ende af køkkenhaven.

Får klokken i gang. Vågner selv ved spektaklet, omsider, og kryber ud af mismodet. Herlig fornemmelse at larme løs over et helt sogn. Kan du høre mig, klokker i Tjæreby? Vågner I nu, alle I sovetryner i Harløse? Her er klokkerlauget fra Frederiksborg! Kajsa påstår ganske vist, at dette er en hedensk handling. Men Kajsa kan rende og hoppe. Ding, dong. Rebet slider håndfladerne blanke. Og nu bedeslagene, en – to – tre, en – to – tre, en – to – tre.

»Men hvordan er det sket« ... eller hvorfor ikke Kingo: »Hver morgen i min skål, en nåde uden mål.«

— — —
Morgen 1970.

Hostrup, Morten Nielsen, Kingo. Den sidste og ældste, 1600-tallets digter får prisen. Gudløsheden til trods, jeg tror, at alle Kløvedaler og Thyfolk, om de dukkede op på højskolen og blev spurgt, ville sige det samme.

Ärtierne skifter bestandigt maskerne ud, men mennesket har til alle tider kun ét liv.

*»Jeg trøstig til mit kald mig giver
og fanger nu min gerning an,
min Gud mig end så nådig bliver,
som han i al min tid er van.«*

Hanne Rydal Knudsen.

Fra efterårsskolen 1969

Nycklarna till Grundtvigs Højskole

Kvällsroind. Min tur att släcka och låsa. Nycklarna klirrar. Grete eller Karen har satt nya rosor på matborden. Träden mörka utanför. Röd tråd vid vänster stortå god hjälp mot lågtryck? Haugstrup får sina idéer vid kvällskaffet. Någon har glömt sin höjskolesangbok. Den danske sang er en blond ung pige . . . Mellemstuen tom. Och dagligstuen . . . som går och nynner . . . släckt i röde skolestuen? I gule skolestuen? Biblioteket. Nordisk studiehold har glömt att suddat ut på tavlan: »Soldaten og Pigen«. »Dramatisering i två akter. Urpremiär. Personer . . .« Nødbremsen, den röda månen och mergelgraven ligger väl redan på loftet och ställer sig in hos hillebarderna och annan högvördig teaterrekvisita.

Är det Roselil och hennes Ørslevs-ridhare som träder dansen i trappan ner till gymnastik-salen? – Glömde ju en av ytterdörrarna. Lyser det i Hytten? Bäst se efter. Nej. Men lite publikblomster kvar på golvet. The Springing Bombs blev knallsuccé. Entré-avgift efter ålder. Så siger

Ingegerd Blomstrand

vi 25 øre. Torben, Ole, Lars och Hanne är chevalereska. Vann förresten en tejrulle på lotteriet. Tom. Men vackert röd. Så stänger jag här då. »Fri-i-i-da till ro sig lagt ... månen skiner ...« Jaså. Fritz sitter med sin gitarr i Ole Jensens hus. Stannar den röda bussen? Ja, några stiger av. Lyckad tur? Fint. Godnatt då. Ska inspektera elevkorridorerna. Någon har fått paket. Dejlig kage. Invitation. Ingegerd, hvorfor snakker du slet ikke dansk? Du, jeg må indrømme – jeg har altså ikke læst Kalloccain endnu. Er igang med Kristin Lavransdatter. Emil fortæller i foredragstimerna. Mægtig spændende. Tack, nu måste jag gå. Vi tar Kalloccain nästa vecka då. Godnatt. Smyger mig nerför lönntrappan. Nycklarna på plats. Upp till Østerlide. Akazian mumlar något genom fönstren. Grundtvig sitter och sörjer i sin tavelram i Udby kirke. Hur många hundra gånger har jag tröstat dig, Nikolai Frederik Severin? – Min röda sammets-page-dräkt ligger på stolen. Silversvärd och barett. Kan jag replikerna? »Skal Deres Højhed ud på jagt?« Udmærket. Snakker alligevel lidt dansk. Meget lidt. – Lämnade jag nycklarna? Ja. Behöver förresten inga. Du ser ju att jag kan låsa upp varenda dörr närsomhelst: gule skolestue, röde skolestue, dagligstuen ... spisesal ... Så syng da, Danmark, lad hjertet tale ... Grundtvig lyssnar med grånat skägg. Sörjer inte längre i Udby kirke.

Ingegerd Blomstrand.

Nordisk studiehold

Man har selv gått i skole noen år, og man har holdt skole noen tid. Den pedagogiske situasjon har så godt som alltid vært denne: Én lærer på et kateter og 20–30 elever foran på pulter. Læreren doserte sine kunnskaper – undertiden sine meninger – og eleven tok i mot. Kunnskapsmessig enveiskjøring. Man reflekterte ikke så mye over dette. Det var nå en gang lærerens situasjon, opplest og vedtatt.

Så kommer man til Danmark, nordmann med meget bestemte oppfatninger om, på den ene siden hva Danmark var, og på den annen side hva skole og høyskole var.

Plutselig sitter man i Nordisk studiehold. Man er tre lærere og et snes elever. Man sitter rundt et bord i et bibliotek. Er man fremdeles lærer? Driver man undervisning? Er man fremdeles på en skole?

Ens pedagogiske grunnstruktur har vanskeligheter med tilpasningen. Nå, tenker man, det hele tar vel form etter hvert. Men se det gjør det ikke, ikke pedagogisk form etter ens tidligere begreper i alle fall.

I midlertid, man trives. Man ser fram til timene.

Hvorfor gjør (gjorde) man det? Det har jeg spekulert på både da og siden.

At Emil hadde hånd om det hele, tør nok være noe av grunnen til at man fant seg tilrette på Nordisk. Dog, det hele ansvar kan vel ikke legges på hans skuldre, en tilleggsforklaring trenges, er jeg kommet fram til.

Det »nordiske« skulle ligge nær som en tilleggsforklaring. En svensk og en norsk lærer samt elever fra disse land pluss fra Island og Færøyene. Men nei, jeg tror ikke det nordiske var noe særlig pedagogisk pre. Man hadde språkvansker, og man fikk heller ikke alltid de rette elever, særlig ikke fra Norge og Island. Det »nordiske« virker stort sett alltid bedre på papiret enn i praksis. (Tilgi mitt kjetteri.)

Min tro er at det var den pedagogiske situasjon i holdet som var en vesentlig årsak til trivselen.

Vi har allerede vært inne på den ordinære pedagogiske enveiskjøring.

Æbelholt klostertomt

Til dens aktiva kan føyes at den er økonomisk, én lærer til 20–30 ja endog 40 elever. Den er effektiv i kunnskapsformidling – én ekspert gjør samtidig 30–40 andre delaktig i sin ekspertise. Den virker som en menneskelig stensilmaskin. (Grov forenkling selvfølgelig.)

Jo, den er nok økonomisk og effektiv. Men er den pedagogisk god, skaper den trivsel? Befordrer den øvelse i selvstendig tenkning? Virker den demokratisk oppdragende?

Dette kommer mye an på læreren, men stort sett tror jeg ikke at den har gunstig virkning på disse og andre viktige pedagogiske aspekter. De aller fleste lærere, skulle jeg tro, som kommer inn i et klasseværelse hvor der sitter 20–30 elever, blir en smule anspente når de bestiger sitt kateter. De føler seg som den ene mot de mange, og menneskelig avstand er vanskelig å unngå. Dermed har man jo allerede ødelagt mye av muligheten for kontakt og kommunikasjon.

La oss ikke dvele lenger ved dette, men heller vende tilbake til vårt Nordiske studiehold.

Der kommer vi tre lærere inn sammen med et antall elever. Se, se, tenker man, eller kanskje heller: føler man, jeg er da i alle fall ikke alene mot alle disse. I første omgang er det heller ikke jeg som skal si

Nordisk Studiehold

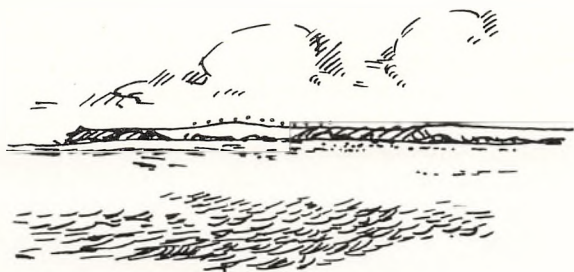
noe, jeg kan bare rolig sette meg blant de mange og betrakte og slappe av. Den ansvarshavende lærer starter undervisningen, eller samtalen, som vel er et bedre uttrykk for det som foregår. Man lytter, nikker og tenker: jo, jo, dette er både godt og sant. Så om en stund, rister man på hodet. Nei, dette kan ikke passe, dette er jeg ikke enig i. Man griper ordet og sier sin mening, nærmest uten å tenke over det. Elevene har dermed to synsmåter å tygge på. De må ta stilling, dvs. tenke. Lærerautoriteten er brutt, og kanskje denne elevtenken avføder et tredje og et fjerde synspunkt. Alle blir deler av et kommunikativt hele.

Vel, dette er det optimale. Jeg vil ingenlunde påstå at dette allid skjedde på Nordisk, Emil til tross. Men det faktum kan ikke bortforklares, at det skjedde til tider, og *det* er min mening og påstand, at denne pedagogiske form lettere avføder dette resultat enn noen annen pedagogisk form jeg kjenner. Det er denne mulighet den bærer i seg, som gjør den interessant og verdifull, og jeg tror at den har mye for seg anvendt av lærere som kan samarbeide blant modne elever. Noen universalpedagogisk form er den selvsagt ikke, men anvendt som én form blant andre, mener jeg den har sin berettigede plass på en höyskole og andre skoler, til tross for at den er meget læreruøkonomisk i tradisjonell forstand.

Mätte Frederiksborg Höjskole holde fast ved det Nordiske studiehold (som jo slett ikke behöver å være nordisk), og måtte den være i stand til å eksportere det til andre skoler.

Dette være min hilsen og mitt ønske ved 75-årsjubiléet.

Pål Vannebo.

Skoleåret 1969-70

Efterårsskolen 1969

Man har kaldt 1970 Danmarks store mindeår. Der er forløbet 50 år, siden sønderjyderne efter første verdenskrig stemte Nordslesvig hjem den 10. februar 1920. Og der er – utroligt for os, der oplevede det – gået 25 år siden hin 5. maj, da den anden verdenskrig for næsten hele Danmarks vedkommende fik en lykkelig afslutning.

Også på skolen har der været mindeværdige dage i 1970. Man har fejret 60-årsdagen for indvielsen af den lille kirke i hjørnet af skolens have, Frederiksborg Frimenighedskirke, som den hed, nu Frederiksborg Valgmenighedskirke. Tres er jo kun et halvrundt tal, men man ønskede at fremhæve det, fordi menighedens bestyrelse i øjeblikket forhandler med nabosognene og kirkeministeriet om bygningens overdragelse til folkekirken.

Men desuden er der i 1970 gået 75 år, siden højskolelærer, cand.theol. Holger Begtrup fra Askov af proprietær W. Saxtorph på Sofienborg for 3000 kroner købte den flade mark, hvorpå højskolen blev bygget. Det var 6 tønder land. Kort efter blev der føjet 7 tønder til, som Begtrup købte af gårdejerne Alfred og Frederik Nielsen på den nu nedrevne arvefæstegård Ålholm, der lå skråt over for skolen i landsbyen Ullerød. I kan slet ikke undgå at få denne for os så mindeværdige begivenhed trukket frem her i årsskriftet. Da skolen blev 25 og 50 år kom der hver gang et fornemt årsskrift indeholdende skolens historie. Vi har ikke villet gentage dette, men har henvendt os til en lang række tidligere lærere og enkelte tidligere elever og bedt dem berette løst og fast fra deres tid på Frederiksborg, helst på en sådan måde, at vi, som er her nu – elever og lærere – og i det hele taget de yngre årgange – kan få udbytte af at læse det. Resultatet af henvendelserne foreligger på næsten alle siderne her foran. De fleste, vi skrev til, sagde straks ja, et par stykker undslog sig med gode grunde, og 3-4-5 har ikke haft lyst til at reagere endnu – de venter til 100-års jubilæet. De, der har skrevet, får hermed skolens og elevforeningens tak for deres bidrag.

Men nu drejer det sig ikke om jubilæet, men allerførst om et brev til elevforeningens medlemmer om det skoleår, der er gået siden sidst.

Skoleårets første uge i september var naturligvis travlt optaget af elevernes ankomst, modtagelse og indkvartering, af deres orientering om fag og undervisning og af inddelingen i hold og grupper efter ønske eller på et par områder efter diverse småprøver. Lidt for mange af eleverne har faktisk ikke studeret skoleplanen tilstrækkeligt, før de ankommer. En masse véd, at de vil ha' – som det hedder – psykologi og stoftryk og engelsk. En del reaktioner i al stilhed de første dage fortæller os, at mange ikke har forstået eller fået ordentlig at vide i forvejen, hvad der er højskolens hovedfag, og nogenlunde hvad der er meningen med det hele. Derfor viser det sig stærkere år for år, at vi, hver gang nye ankommer, må indstille os på en grundigere orientering,

Kåseberga, Skåne

end vi umiddelbart havde tænkt os. Man kunne ønske sig en hel orienterings- og startuge, f. eks. fra den 25. august. Det ville være til gavn for både skolemiljø og arbejdsklima. Måske ta'r vi den uge engang, men vi må først i lærerkredsen have gennemtænkt, hvordan sagen skal gribes an, naturligvis. Nå, men alligevel gik det dog på efterårsskolen 69 temmelig let at få de forskellige hold etableret og komme i gang med dagligt skolearbejde.

Der var tre ny lærere i kollegiet denne gang. En svensk lærer, fil.mag.

Ved Glimmingehus

Olle Lindquist fra Stockholm. Han tog vare på den svenske lærers sædvanlige arbejde, først og fremmest på Nordisk Studiehøjskole sammen med *Fritz Norlan*. Ved siden deraf gennemførte han på efterårsskolen så vel som på vinterskolen efter nytår en studiekreds i moderne amerikansk litteratur. Den anden lærer var *Peter Hanschildt* fra Silkeborg. Han håndterede klavererne til sang og gymnastik og bedrev musikorientering, fysik og kemi samt den såkaldte ny matematik. For at komme en del eleverns interesse for viser og guitar-spil i møde havde han også en lille »visegruppe«. *Enil Petersen* var fritaget for undervisning både på efterårs- og vinterskolen for at følge et årskursus på Danmarks Lærerbøjskole. En lærerstuderende fra skolen i Ollerup, københavneren *Jørgen Debs Larsen*, var hans vikar i dansk, kunstforståelse og samfundslære. Tilslutningen til dramatikundervisningen blev så stor, at Debs desuden måtte overtage en ekstra såkaldt »teatergruppe«. Jeg kan nævne et par ny træk i skolebilledet. Det ene, at der blev lejlighed til at få svømmeundervisning, for hvem der måtte have lyst, to gange om ugen. *Kirsten Jensen* og *Bent Jakobsen* gav den. Det foregik på landbrugsskolen, hvor eleverne selv har bygget – ikke en svømmehal, men dog en svømmesal, som vi kunne leje. Det gav unægtelig lyst til engang selv at få sådan en indretning, og vi har også allerede orienteret os om, hvor i landet der findes én, som vi gerne engang vil låne tegningen til. Det andet, jeg vil nævne, er den fornøjelse, mange elever fik af *Lars Thorkild Bjørns* erhvervsvejledning. Han er jo knyttet til arbejdsformidlingen i Hillerød som erhvervsvejleder og er 2/3 højskolelærer og 1/3 erhvervsvejleder. Ikke blot en del yngre, men navnlig mange lidt ældre elever, der for tiden ofte står i et sent erhvervsskifte, søgte hans råd og bistand. I øvrigt tør Frederiksborg nok vigte sig med at være den første højskole, der har en uddannet erhvervsvejleder i lærerkredsen. – Vi andre foretog os vel ikke noget nyt, der skal antegnes her. Måske skal jeg dog tilføje, at *Karen* dristede sig til at videreføre *Anita Christofferssons* batikundervisning, og at der ikke indløb klager derover! Og mon ikke *Kirsten Jensen* belærte nogen i klipning af indianertrøjer med lange frynser i skind – sig så ikke, at hun er bagud med moden!

Lidt ind i efterårsskolen var der efterårsmøde med »wienerbarnet« *Josef Simon* som taler. Det var i anledning af 50-året for de 20.000 wienerbørns ankomst til danske hjem efter den første verdenskrig. Emnet var »50 år mellem Danmark og Østrig«, men foredraget handlede navnlig om østrigernes skæbne som et lille folk mellem de store stater i øst og vest. Bagefter talte programmedarbejder ved radioen, fru *Janne Houman*, om det evindelige kønsrolleemne. For aftenunderholdningen stod som ofte før organistparret fra Randers, *Gudny* og *Aage Lund*. – I oktober holdt forfatteren, sognepræst *Erik Rostbøll* fra Møen et foredrag. Han var jo lærer her i Pips og C.P.O.s tid en kort overgang, og adskillige havde ønsket at høre ham. Hans behandling af emnet »Velfærd og afmagt« mishagede dog størsteparten af eleverne, mest ved sin form, og fik desværre derved en negativ indflydelse på deres holdning over for efterårets månedsmøder. – I november havde vi besøg af fhv. højskolelærer, direktør *Arne Skovhus* fra Fiolteatret. Han talte om »Teatret i tidens debat«. Den aften var der stor deltagelse, ikke mindst fra landbrugsskolen. Skovhus forfægtede den tanke, at teatret må forlade den traditionelle og lige-gyldige underholdning og blive til en surdej i tidens sociale, politiske og

Oktober 1969

kulturelle debat. Og da det kniber svært med at få et rigtigt »teaterliv« i gang her i landet, må teatret blive et opsøgende teater, det må søge ud til nyt publikum på fabrikker, skoler, alderdomshjem, biblioteker o. lign. – Ved adventsmødet prædikede valgmenighedspræst *Solveig Bording*, og magister, redaktør *Emil Frederiksen* talte om H. C. Andersen. Aftenfesten, der var lagt tilrette også for tidligere elever, havde samlet et par hundrede gæster og bød på skuespil og dans. Det var amerikaneren Arthur Millers store skuespil »Heksejagt«, som løb af stabelen, som det hedder, opført af dramatikholdet, dygtigt instrueret af Inge Bruun og Dehs. Succes'en blev gentaget midt i december ved forældremødet.

Allerede før efterårsmødet havde vi den 16. og 17. september et større besøg af udenlandske voksenundervisningsfolk, 24 fra Frankrig og 2 fra Italien. De kom fra en organisation »L'union nationale des maisons familiales d'apprentissage rural«, hvilket betyder noget i retning af »Nationalforeningen til landbrugsbefolkningens dygtiggørelse«. Selvfølgelig var gæsternes sprog en solid barriere mod nærmere kontakt mellem dem og eleverne. Alligevel gav de to dage udbytte til en hel del af os, fordi gruppens leder, fru *Erica Simon*, magter vort sprog og oversatte det vigtigste af, hvad der foregik, bl. a. et foredrag af undervisningsdirektør *Asger Baunsbak Jensen* om dansk aftenskole- og fritidslovgivning. Erica Simon er professor i skandinavisk litteratur og sprog ved universitetet i Lyon; hun har i mange år studeret Grundtvig, og hendes doktordisputats handler om den nordiske højskolebevægelse. Grundtvigs Højskole havde hun dog ikke set før.

Af efterårsskolens diskussionsaftener vil jeg trække den frem, der drejede sig om vort forhold til fremmedarbejderne og den diskrimination, nogle af dem er udsat for. Ved Bjørns initiativ var en del fremmede blevet inviteret, tjekken Milos, inderen Yash, irlænderen Mary, polakken Bugdan, tyrken Hamit og jugoslaven Miro. Desuden var indbudt en repræsentant for fremmedpolitiet og en fra arbejdsformidlingen. Det blev en lang, men virkelig god aften.

På efterårsskolen havde vi to emnedage, én, hvor vi under Bruuns direktion sled med Grønland og grønlandske spørgsmål den udslagne dag, nogenlunde efter samme retningslinier, som jeg skildrede i årsskriftet i fjor. Som forberedelse havde ikke så få elever nogle aftener før på opfordring fulgt en Grønlandshøring i TV, hvor man fik en smule om en masse, men ingenting grundigt om nogeting. Er det ikke typisk for de fleste af disse såkaldte høringer, at de er meget tynde — alt for mange skal snakke med.

Den anden emnedag var en musikdag. Den var i syv »sæts« og vi havde anstrengt os for at lægge programmet op, så der var noget at beskæftige sig med både for de mere og for de mindre musikalske. For at illustrere det sidstnævnte kan fremdrages anden »sæts«, som bestod i valgfrit gruppearbejde med følgende emner og med lærerne som katalysatorer: 1. musik og gymnastik, 2. film og musik, 3. popmusikken og dens tekster, 4. fra Bellman til Vreswijk, 5. radioens musikprogrammer, 6. beatmusikkens tekster og endelig 7. »Teenagerlove«, et opgør med poppen.

Som tidligere år arbejdede en elevstyret filmklub hver lørdag eftermiddag efter undervisningstidens ophør. Den havde knap så stor tilslutning som tidligere. Der var 49 faste medlemmer. Men der dukkede ikke så få »gæster« op, vel hundrede, der kom ind for en mindre entré. Sæsonens repertoire var af tilfredsstillende karat: »Seksdagesløbet«, »War-game«, »Elvira Madigan«, »Den tredie mand«, »Ung flugt«, »Slaget om Algier«, »Sangen om vejen«, »Vinden og floden«, »Darling«, »David og Lisa« og »Kniven i vandet«.

Jeg glemte før, da jeg skrev om adventsmødet, at fortælle, at gudstjenesten havde samlet så stor tilslutning, at bænke måtte slæbes over i kirken fra højskolen. Det var kirkens 60 års fødselsdag, og mellem 3 og 400 mennesker var samlet. I dagens anledning lagde menighedens formand, gårdejer *Erik Andersen*, Søborg, en krans på *Holger Begtrup*s grav. Begtrup var jo drivkraften inden for den lille kreds, som i 1909 stiftede menigheden og rejste bygningen. I kirken talte *Solveig Bording* bl. a. ud fra ordene i det dokument, som i sin tid var blevet indmuret i kirkens fundament, og ud fra Niels Skovgaards store alterbillede. Ingen kunne forestille sig, at det skulle blive en af de sidste søndage, Solveig Bording kom til at prædike i Frederiksborg valgmenighed. Ikke længe efter brød en sygdom frem, som hun ikke kunne overleve. Midt i september var vi til hendes begravelse i Immanuelskirken i København. — I løbet af året er der i kirken blevet ophængt et andet billede af Niels Skovgaard, nemlig maleriet »Julenat« fra den nu nedlagte Jørlunde Valgmenighedskirke.

Lidt mere kunne der jo nok være at berette om efterårsholdet 1969. Det var tydeligt, at det tog længere tid end normalt for eleverne at få god, naturlig kontakt med hinanden. Vi lærere havde for så vidt ikke noget særligt at beklage os over i så henseende — altså med hensyn til elevernes holdning over for os. Derimod var der under overfladen brydninger imellem forskellige elevgrupper. Selv om der blev indført »direkte demokrati«, d. v. s. ugentlige fællesmøder om fælles problemer skolelivet vedrørende i stedet for tidligere års skoleråd, bestående af repræsentanter fra elever, lærere og ledelse, så lykkedes det alligevel først langt hen på tiden at få det skolemiljø i stand, der simpelt hen er en nødvendighed både for os og eleverne, hvis et så kortvarigt skole-

Ved Holger Begtrup's grav

samvær som et højskoleophold er, skal falde heldigt ud, og alle befinde sig godt. Sent gik det. Men omsider alligevel ganske hæderligt.

De sidste uger af efterårsskolen får altid præg af julen. Ind-under-jul-sangene begynder at tone. Tankerne flyver tilbage over en række gode hverdage, hvor arbejdet udfoldede sig, over festlige udflugter til Skåne, til slottene og udstillingerne, vi besøgte, til teaterturene og skuespiloplæsningerne hjemme på skolen, måske til lørdagsunderholdningerne og hjemmeaftenerne i lærerhjemmene, til fætterballet og forældremødet og meget mere. Og så er det med ét opruds- og hjemrejsetanker, der melder sig. Sidste aften holdt vi »julestue«, som vi har gjort det i flere år. Næste formiddag havde vi den sidste fællestime, ordnede mange praktiske ting, pakkede sammen og spiste frokost, før vi hilste af med »glædelig jul« og for en trediedels vedkommende med et »på gensyn efter ferien«. Før hver gik til sit, havde man valgt Per Ingemann Christensen til holdets repræsentant i elevforeningens bestyrelse. Så rask af sted ud i det vinterlandskab, som helt fra begyndelsen af november ikke en dag havde svigtet os.

Vinterskolen 1970

Efter at skoleåret er lagt om, går der flere dage af juleferien med at gøre klar til næste hold. I år var det besværligt at blive færdig, fordi vi fik den influenza-epidemi ind i huset, som ramte så mange i landet. Men bortset fra et enkelt tilfælde var elevholdet sluppet fri. I hvert fald var kun én forsinket af de 130, som skulle møde på vinterskolen den 5. januar. Og vi kom igennem vinteren stort set uden sygdom, men hørte jo, at der var ikke så få, der lå på andre højskoler.

Derimod fik vi for første gang – i øvrigt til dels allerede på efterårsskolen – helt eller halvt indsmuglet enkelte, som ikke magtede at tilpasse sig det almindelige dagligliv her. De var tydeligvis *sendt* på skole, enten som følge af mangel på behandlingshjem, ungdomspensionater eller anden mulighed for anbringelse. Selv om vinteren forløb nogenlunde, også for deres vedkommende, føler vi os alligevel tvunget til for fremtiden at skærpe opmærksomheden over for de formodentlig velmenende mennesker, der ikke kender til en højskole, men mener, den kan være et passende sted for unge, det ellers er vanskeligt at placere. Jeg vil sige, at det uden videre er klart, at *fysisk handicappede* unge er velkomne som elever, medmindre deres handicap er så stort, at de slet ikke rigtigt kan deltage i undervisningen. Her har nu og da været blinde, døve og vanføre elever og også unge, der var svært invaliderede af ulykker eller sygdom, og det er gået godt, ja, det har ofte været af positiv betydning for både dem og alle os andre. Anderledes stiller det sig derimod med de *psykisk og socialt handicappede*. For deres vedkommende er det for det første nødvendigt, at de selv formoder, at et højskoleophold vil være en god mulighed, men også, at de i en periode af en vis længde har befundet sig i en nogenlunde positiv udvikling. Desuden må skolen have fyldig besked om deres situation for blot i nogen grad at kunne komme sådanne elever i møde på rimelig måde. Lad mig bruge en »politisk« vending og tilføje, at det er da helt klart, at vi ikke vil unddrage os sygelige fænomener i vor tids samfund, – at vi altså ikke vil isolere os fra de unge, som på en eller anden måde er blevet ramt af de nok som bekendte aktuelle vanskeligheder. Men indsmugling kan vi ikke tolerere. Og indsmugling finder oftest sted på den måde, at en læge, en socialrådgiver, en forsorgspædagog el. lign. bringer en psykisk eller socialt handicappet ind på skolen, uden at vedkommende unge overhovedet selv ville have fundet på at komme. Her fra skolen vil der som sagt ikke for fremtiden blive vist nogen form for tolerance over for evt. indsmuglingsforsøg. Allerede på efterårsskolen 1970 har vi bremset 4–5 forsøg. Det er i øvrigt en slet behandling at give den slags unge. Et højskolekursus er så kort, at det ud fra et behandlings- eller anbringelsessynspunkt ikke løser nogen problemer ordentligt for en vanskeligt stillet ung, og dertil kommer, at alle unge, som tager på højskole uden egentlig personlig tilskyndelse, lettest bliver en belastning både for skolemiljøet og arbejdsklimaet på skolen.

Men nok derom. I løbet af en uge var alle hold dannet og i gang med det daglige skolearbejde. Vi havde rigtigt vintervej med sne og høje kuldegrader, og det er godt for igangsætningen. Mellem eleverne var der for første gang 3 polske flygtninge af jødisk herkomst, men i øvrigt også en polsk elev på udvekslingsbasis, formidlet af Dansk Ungdoms Fællesråd. Desuden en lille, japansk Teruko, som længe led under sprogvanskelighederne. Nordmænd, færinger, svenske, islændinge, grønlændere og amerikanere var der som tidligere år.

Kort efter vinterskolens åbning talte redaktør John Danstrup om udenrigspolitik, og salen var som sædvanlig fyldt. – Lørdagsunderholdningerne indledte vi med at »sætte retten« – et af danskholdene opførte en dramatisering af Blichers novelle »Præsten i Vejlbj«. – Rækken af diskussionsaftener blev åbnet med emnet »Demokrati« på programmet og med et fingeret sognerådsmøde om opførelsen af en børnehaven som optakt. – Første ekskursion gik til Kø-

Fra Arthur Millers »Heksejagt«, december 1969

benhavn, hvor vi bl. a. var til spørgetime i Folketinget og besøgte Kofoeds Skole og Saxogården. Dagen sluttede med »En skærsommernatsdrøm« på »Det ny Scala«. – Også den første fest blev holdt i januar med ca. 100 »fætre« og »kusiner« til bal.

Så gik vintermånederne deres gang med flittigt arbejde af de allerfleste, mens nogle tog lovlig nonchalant på tingene. Der var forskellige gæster på skolen: rektor *Ole Havro* fra Sogndal højskole i Norge, forstander *Jens Marinus Jensen*, som fortalte levende og godt om Dag Hammarskjöld, *Guldagger* og *Jacob Thingnæs* med 50 elever fra Kungälv, lærerinde *Aase Kristensen* med elever fra Mørks skole og en gl. elev, *Helmer Bek*, med en Islandsfilm.

Midt i januar måned indbød skolens bestyrelse alle lærerne til en arbejdsmiddag om skolens bygningsmæssige fremtid. Alle havde ordet efter tur for at redegøre for deres tanker i så henseende. Der var lærerflertal for at bygge en helt ny Frederiksborg Højskole et el. andet velegnet sted i Frederiksborg amt. Men der var vel et beskedent bestyrelsesflertal for nybyggeri og ombyggeri her på det gamle sted. Hvad vi først og fremmest savner er tilstrækkeligt gode boligforhold for ugifte lærere og til vort køkkenpersonale, flere nye undervisningslokaler, bl. a. fordi »Hytten« nu må siges helt at have udtjent, endvidere en rimelig bolig til skolens pedel og gartnerfamilie, langt flere faciliteter, især af sanitær art, for eleverne og endelig en fornyelse af Grete Søndergårds domæne, køkkenafdelingen.

Den 10. februar mindedes vi ved et møde sammen med Sønderjysk Forening for Hillerød og Omegn 50 års dagen for afstemningen i Sønderjylland, der gav os den nuværende grænse mod syd. Rektor *Knud Fanø* fra Duborgskolen talte. Han nævnede, at NATO-samarbejdet næsten øjeblikkelig havde medført afspænding i grænselandet, men advarede samtidig mod at afsvække det bevidste danske arbejde, fordi nye storpolitiske synspunkter i Bonn eller andetsteds meget hurtigt påny kunne forandre forholdet mellem dansk og tysk. Ligesom Finland i høj grad er inde under de storpolitiske konjunkturer i Sovjet, er Danmark afhængigt af forholdene i Tyskland. — På Frederiksborg har dette møde på afstemningsdagen nu været afholdt i 50 år, og der bliver – naturligt nok – stadig færre deltagere udefra. Vi stiller spørgsmålet: »Skal vi holde op med det »sønderjyske« møde? Jeg mener, vi skal fortsætte, men nok forandre det fra at være en afstemningsfest til at blive en årlig sammenkomst med en kyndig taler, der er i stand til grundigt at redegøre for forholdene i det naboland, hvis skæbne i så høj grad har indflydelse ikke blot på vores, men på Europas skæbne.

Midt i februar holdt vi en emnedag, som hed »Dramatik«. Mange grupper og alle lærerne arbejdede dagen igennem med en mængde former for dramatik. De grupper, som fik et antageligt resultat ud af anstrengelserne, præsenterede produktet for os alle om aftenen. Mange vil endnu huske Hoppes små nullermænd, Thomas Bruuns vandrende ærgrelser og endelig Jørgen Dehs' ballet-pantomime som en helt ny og fin oplevelse her på stedet.

Midt i skolearbejdet herhjemme måtte en del af os et par gange, både på efterårsskolen og på vinterskolen, langt af led til møder, først om den ny tilskudslov til alle frie skoler og så om den kommende ny højskolelov. Vi har nu fået begge, men kan ikke rigtig overse virkningen af dem. Det er dog allerede i skrivende stund – d. v. s. i september 1970 – klart, at man har set mere

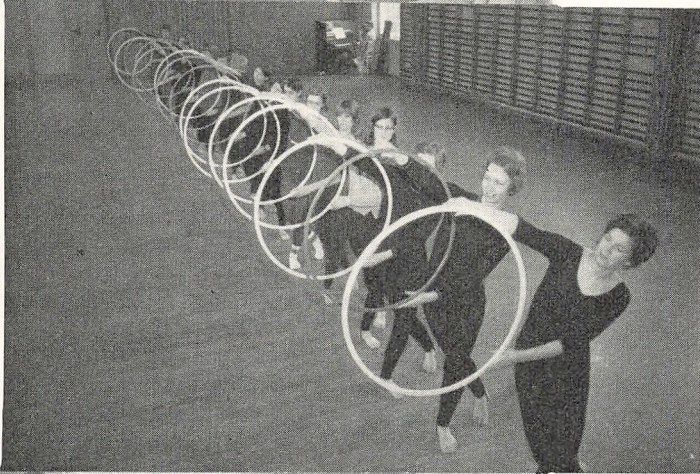
på de store end på de små skolars velfærd, og at man tilgodeser selve en skoles ydre standard mere end lærernes og elevernes økonomiske stilling. Heldigvis lader det til, at mange kommuner virkelig vil udnytte tilladelsen, som høj-skoleloven giver dem, til at yde de unge et kommunalt tilskud til supplerende af de lidt for karrige statstilskud.

Om det såkaldte elevdemokrati er følgende at berette: I løbet af den første måned bestemte eleverne sig for et ugentligt fællesmøde i stedet for elevråd og skoleråd. Fællesmødet blev i alm. ledet af en af eleverne og det gik tiest tilfredsstillende. Enkelte møder forløb dårligt, med evindeligt snakkerads om småtterier, men de møder gav så gavnlig belæring i, hvor svært det er at praktisere demokrati. Det går ikke uden videre. Vi må i fremtiden anstrenge os for at hjælpe til med at forbedre fællesmøderne, så ingen kan sige, at det er tidsspilde. Men det er iøvrigt vigtigt, at alle efterhånden begriber, at demokrati ikke er det samme som planløshed, mens al orden og plan er lig med indblanding og diktatur. Den tid må vel komme, hvor man igen forstår, at til demokrati hører ansvar hos den enkelte over for fællesmødernes vedtagelser.

Fastelavnsfesten har vi nu afskaffet. Den ligger for nær på vinterskolens start, til at vore dramatikere endnu har noget at byde på. I stedet for var der vinterfest med ca. 150 gl. elever som gæster midt i marts. Jan Ekstrøm og Jørgen Siglev havde instuderet Ionesco's »Føreren«, der tidligere kun har været opført et par gange her i landet. Og Dehs og hans teatergruppe havde i ord, billeder, toner og bevægelse formet et sørgespil om menneskets skæbne. Det hed »Wroomh«, var usædvanligt, men interessant, og så var det behageligt fri for de sekteriske skrål og store udfald uden kunstnerisk kraft, der, så vidt jeg kan bedømme, præger størsteparten af det såkaldte gruppeteater. Det faldt imidlertid ikke i så god jord hos de uforberedte festgæster, men for de medvirkende var det i hvert fald et stykke rendyrket gruppeteater.

Endelig sidst i marts kort før påske var den næsten fire måneder lange, vedholdende sne- og frostvinter forbi. I den lille ferie rejste 40 til Czekoslovakiet (med visit i Wien) anført af Kirsten Jensen, Per Marstrand og Knud Bjørn.

Efter påskeferien gik den sidste skolemåned hurtigt. Fra den nævner jeg forældremødet, der blev en god fest med henvend 100 fædre og mødre og andre pårørende som skolens gæster. Forstanderen bød velkommen og orienterede om skolen. Delingsførerne viste deres resultater i gymnastiksalen, ledet af Kirsten Jensen og Bent Jakobsen. Elevernes håndarbejder af broderi, vævning, batik, stoftryk, skindarbejde etc. var udstillet og blev beundret. Per Christensen kommenterede udmærket Karen Hannes nydelige mannequinopvisning. Inge Bruuns dramatikere opførte Henning Nielsens »Vejrmøllen« og »Fugledøgn«. Og Kramers sangkor sang endnu engang »Morgendug«, »Jeg kan se på dine øjne«, Mozarts »Hvor I stråle«, Bob Dylan's »Blowing in the wind« samt amerikanske, polske, tjekkiske og tyske folkesange og til sidst Triangelvisen af Bernhard Christensen. Hermed afsluttede *Sigurd Kramer* 18 års virksomhed som dirigent for vinterskolens sangkor og i mange år som en af lederne på sommerskolens musiklejre. (1951-1970 ÷ året, hvor Kirsten Nyholm ledede sangen). Frederiksborg Højskole har meget at sige Kramer tak for, ikke mindst, fordi det lykkedes ham i så høj grad at holde sangen i live her på skolen: Viser, sange og salmer til fællestimerne og festlig korsang. Den direkte

Fra maj til september

årsag til Kramers opbrud nu er en halssygdom, som dog er i god bedring. Tungere vejede det til, at 8 måneders uafbrudt bi-job her blev for meget. Jeg ved, at Kramer sidst i april i al stilhed fik den bedste tak, da en elev over for ham erklærede, at han havde været ude for flere sanglærere, men ingen havde før kunnet give ham glæden ved at synge.

Den 29. april sluttede vinterskolen 1970. Ved afslutningsfesten overrakte Margit Jepsen og Jens Wichmann på kammeraternes vegne til skolen et grafisk arbejde af Sys Hindsbo og to bøger til biblioteket fra filmklubben. Som elevernes repræsentant til elevforeningens bestyrelse blev valgt Margit Jepsen.

Fra maj til september

I maj lejede Dansk Røde Kors og Københavns Postbudeforening skolen til et par korte kursus sidst i måneden. Med henblik på nybyggeri el. ombyggeri foretog skolens formand og forstander sammen med elevforeningens formand og med Bent Jakobsen ved rattet en rundtur til forskellige skoler og kollegiebygninger, som vi mente, det var nyttigt at tage i øjesyn. Vi var på Apoteker-skolen, Kampsax-kollegiet, Slagteriskolen, LO-skolen og Den Internationale Højskole her på Sjælland, på Sundsgårdens og Svalöfs folkhøgskoler i Skåne og i Jylland på Brandbjerg, Rødding og Askov. Endnu har vi dog ikke begyndt at udnytte de indhøstede erfaringer.

Fra 21. juni til 5. juli afholdt vi feriekursus med 120 deltagere i den første uge. Udefra medvirkede i år arkitekt Poul Bjerre, forstander Poul Dam, redaktør Ole Hyltoft Petersen, seminarieadjunkt Fin Held, journalist Merete Bjørn Hanssen, MF, amanuensis Benito Scocozza, mag.art. Svend Terkelsen og TV-programmedarbejder Flemming Madsen. Sidste uge foregik i Prag med 100 deltagere, som vi havde vovet at chartre en flyvemaskine til. Lars Thorkild Bjørn, Poul Terkelsen og Bent Jakobsen var rejseledere.

Kort efter holdt vi elevmøde, der i år ikke var begunstiget af vejret, himlen var overtrukken, nu og da kom store byer. Lørdag eftermiddag talte under-tegnede om det moderne begreb »Fleksibilitet«. Om aftenen opførte lærerne m. fl. Erik Knudsens revykomedie »Ned med kulturen«, hvorefter dansen gik i den fyldte sal. Pastor emer. N. P. Nielsen, Sønderborg, holdt morgensangs-gudstjeneste søndag morgen. Lidt op på formiddagen foreviste Lars Th. Bjørn den omstridte TV-film »Højskolejournal 1969«. Den chokerede ikke mange, men man var vel enig om, at den snarere end et højskolebillede gav et almindeligt nutidsungdomsbillede. Ved middagsbordet oplæstes en række hilsener fra tidl. elever og lærere. Elevforeningens formand, forstander Sv. Erik Bjerre, talte for jubilarene, hvor vi i år måtte savne 25-års jubilare, fordi højskolen var beslaglagt til tyske flygtninge for 25 år siden. Om elevforeningens general-forsamling berettes andetsteds i årsskriftet. Ved elevmødets sidste møde talte Johs. Langer om kritikken af radio og TV og Emil Petersen om en sommer-rejse til Gotland. Elevmødet sluttede med en stilfærdig aftenunderholdning, som Bjørn og Emil Petersen havde arrangeret.

Fra 28. juli til 2. august holdt »Scandinavian Seminar« under ledelse af Johs. Langer introduktionskursus for de 120 unge amerikanere, som i vinter er på højskole i de nordiske lande. En uge senere modtog Stryhn og Emil Petersen

Skoleåret 1969-70

160 gæster, der var deltagere i en stor FAO-konference i København, hvis hovedemne var voksenundervisning i landbrugslande.

Den 20. august fyldte Pip Christiansen 75 år. I den anledning indbød hun 78 af sine allernærmeste venner, nogle af de tidligere lærere og enkelte familiemedlemmer til festmiddag på skolen. Alle 78 kom. Hendes sønner var kommet hjem fra Sverige og Canada. Lang var talernes række. Pip selv talte – eller rettere fortalte – i en halv time, sådan som hendes gamle elever husker hendes fortællekunst – om sine og CPO's år på Frederiksborg. Det var en fornøjelse at lægge hus til Pips fest og mærke, hvor godt de alle trivedes sammen. Det var, som årene forsvandt, og himlen var igen blå som i hine dage.

Allersidst i august måned var skolen igen udlejet til et kursus for postfunktionærer, mens forberedelserne til efterårsskolen 1970 foregik.

Hermed er årsberetningen til ende endnu engang. Jeg håber, jeg ikke har været for snakkesalig! Lige meget – jeg må dog nævne en række personforandringer, som er sket her. Efter elevmødet afgik Inge og Thomas Bruun og Karen Hanne Pedersen efter 6 og 2 års virksomhed her. Når vi siger tak for de år, vi har samarbejdet, vil vi ikke glemme Thomas Bruuns stadige optagethed af undervisningsprocedurernes problemer og Inge Bruuns mange vellykkede forestillinger med dramatikerne og Karen Hannes altid stabile og dygtige arbejde med de piger, som havde lyst til at frembringe noget kønt med hænderne. Også gartneren — Herluf Nielsen — har vi sagt tak for de tre perioder på ialt 10 år, hvor han har stået for store og små praktiske opgaver på og omkring skolen.

En venlig hilsen fra os alle på Frederiksborg! Glædelig jul!

Karen og Haugstrup.

Thomas og Inge Bruun

Karen Hanne Pedersen

Sigurd Kramer

Forhenværende Frederiksborgere

Elevforeningens generalforsamling blev afholdt søndag den 12. juli i forbindelse med elevmødet. Bent Jakobsen var dirigent.

Formanden, Sv. Erik Bjerre, fremlagde årsberetning, hvoraf det fremgik, at elevforeningen har ca. 3500 medlemmer, hvoraf 3020 havde betalt kontingent. Erfaringen viser dog, at mange efternølere aktiverer deres medlemskab igen. Der er grund til at understrege, at man er medlem af elevforeningen, indtil man udmelder sig, og at udmeldelse skal ske inden 1. oktober. En evt. jule-udmeldelse kan altså først træde i kraft det følgende år (jfr. paragraf 4 i foreningens love).

Der blev rettet en tak til skolen for det store elevmødearrangement og til redaktøren af årsskriftet, Haugstrup, og redaktøren af Frederiksborgbladet, Emil Petersen, for deres dygtige arbejde.

Årsskriftet var trykt i 4500 eksemplarer og bladet i 4300 eksemplarer (tre numre).

Der var intet nyt at berette vedrørende elevforeningens forslag om et repræsentantskab. Det blev i den efterfølgende drøftelse vedtaget, at formanden skulle rejse spørgsmålet igen over for skolens bestyrelse.

Landsforeningen af Højskoleelever holdt repræsentantskabsmøde den 30. maj. Beklageligvis var Frederiksborg ikke repræsenteret, fordi alle adspurgte havde andre og bindende aftaler. Landsforeningen har udsendt et fyldigt materiale, hvoraf det fremgår, at inden for det sidste år har ca. 1500 deltagere meldt sig til højskolerne gennem foreningens sekretariat og ca. 1200 til de korte sommerkurser. Landsforeningens blad, Højskolebladet, blev anbefalet til elevforeningens medlemmer. Abonnement tegnes ved henvendelse til Højskolernes Sekretariat, Farvergade 27, Vartov, 1463 København K.

Gennem Landsforeningen af Højskoleelever er elevforeningen medlem af Dansk Ungdoms Fællesråd, som søgte nye udvalgsmedlemmer til tre forskellige udvalg (kurser, ungdomsundersøgelse, Grønland). Interesserede Frederiksborgere blev opfordret til at melde sig, da elevforeningen gerne vil være repræsenteret så stærkt som muligt i Fællesrådets arbejde.

Sekretæren, Lone Haugstrup, fremlagde regnskabet, der balancerede med kr. 56.475,36. Det blev vedtaget, at kontingentet for det kommende år (1970/71) skulle være uændret, nemlig 11 kr. ved forudbetaling og 15 kr. ved opkrævning.

Beretning og regnskab blev enstemmigt godkendt.

Under punkt 4, det fremtidige arbejde, blev følgende vedtaget:

- (a) Bestyrelsen skal ved næste generalforsamling fremlægge et forslag til revision af foreningens love. I forbindelse med formålsparagraffen blev det drøftet, om der evt. kan lægges et kursus for forhenværende Frederiksborgere i forbindelse med elevmødet.

Forhenværende Frederiksborgere

- (b) Udarbejdelse af et forslag, som kan involvere Frederiksborgelever i København i socialt arbejde. Arne Stigsen Andersen og Birte Pia Bendsen lovede at medvirke ved evt. realisering af forslaget.
- (c) Understøttelse til elever gennem elevforeningen. Til rådighed er 1200 kr. plus annonceindtægter fra Frederiksborgbladet. Ansøgninger sendes via skolen til elevforeningens formand.

Holger Hasle Nielsen, der var fungerende formand i de to år, Bjerre var i Kenya, ønskede ikke genvalg. Formanden takkede ham for fortrinligt formandskab og håbede, at foreningen senere kunne nyde godt af hans interesse for skolen. Lone Haugstrup havde meddelt, at hun ønskede at trække sig tilbage fra sekretærjobbet. Formanden takkede hende for godt og ihærdigt arbejde med at holde styr på sekretariatet.

Kaj Andersen blev genvalgt, og Bent Lassen blev nyvalgt til bestyrelsen, der herefter har følgende sammensætning (årstal angiver tidspunktet for ny- eller genvalg til bestyrelsen):

Sv. Erik Bjerre (1969), U-landshøjskolen, Holte (formand).

Kaj Andersen (1970), Vivild Ungdomsskole, Vivild.

Bent Lassen (1970), Lykkesholmsallé 19, Søborg.

Hans Henrik Nielsen (1969), »Hjemmegård«, Lyngstrup, Krogstrup.

Karen Margrethe Prior (1969), Magnolievej 53, Valby.

Eleveholdsrepræsentanter er:

Holger Dumstrei (E 1968), Valsbøl, Sydslesvig.

Thoril Lund (V 1969), Nylars, Rønne, Bornholm.

Per Ingemann Christensen, Edelsmindevej 18, Brønshøj.

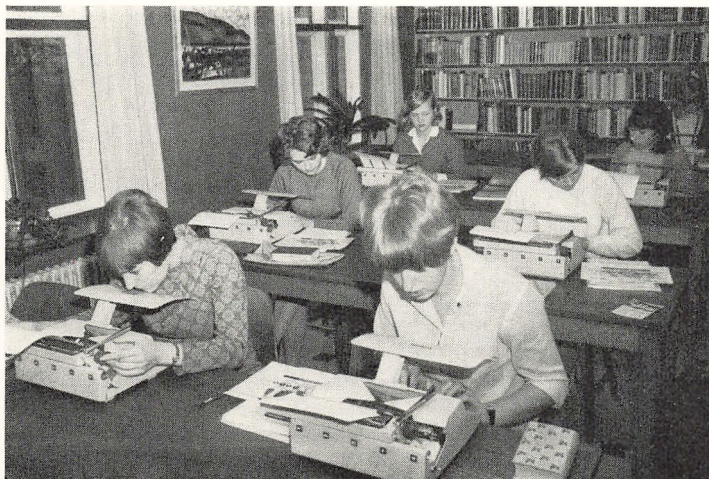
Margit Jepsen (V 1970), Bjergby, Erslev, Mors.

Som revisorer for elevforeningen genvalgte Emil Petersen, og Anton Mariegaard nyvalgte.

Glædelig jul og godt nytår til *alle* Frederiksborgere.

På gensyn til elevmødet i 1971.

Sv. Erik Bjerre.

Meddelelser

BESTYRELSEN. Gårdejer *Jacob Nielsen*, Kæderup, Helsinge, der siden 1953 har været medlem af skolens styrelse, har ønsket sig fritaget for hvervet. I hans sted er konsulent *Holger O. Stryhn*, Carl Zahlmannsvej 11, Hillerød, blevet indvalgt.

FREDERIKSBORGLÆRERE m. v. *Pip Christiansen* har ikke blot fejret 75 års fødselsdag og fået en stor bog udgivet om sin fader, forstander Jacob Appel, Askov, men hun har også oplevet 14 dages internering på Blegdamshospitalet, fordi hun tilfældigt blev befordret til behandling for sin sygdom i den samme ambulance, som havde været benyttet til den kopperamte nordmand. Interneringen er nu forbi, og Pip bor igen: Lionsparken, Lendemosevej 4, 12, Nærum. — *Thorvald Henningsen*, skolens fhv. gartner, som bor i »Abildbo«, Teglværksvej 14, 3400 Hillerød, fyldte 75 år den 1. oktober. — *Harald Norrby*, svensk lærer 1951, er rektor på Dalarö folkhögskola, adr. Nynäsvägen 64, 13640 Handen, Sverige. — *Sigrid Eklund* (f. Moberg), svensk lærerinde på skolen i somrene 51 og 52, har fået ny adresse: Hosjö Backe 44, 79100 Falun, Sverige. — *Agnete og Sv. Erik Bjerre* er vendt hjem fra Kenya og leder fra 1. april igen U-landshøjskolen (Rural Development College), Kongevejen 195, 2840 Holte. Bjerre er igen indtrådt som medlem af skolens bestyrelse og er elevforeningens formand. Agnete har overtaget dramatikundervisningen på højskolen som i »gamle dage«. — *Sigurd Kramers* adresse er Puggårdsgade 3, III, 1573 København K. — *Birgitta von Helands* ny adr. er: Ekängsgatan 15, 70225 Örebro, Sverige. — *Ingegerd Blomstrand* er flyttet til Kungälv og ansat ved skolevæsenet dér. Hun bor: Kongahällagatan 70, 44200 Kungälv. — *Inge og Thomas Bruuns* adresse er: Tremarksmosen, Sletelte, 3200 Helsinge. — *Johan Tange* er nu knyttet til Danebod Højskole i Sønderjylland, adr. 6450 Fynshav. — *Otto Kampp Olsen*, seminarieadjunkt, har giftet sig og bor: Vesterled 11, 9681 Ranum. — *Karen Hanne Pedersens* ny adresse er: Benediktesvej 4, Lind, 7400 Herning. — *Jørgen Debs Larsen* og Sys Hindbo har bosat sig Møllergaden 42 o. g., 5700 Svendborg. — *Herluf Nielsens* adresse er Frederiksværksgade 59 her i staden. — Fra september 1970 er lærerparret *Karen og Svend Tornbjerg*, tidl. Vestbirk og St. Restrup, ansat ved skolen. Det samme gælder *Lene Sørensen* fra St. Merløse, hun er håndarbejds lærerinde. *Knud Bjørn*, tidl. Idrætshøjskolen i Sønderborg, har overtaget — foreløbig som vikar — gymnastikken og delingsførerafdelingen for de mandlige elever. I Herluf Nielsens sted er *Rie og Niels Bundgaard* fra 1. juli 1970 knyttet til skolen.

ELEV MØDET i 1971 afholdes lørdag den 10. og søndag den 11. juli. I 1971 er det sommerholdet fra 1961 og vinter eleverne fra 1961-62, der kan fejre 10-året for deres skoletid. Sæt hinanden stævne! — Elevmødet begynder lørdag eftermiddag ved 15-tiden; da venter vi mange, ikke mindst fra de yngre årgange. — I 1971 er der imidlertid henrundet 25 år, siden sommerpigerne 1946 og

Meddelelser

vinterholdet 1946-47 var på højskole. Det var to meget store hold — de første efter krigen. Som tidligere år indbyder vi herved 25-års jubilarene og også 40 og 50 års jubilarene til en festmiddag allerede kl. 12 elevmødelørdagen og til samvær med så mange af lærerne fra dengang, som vi kan få til at komme. Mærk den 10. og 11. juli i kalenderen! Alle tidligere elever og deres pårørende er velkomne!

EFTERÅRSMØDET afholdes sandsynligvis den 19. og 20. september. Kontroller dog datoen og se programmet i septembernummeret af det lille Frederiksborgblad.

FASTELAVNSFESTEN udgår også i 1971. Men vinterfesten for nuværende og tidligere elever er henlagt til den 13. marts (lørdag) med foredrag kl. 16, elevskuespil kl. 18.30 og dans.

FREDERIKSBOR GKREDSENEs møder blev i 1970 afholdt i dagene 24.-26. maj. *Østjysk Frederiksborgkreds*s samledes til et hyggeligt møde på Kolt Friskole. Til dette møde kommer der altid særlig mange fra »gamle« dage. Fra skolen deltog Emil Petersen, Fritz Norlan og Karen og Haugstrup. — Aftenen efter holdt *Vestjysk Frederiksborgkreds* et særdeles velbesøgt møde i det fortrinlige lokale »Laden« i Holstebro. Men af de 75 deltagere var kun tre syd for linien Herring-Ringkøbing, og derfor blev det diskuteret, om kredsen evt. skulle dele sig i en sydvestjysk og en nordvestjysk. Afgørelse blev ikke taget. — Af bestyrelsen afgik Gjøde Carlsen og formanden, Kristian Schmidt, og i deres sted indvalgte Kirsten Sønderby og Kirsten Sinding Jensen. Sammen med Edith Sørensen udgør de nu kredsens bestyrelse. I mødet deltog fra skolen Johs. Langer, Fritz Norlan og Haugstrups. — *Sydjysk Frederiksborgkreds* (Sønderjyllandskredsen) holdt møde på Gråsten Landbrugsskole. Fritz Norlan, Langer og Haugstrup deltog fra skolen. Bestyrelsen består nu af Aase Schelde (f. Ravn), Jørgen Boye og Hans Chr. Kehlet. Førstnævnte blev valgt ind i stedet for den tidl. formand, Inger Thomsen, Roost, som opholder sig uden for Sønderjylland for tiden. — *Frederiksborgkredsen for Fyn* samledes igen i år på Den fri Lærerskole i Ollerup. Mødet forløb godt med Lars Th. Bjørn, Th. Bruun, Kirsten Jensen og Bent Jakobsen som gæster fra Frederiksborg. — *Nordjysk Frederiksborgkreds* holdt møde på Lundbæk Landbrugsskole ved Nibe. Den samme kvartet fra skolen, som havde været til Fynsmødet, deltog også her. — I den førstnævnte og de to sidstnævnte kredse skete ingen forandringer i bestyrelserne. Karen Haugstrup junior, Viby J., Thomas Frank, Råbæk, og Per Pinstруп, Thorup varetager stadig formandshvervene de tre steder. — Skolen siger tak til de fem kredsbestyrelser, som har arbejdet for os andre, og til de skoler, der gæstfrit åbnede deres døre for os. — Møderne i maj 1971 bliver bekendtgjort i det lille blads forårsnummer.

FERIEKURSET — otte dage på højskole og en uge i Czekoslovakiet bliver i 1971 afholdt fra den 20. juni — 4. juli. Skriv til os efter programmet; det er færdigt ca. 1. februar. S. H. J.

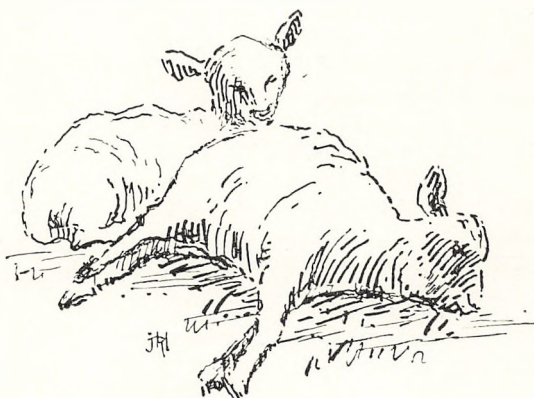
BIBLIOTEKET. Tilgangen af bøger til biblioteket i det forløbne år har været noget ringere end tidligere. Boggaverne er desværre færre end sædvanlig. Det er jo muligt, at også vi på biblioteket må finde os i at lide under den almene

økonomiske våde, landet i øvrigt befinder sig i. Til gengæld er vore egne indkøb større og mere nuancerede end i mange år.

Af boggaver modtaget indtil den 19/10 70 kan følgende nævnes: *Undervisningsministeriet* har sendt os »De Forenede Nationers beretning om kærnevåben« og »Betænkning fra Seksualoplysningsudvalget 1969«. Fra *Blekinge Läns Folkhögskola* har vi modtaget skolens 100 års jubilæumsbog. *Foreningen af danske Landbrugslærere* har sendt N. Dyrbye: »Den danske landbrugsskole 100 år«, og fra *Finlands Ambassade* har vi modtaget Heikki Wares: »Samhället Finland« og Hans Lindström: »Finland i dag«. En af vinterskolens amerikanske elever, *Ruth Fay*, har givet os Steinbeck: »Americans«, og *Munksgaards Forlag* har som sædvanlig sendt os en række værdifulde bøger, hvoraf nogle skal nævnes: Torben W. Langer: »Mennesket, en del af naturen«, Niels Viderø: »De fattige lande« og Erik Kaufman: »Fremtiden«. Fra *Dansk-Hollandsk Selskab* har vi fået Clara Hammerich: »Nyere hollandsk prosa. Sluserne åbnes«. *Gads Forlag* har sendt os Poul Holmelund: »Tanzania«, Poul Nørgård: »Bornholm« og Grethe Henriksen: »Oslo-regionen«. *Lars Thorkild* og *Marianne Bjørn* har foræret biblioteket flere bøger, hvoraf følgende skal nævnes: Göran Schildt: »Ønskerejsen«, Graham Green: »21 noveller«, Aage Dons: »De uønskede« og Jens August Schade: »Jeg er tosset efter dig«. *Harald Hjørnevik*, der var elev på skolen 58/59, har givet os festskriftet til Christoffer Bruun: »Kristendom og norskdom«. Fra *P. Haase og Søns Forlag* har vi modtaget Joachim Jerrik: »Forureningsproblemer« og T. Nissen: »Mikroorganismene omkring os«. *Gyldendals Forlag* har sendt Ester Larsen og Thora Vest: »Pragifulde dage . . .«, og endelig har pastor *Camrath*, Tårbæk, foræret os ni årgange af skolens elevskrift fra før 1919.

For alle disse boggaver bringer vi skolens varmeste tak.

F. N.

Elevlisten

Vinterskolen 1970

- Andersen, Arne Stigsen, Holbæk,
6777 Frifelt. Tø. a.
- Andersen, Vera Grete, Sandagervej 4,
8965 Assentoft. Ra. a.
- Andreasen, Harry, Gl. Hellebæk-
vej 61 C, 3000 Helsingør. Frb. a.
- Asschenfeldt, Poul Vilhelm,
c/o H. Bagger, Regensen, St. Kan-
nikestræde 2, 1169 København K.
Kbh.
- Bacher, Kathrine, Nøjsomhedsvej 223,
2100 København Ø. Kbh.
- Bendsen, Birte Pia, Karl Gjellerups-
allé 9, 2860 Søborg. Kbhvns. a.
- Bloch, Solveig, Blære, 9600 Års.
Ålb. a.
- Börsting, Helene Margrethe, Freidig-
stien 7, Ugla, 7000 Trondheim,
Norge.
- Christensen, Bo Fendrich, Gribskov-
vej 27, 2100 København Ø. Kbh.
- Christensen, Hanne Bender Gulla,
Rothesgade 4, III tv.,
2100 København Ø. Kbh.
- Christensen, Ole Linde, Hellebopar-
ken 1, II, 3000 Helsingør. Frb. a.
- Christensen, Per Asbjørn Ingemann,
Edelsmindevej 18, 2700 Brønshøj.
Kbhvns. a.
- Christoffersen, Søren Pilgård,
c/o portneren, Jernstøberiet »Kon-
geå«, 6580 Vamdrup. Had. a.
- Clausen, Lissy, 6934 Skarriild.
Ringk. a.
- Corneliussen, Carl Christian.
Nygade 11, I, 4220 Korsør. Sorø a.
- Ditlefsen, Jette Margrethe, Alders-
hvilevej 3, 2800 Kgs. Lyngby.
Kbhvns. a.
- Dvinge, Lars, Davlykke,
3050 Humlebæk. Frb. a.
- Elling, Karen Marie, Malmbergs-
vej 19, 2840 Holte. Kbhvns. a.
- Eriksen, Søren, Falkevej 9,
2670 Greve Strand. Rosk. a.
- Fay, Ruth Ann, 7302 Paxton Avenue,
Chicago, Illinois 60649, USA.
- Fogae, Karsten Sørensen,
Kolshøjen 6, 8800 Viborg. Vib. a.
- Fríðriksdóttir, Margrét Elin, Grana-
bakka, Bíldudal, Ísland.
- Frandsen, Birthe Merete, Carsten
Hauchvænget 9, 5000 Odense.
Od. a.
- Fredslund, Helge, Starreklintevej 16,
Skippinge, 4535 Vallekilde.
Holb. a.
- Fritzbøger, Karen, Kofod Anchers-
vej 91, II, 3060 Espergærde. Frb. a.
- Greve, Anita (Lillian), Gamlehaven,
1370 Asker, Norge.
- Gudmundsson, Hilmar, Drafnar-
götu 15, Flateyri, Ísland.
- Hangartner, Finn, Kelstrup,
4200 Slagelse. Sorø a.
- Hannibal, Annette Engdahl,
Pilekrogen 13, 2730 Herlev.
Kbhvns. a.
- Hansen, Christa, Vesterhede,
6434 Agerskov. Had. a.
- Hansen, Jette Bodenhoff, Hillerød-
vej 57, 3480 Fredensborg. Frb. a.
- Hansen, Vera, Dalgade 14, II,
6100 Haderslev. Had. a.
- Hartby, Else, Vinkelvej 9,
4540 Fårevejle. Holb. a.
- Heðinsdóttir, Elin Magnea, Urðar-
gata 6, Patreksfirði, Ísland.

Elevlisten

- Holm, Ruth, Fjordbakken 1,
St. Karlsminde, 3390 Hundested.
Frb. a.
- Holt, Ulla, Bolbrovej 197,
2970 Hørsholm. Frb. a.
- Høj, Linda, Skovsbovej 48,
5700 Svendborg. Sv. a.
- Ingvarsen, Merete *Tanja*, Hjulmager-
stien 18, 2300 København S. Kbh.
- Jacobsen, *Jani* Beate, Præste-
længen 14 st., 2400 København N.
Kbh.
- Jakobsdóttir, Jóna, Kirkjubæjarklaus-
tur, Thjórsárgötu 3, Reykjavík,
Island.
- Jakobsen, Birthe, Filshusene,
5634 Sandager. Od. a.
- Jensen, Bodil, Enghavevej 98, III tv,
2450 København SV. Kbh.
- Jensen, Ellen Bielefeldt, Bovrup Mark,
6224 Bovrup. Sønderb. a.
- Jensen, *Elsa* Irene, Køng-Højrup,
5620 Glamsbjerg. As. a.
- Jensen, Inger *Margrethe* Friis,
Klostervej 16 st. tv, 3400 Hillerød.
Frb. a.
- Jensen, Ingrid Johanne (*Søsse*)
Kørsager, Bygaden 62, Hellested,
4652 Hårlev. Præ. a.
- Jensen, Knud Berg, Lergravsvej 29,
2300 København S. Kbh.
- Jensen, Leila, Moselgade 12, II,
2300 København S. Kbh.
- Jensen, Svend Bruun, Forsomho,
6870 Ølgod. Ri. a.
- Jepsen, *Lisbeth* Johanne, Julivej 1,
2730 Herlev. Kbhvns. a.
- Jepsen, Margit, Bjergby, 7950 Erslev,
Mors. Thi. a.
- Jespersen, Vagn, Barslund,
7340 Blåhøj. Ringk. a.
- Jóhannesdóttir, Margrét, Bjarkar-
gata 3, Patreksfirði, Island.
- Joelsen, *Jensine* Marianne Karen Abi-
gael, Sulungup avkuserna 3,
3950 Egedesminde, Grønland.
- Johansen, Eva, Tjørnevej 24,
3450 Allerød. Frb. a.
- Jørgensen, Aksel, Emtekær,
5634 Sandager. Od. a.
- Jørgensen, Asta, Reersøgade 18,
2100 København Ø. Kbh.
- Jørgensen, Hans Erik Vestergård,
»Fredlund«, Tarup, 5792 Årslev.
Svb. a.
- Kilberg, Lilianna, Lodz, Polen
(Dansk Flygtningehjælp,
København).
- Kjeldsen, *Henny* Irene, »Skovly«,
Store Lyngby Skov, 3310 Ølsted.
Frb. a.
- Kjelsgaard, René Brahni, Vibeke-
gade 5, 2100 København Ø. Kbh.
- Knudsen, *Hanne* Angela, Nørre-
gade 1, 6070 Christiansfeld.
Had. a.
- Kobæk, *Jens* Christian Jensen, Tødsø,
7900 Nykøbing Mors. Thi. a.
- Krings, *David* Joseph, 1008 Oviatt
Street, Kaukauna, 54130 Wisconsin,
U.S.A.
- Kristensen, Hanne, Roager,
6760 Ribe. Ri. a.
- Kristensen, Lene, Øster Sigtenborg,
Ugilt, 9870 Sindal. Hjør. a.
- Kristensen, Ninna Torp, 7990 Øster
Assels, Mors. Thi. a.
- Kristleifsdóttir, Magnea, Stekkjar-
flót 23, Garðahreppi, Island.
- Larsen, Lise Lotte, Lille Karlsminde-
vej 83, 3390 Hundested. Frb. a.
- Lassen, *Inger* Louise Juhl, »Nygårds-
toft«, Farup, 6760 Ribe. Ri. a.
- Lauritsen, *Kirsten* Dorte,
Slotsgade 39, 4800 Nykøbing Fal-
ster. Ma. a.
- Limander, *Kersti* Barbro, Box 860,
45043 Smögen, Sverige.
- Lodberg, Dorthe, Baggensgade 4 B
st., 2200 København N. Kbh.
- Madsen, Karsten, Henning Matzens-
vej 22, 2000 København F. Kbh.
- Morisse, *Stein* Brian, Kveldsroveien 5,
Stabekk 1320, Norge.

Elevlisten

- Motzfeldt, *Cecilie* Viola Henriette,
Kagssiarssuk, Via Narssarssuaq,
3227 Narssaq, Grønland.
- Momsen, *Viggo*, Langeskov,
6650 Brørup. Ri. a.
- Møller *Inga* Caroline, Borg,
6261 Bredebro. Tø. a.
- Nielsen, *Anni* Kanstrup, Horse-
vang 14, 2740 Skovlunde.
Kbhvns. a.
- Nielsen, *Joan* Wendelboe, Bubb-
gård, 5592 Ejby, Fyn. Od. a.
- Nielsen, *Kirstine* Tronborg, Vestre
Boulevard 50, 7200 Grindsted.
Ri. a.
- Nielsen, *Lena*, Vesterbrogade 181,
1800 København V. Kbh.
- Nielsen, *René* Johnny, Pælestyk-
kerne 12, 2630 Tåstrup. Kbhvns. a.
- Nilsen, *Eva*, Sjøgata 1, 9000 Tromsø,
Norge.
- Noguchi, *Teruko*, 12-22, 3-chome,
Hachizuka, Ikeda City, Osaka,
Japan.
- Nørgård, *Karen*, Lejrskov,
6640 Lunderskov. Ri. a.
- Oddershede, *Jørgen* Møller, Heim-
dalsvej 8, Dybendal, 3300 Frede-
riksværk. Frb. a.
- Olesen, *Mogens*, Lærkevej 2,
6350 Kollund Sønderjylland. Åb. a.
- Olsen, *Dorte*, Malmbergsvej 36,
2840 Holte. Kbhvns. a.
- Olsen, *Frøde* Ziebell, Lundtofte-
gade 77, I, 2200 København N.
Kbh.
- Pedersen, *Eli*, Thissinghus,
7970 Redsted Mors. Thi. a.
- Pedersen, *Niels* Erik Vedel, Vedels-
have, Søllested, 5620 Glamsbjerg.
As. a.
- Persson, *Bente*, Cypersnvej 23, II,
2300 København S. Kbh.
- Petersen, *Judith* Susanne,
Mothsvej 29, 2840 Holte.
Kbhvns. a.
- Pilch, *Tadensz* Andrzej, Warszawa 12
ul. J. Bruna 22 n. 24, Polen.
- Rasmussen, *Alice* Pia, Skydebane-
gade 40, I tv, 1709 København V.
Kbh.
- Rasmussen, *Annemarie* Arling,
Bjerggade 37 A, 7700 Fredericia.
Ve. a.
- Ruud, *Anne-Helén*, Haugerud,
1820 Spydeberg, Norge.
- Rysgaard, *Bente* Juul, »Ellemosegård«,
Lund, 4673 Rødvig. Præ. a.
- Rømer, *Erik* Per, Værebroskolehjem,
3650 Ølstykke. Frb. a.
- Rønne-Hansen, *Grete*, Sveasvej 10,
3700 Rønne, Bornholm. Bo. a.
- Sandström, *Sven* Sture Michael, V:a
Esplanaden 24, Haparanda, Sverige.
- Sarsgård, *Birgit*, Holm, 6430 Nord-
borg. Søb. a.
- Schmidt, *Anna* Næsgaard, Parkevej 12,
6971 Spjald. Rgk. a.
- Schmidt, *Ellen* Johanne, Buchlands-
gård, 6053 Agård. Ve. a.
- Schulstad, *Bente*, Dragerupgård,
4300 Holbæk. Ho. a.
- Skovmand, *Lisbeth*, Nyrådsvej 9,
4760 Vordingborg. Præ. a.
- Skaaning, *Jonna* Elisabeth,
Askilddrup, 9292 Blenstrup. Ålb. a.
- Skifte, *Ane* Marie, Jens
Lyberthsvej 316, 3912 Sukkertop-
pen, Grønland.
- Sverrisson, *Sigurður* Páll, Andakíls-
virkjun, Borgarfirði, Island.
- Szancer, *Danuta*, Walbrzych Kazuny,
Polen (Dansk Flygtningehjælp, Kø-
benhavn).
- Sørensen, *Søren* Andreas, Bøllund,
6870 Ølgod. Ri. a.
- Terman, *Gunni* Helena,
Klausdalsbrovej 187, 2860 Søborg.
Kbhvns. a.
- Thomassen, *Anine* Louise Sara Elisa,
3962 Upernavik, Grønland.
- Thorkelsson, *Gisli*, Grundarfjörður,
Alfhólsveg 37, Kópavogi, Island.
- Toft-Petersen, *Ingrid*, Hauerballegård,
6052 Viuf. Ve. a.

Elevlisten

- Tolborg, Preben, Mejlby, 9510 Arden.
Ålb. a.
- Unbehaun, Gunnar, 6384 Avnbøl.
Søb. a.
- Valdimarsdóttir, *Elin* Anna, Kirkjubæjarklaustri, Síðu, Island.
- Wichmann, Jens, Villestoftevej 13,
2770 Kastrup. Kbhvns. a.
- Villumsen, *Henning* Christian,
Vester allé 20, 8900 Randers. Ra. a.
- Wissing, *Skjold*, Henrik, Stenholmsgård, Tyvelse, 4171 Glumsø. Præ. a.
- Ystrøm, Mette, Lindeallé 30,
4220 Korsør. Sorø a.
- Zawadzki, Andrzej, Lodz, Polen
(Dansk Flygtningehjælp,
København).
- Aage, *Mogens* Rasmussen, Højgård,
4894 Øster Ulslev. Ma. a.

Efterårsskolen 1970

- Andersen, Frank Vincent,
c/o Eva V. Koch,
Tinghøjvej 42, II, 2860 Søborg.
Kbhs. a.
- Andersen, Henning, Bragesvej 21,
5200 Odense. Od. a.
- Andreasen, Helmer, Scharffenbergsgade 28, 6400 Sønderborg. Søbg. a.
- Andresen, Henrik Chr., Edv. Griegsgade 23, I, 2100 København Ø.
- Bajll, Zbigniew Julian, Blegdamsvej 74, 2100 Kbh. Ø. (Polen).
- Carlsen, Verner, Panumsvej 5 B, I tv.,
2500 Valby. Kbhs. a.
- Covitz, Jack, 231 A Kings Point Rd.,
Great Neck, New York, USA.
- Larsen, John Poul, Carl Plougsvej 10,
st., 1913 København V.
- Mortensen, Keld Oluf, Hillerødgade 40, I tv., 2200 København N.
- Mousti, Abdellatif El, Gl. Kongevej 51, III, 1610 København V
(Marokko).
- Munksgaard, Mogens, Kroghsvej 38,
7500 Holstebro. Ringk. a.
- Olsen, John Midjord, Sumba Suderø,
Færøerne.
- Pétursson, Sigfus Mår, Hellum
Bæjarsveit, Borgarfirði, Island.
- Rasmussen, Knud Sejer, Mejeriet
»Brolykke«, 8500 Grenå. Ra. a.
- Svendsen, Ejner Serup, Fårup,
8840 Rødkærbro. Vi. a.
- Andersen, Joan, Pileallé 22,
3450 Allerød. Frb. a.
- Astrup, Lisbeth, 894, Dewino Ave.,
Lafayette, Californien, USA.
- Bertelsen, Randi, Hjortekærvej 13,
Ølsemagle, 4600 Køge. Ro. a.
- Birksom, Kirsten, Ejegodvej 3,
4800 Nykøbing F. Ma. a.
- Bjerg, Kirsten Margrethe,
Gundestrup A/M, 5764 Vester Åby.
Svb. a.
- Bojsen, Lisbeth, »Birtesminder«,
Arnakke, 4390 Vipperød. Ho. a.
- Bæk, Rigmor *Bolette*, Serritslevvej 321, 9740 Jerslev J. Hj. a.
- Chawes, Jeanette, Schubertsvej 1, I,
2450 København SV.
- Christensen, Anna Hagelskjær,
Nyskiftevej 27, 2610 Rødovre.
Kbhs. a.
- Christensen, Anne Hartung, Muldager 4, 2700 Brønshøj, Kbhs. a.
- Christensen, *Bente* Marie, Skovvænget 1, 6752 Glejbjerg. Ri. a.
- Christensen, Else Klynge, Styg,
Vostrup, 6880 Tarm. Rgk. a.
- Christensen, Marianne, Baltorpvej 64,
st., 2750 Ballerup. Kbhs. a.

Elevlisten

- Christiansen, Gerda Juul,
»Christianshaab«, Ildved,
7300 Jelling. Ve. a.
- Dinesen, Vibeke, Fjordvej 39,
4800 Nykøbing F. Ma. a.
- Dreier, Pia Rovsing, Prinsesse Christi-
nesvej 14, st., 2300 København S.
- Duus, Lis Øllegaard, Knud Strand,
Fjelstrup, 6100 Haderslev. Had. a.
- Elmgreen, Harriet, Kildegaardsalle 7,
4874 Gedser. Ma. a.
- Engmann, Anita Raben, Teglværks-
parken 87, 3050 Humlebæk Frb. a.
- Fog-Petersen, Birte, Dalum Land-
brugsskole, 5260 Hjallesø. Od. a.
- Gade, Gerda Christine, Linde, 7500
Holstebro. Rgk. a.
- Haldbæk, Lis, Rosenørnsallee 34¹,
1970 København V.
- Hansen, Inger Marie Grønkjær,
»Elmegård« Hovedgaden 46, 4774
Nyråd. Pr. a.
- Hansen, Inger Skovgård, »Strandgår-
den« Overby, 4583 Sj. Odde. Ho.a.
- Huusmann, Karen Margrethe, Tirs-
lund, 6681 Holsted St. Ri. a.
- Jacobsen, Mette Elisabeth, Halvdan
Svartestgt. 4 a, 3190 Horten. Norge.
- Jakobsen, Inge, Damgårdsvej 22, 8260
Viby J. Årh. a.
- Jensen, Birgit Dahl, Vindelev Vester-
gård, 7300 Jelling. Ve. a.
- Jensen, Helle Møller, Flidsager 17,
5183 Korinth. Svb. a.
- Jensen, Karin Bodil, Hesselballevej
45, 8530 Hjortshøj. Ra. a.
- Jensen, Lene Skov, »Skovgård«, Sand-
by, 4520 Svinninge. Ho. a.
- Jensen, Lisbeth, Ryparken 60², 2100
København Ø.
- Jensen, Louise Vrangskov, Smede-
gade 9, 3390 Hundested. Frb. a.
- Jespersgård, Margit Mona Nygreen,
Stagetornsvej 15, Oppe Sundby,
3600 Frederikssund. Frb. a.
- Johansen, Winnie, Nøddehøj 7, 2840
Holte, Kbhs. a.
- Jørgensen, Pia Bente, Cæciliavej 233,
2500 Valby. Kbh.
- Jæger, Bodil, Orestien 33, Asker, Nor-
ge.
- Kofod-Frederiksen, Kirsten, Hæders-
dalsvej 47, 2650 Hvidovre. Kbh. a.
- Kolmos, Jette, Høje Bøgevej 9, 5700
Svendborg. Svb. a.
- Kristensen, Lissy Edstoft, Lemming-
vej 131, 8361 Hasselager. Årh. a.
- Kynde, Anna Broeng, Lille Ø. Borup,
Ferring, 7620 Lemvig. Rgk. a.
- Larsen, Birthe Kildegård, »Kildegård«
5764 Vester Åby. Svb. a.
- Larsen, Susanne, Vindingvej 147, Vin-
ding, 7100 Vejle. Ve. a.
- Lindskog, Eva, Nils Baysvei 70, Oslo
8, Norge.
- Lorenzen, Lis, Mejerivej 34, 6310
Broager. Had. a.
- Lühr, Monica Elisabeth Hammerstein,
H. Svartestgt. 9a, Horten, Norge.
- Mathiesen, Lisbeth, Nygade 5, 4200
Slagelse. So. a.
- Meyer, Gunvor, Enghuset, Olskærvej,
3220 Tisvildeleje. Frb. a.
- Mortensen, Susan Seiling, Guldbergs-
gade 121¹, 2200 København F.
- Mølbak, Ellen Margrete, 400 6th. St.
N. W., Mitchellville, Iowa, 50169,
USA.
- Nielsen, Anne Grethe, Tidselbjerg-
vej 33, 4200 Slagelse. So. a.
- Nielsen, Jette, Ramsømagle,
4621 Gadstrup. Ro. a.
- Nielsen, Kirsten Margrethe, 6572
Simmersted. Had. a.
- Nilsen, Astrid, Postboks 68, Stor-
steinnes, Norge.
- Norn, Lillian Petersen, Blans, 6384
Avnbøl. Sdbg. a.
- Olsen, Anette Riisager, Enghjørnet 7,
3300 Frederiksværk. Frb. a.
- Olsen, Anni Lise, »Højstedgård«
Skerne, 4840 Nr. Alslev. Ma. a.
- Olsen, Lene Birgit, Frederiksværksvej
81, 3390 Hundested. Frb. a.

Eleverlisten

- Olsen, Marianne May, Bolbrovej 36B, 2960 Rungsted Kyst. Frb. a.
- Overgård, Else, Skivevej 96, Måbjerg, 7500 Holstebro Rgk. a.
- Paulsen, Inger, Ramsherred 36, 6200 Åbenrå. Åb. a.
- Pedersen, Anne Kirsten, Åmarksgården, Jersie, 4623 Ll. Skensved. Ro.a.
- Petersen, Helle Strand, Blegdamsvej 130², 2100 København Ø.
- Petersen, Kirsten, »Søndergård« Mølmark, 6310 Broager. Sdbg. a.
- Petersen, Lisbeth Fulling, Solsortevej 14, 6000 Kolding. Ve. a.
- Saksvold, Lene, Peter Fabersgade 9³th. 2200 København F.
- Schmidt, Kirsten, Østergade 19, 6510 Gram. Had. a.
- Schnack, Birgitte, Kragelundgård, Norup, 8970 Havndal. Ra. a.
- Skifte, Ane Sofie, Imeqvej 338, 3912 Sukkertoppen, Grønland.
- Smedt, Margrethe, Mianghøj, 6472 Kirkehørup. Sdbg. a.
- Smith, Birgitte, Bredager 14, 2650 Hvidovre. Kbhs. a.
- Strand, Rita, 9234 Øverbygd, Norge.
- Sørensen, Inger, »Kærgård«, V. Lindet, 6533 Ø. Lindet. Had. a.
- Thoresen, *Nina* Elisabeth Sunde, Skøyensvingen 3, Oslo 3, Norge.
- Tjerrild, Birgitte, Rådved, 8700 Horsens. Skbg. a.
- Tjerrild, Karen, Sønderholmsvej 8, Kradberg, 8541 Skødstrup. Ra. a.
- Vaskova, Marka, (Tjekkoslovakiet) Kronprinsessegade 4, 1306 København K.
- Vestergård, Elisa, Skolevangen 32, 2700 Brønshøj. Kbhs. a.
- Woodbridge, Helen, Horse Shoe Rd., Mill Neck, New York, USA.
- Zeeb, *Konkordie* Signe Sofie Birte, 3962 Upernavik, Grønland.
- Zwergius, Bodil, Strandparken 47, 4000 Roskilde. Ro. a.

Billeder og vignetter i streg eller træsnit s. 9-12 (skolens historie), 27 (slænbær), 70 (afrikansk hane), 75 og 79 (fra skolens have) samt 88 (blomstermotiv) og 91 er af *Emil Petersen*. Tegningerne s. 20, 34, 67 og 110 er formodentlig af *J. R. Hedegaard*. Ophavsmanden til de gamle poesibogsillustrationer s. 24-25 er ubekendt. Billedet af Holger Begtrup s. 5 gengiver *Johan Ottesens* maleri på Frederiksborgmuseet. Raderingen s. 65 er af *Grethe Skovby Aagesen*, København. De fleste fotos er af *Ernst Løkke*, Tønder; enkelte dog af elever eller lokale pressefotografer.